

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURİYELİLERİN GELECEK BEKLENTİLERİ VE
İYİLİK HALİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Elif AKSOY

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2021

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye ... En İyiyeye ...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURİYELİLERİN GELECEK BEKLENTİLERİ VE
İYİLİK HALİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

RELATIONSHIP BETWEEN FUTURE EXPECTATIONS AND WELL-BEING OF
SYRIANS UNDER TEMPORARY PROTECTION

Elif Aksoy

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2021

Öz

Türkiye, Suriye iç savaşından kaynaklanan göçlerden etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. 2011 yılı Mart ayından itibaren uygulanan “açık kapı politikası” ile pek çok Suriyelinin Türkiye’yi tercih ettiği bilinmektedir. Savaş mağduriyetleri, halihazırdaki konaklama koşulları, yaşadıkları travmalar nedeniyle Suriyeliler, pek çok sorunla karşı karşıyadırlar. Yapılan bu çalışmada Türkiye’deki Suriyelilerin algılanan “İyilik Hali” ile “Gelecek Beklentileri” ve bir takım demografik değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu ilişkisel tarama modeli araştırmanın çalışma grubu, Antalya/Serik Kozağacı Köyü olarak belirlenip, kartopu yöntemiyle oluşturulmuştur. Araştırmanın çalışma grubunun % 49,5’i (183) kadın ve % 50,5’i (187) erkek olmak üzere toplam 370 kişiden oluşmaktadır. Kişisel bilgi formunda cinsiyet, medeni durum, yaş, meslek, Türkiye’de bulunma yılı, Türkçe bilme yeterlik düzeyine yönelik sorular sorulmuştur. WHO İyilik Hali Ölçeği’nde ise 5 soru bulunmaktadır. Anket formunda da gelecek beklentisine yönelik 11 çoktan seçmeli, 3 açık uçlu olmak üzere toplam 14 soru bulunmaktadır. Araştırma formları Arapça olarak kullanılmıştır. Yapılan analizlere göre Gelecek Beklentisi Anketi’nden 6 maddenin yanıtlarının, katılımcıların toplam iyilik hali puanına göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca demografik değişkenlerden ekonomik yardım alma, savaşta kayıp yaşama, yaş, Türkiye’de bulunma süresi, algılanan gelir düzeyi, psikolojik desteğe ihtiyaç duyma ve savaş sonrası plana göre iyilik halinin farklılaştığı görülmüştür. Araştırmanın bulguları, sınırlılıkları, ruh sağlığı uzmanlarına, araştırmacılara ve politika yapıcılara ilişkin öneriler tartışılmıştır.

Anahtar sözcükler: iç savaş, açık kapı politikası, savaş mağduriyeti, gelecek beklentisi, iyilik hali

Abstract

Turkey, is one of the countries highly affected by the migration, resulting from the civil war in Syria. Since March 2011 Turkey assumed an "open door policy" toward Syrian citizens. As a result it became the country of choice for millions of Syrian refugees who face various issues and challenges. Including victimization of war and struggles involving their current living circumstances. The current study examined the relationship between Syrians "Expectations from Future" and their level of perceived "Wellness" as well as associations between a set of demographic variables and their level of perceived wellness. Participants of the study were a total of 370 volunteer adults (45.5%; 183 women and 50.5%; 187 men) living in Serik Village in Antalya district of Turkey. They were recruited through snowball sampling. Three instruments were used for data collection. Personal Information Form inquiring participants demographic information (gender, marital status, age, occupation, years of presence in Turkey, such as knowledge of Turkish proficiency level) were developed by the researchers. In addition, the WHO Wellbeing Scale with 5 items was used for data collection. There were 14 questions in total, 11 of which are multiple choice and 3 of which are open-ended, for future expectations in the questionnaire form. All three forms were given to participants in the Arabic language. Results showed that participants' wellbeing differed significantly according to their responses to 6 of the items on the "Future Expectation Questionnaire". In addition, it was observed that well-being differed according to demographic variables such as receiving economic aid, loss of life in war, age, length of stay in Turkey, perceived income level, needing psychological support and post war plan. Findings and limitations of the study were discussed along with recommendations for mental health professionals, researchers and policy makers.

Keywords: civil war, open door policy, war grievance, the future expectations, well-being

Anneme...

Teşekkür

Beni yüksek lisans eğitimim boyunca destekleyen ve motive eden, gelişimime büyük katkı sağlayan, yanında her zaman güvende hissettiğim ancak sağlık sorunlarından dolayı uzak kaldığım değerli Prof. Dr. Tuncay ERGENE'ye bana sayısız katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Zor zamanımda elimden tutan, bana desteğini esirgemeyen, zorlukları aşma konusunda beni motive edip destek olan, kendisinden çokça istifade ettiğim tez danışmanım, değerli hocam Doç. Dr. İbrahim Keklik'e teşekkürlerimi sunarım.

Tez savunmamda yer alarak tezimi bilimsel katkılarıyla şekillendiren, bana yol gösteren değerli hocalarım Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM'a, Prof. Dr. Türkan DOĞAN'a, Prof. Dr. İlhan YALÇIN'a ve Doç. Dr. Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca beni cesaretlendiren ve desteğini esirgemeyen kurum müdürüm Fazıl KULA'ya çok teşekkür ederim.

Tezimin veri toplama ve tercüme kısmında büyük katkılarıyla bana destek olan Mafa HAJBE ve Erva HASAN'a çok teşekkür ederim.

Tezimin verilerini analiz etmemde yardımını benden esirgemeyen İrem PİLGİR'e desteklerinden dolayı çok teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca beni destekleyip olduğum yere gelmemde en büyük katkıya sahip olan annem Vahide AKSOY, babam Ercan AKSOY ve kardeşim Oğul AKSOY'a çok teşekkür ederim.

İçindekiler

Öz.....	ii
Abstract.....	iii
Teşekkür.....	Error! Bookmark not defined.
Tablolar Dizini.....	xi
Şekiller Dizini.....	xii
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	xiii
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
Araştırma Problemi	7
Sayıtlılar	8
Sınırlılıklar	8
Tanımlar.....	9
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	11
Göç Olgusu	11
Gelecek Beklentisinin Kuramsal Çerçevesi.....	22
İyilik Halinin Kuramsal Çerçevesi.	23
İlgili Araştırmalar	25
Bölüm 3 Yöntem.....	31
Araştırma Modeli.....	31
Çalışma Grubu.....	32
Veri Toplama Araçları	33
Veri Toplama Süreci.....	35
Verilerin Analizi	36
Bölüm 4 Bulgular ve Yorumlar	40
Bölüm 5 Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	76

Kaynaklar	90
EK-A:Gönüllü Katılım Formu/Türkçe.....	107
EK-B:Gönüllü Katılım Formu/Arapça.....	109
EK-C:Demografik Bilgi Formu/Türkçe.....	110
EK-Ç:Demografik Bilgi Formu/Arapça.....	113
EK-D: Etik Komisyonu Onay Bildirimi.....	115
EK-E: Etik Beyanı	116
EK-F: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu.....	117
EK-G: Thesis/Dissertation Originality Report.....	118
EK-Ğ: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı.....	119

..

Tablolar Dizini

Tablo 1 Katılımcılara İlişkin Demografik Özellikler.....	32
Tablo 2 Gelecek Beklentisi Anketi Maddelerine Ait Betimsel İstatistikler.....	40
Tablo 3 İyilik Halinin Madde 1'e Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları.....	41
Tablo 4 İyilik Halinin Madde 2'ye Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları.....	41
Tablo 5 İyilik Halinin Madde 3'e Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları.....	42
Tablo 6 İyilik Halinin Madde 4'e Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları.....	42
Tablo 7 İyilik Halinin Madde 5'e Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları.....	43
Tablo 8 İyilik Halinin Madde 6'ya Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları.....	43
Tablo 9 İyilik Halinin Madde 7'ye Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları.....	44
Tablo 10 İyilik Halinin Madde 8'e Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları.....	44
Tablo 11 İyilik Halinin Madde 9'a Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları.....	45
Tablo 12 İyilik Halinin Madde 10'a Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları.....	45
Tablo 13 İyilik Halinin Madde 11'e Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları.....	46
Tablo 14 İyilik Halinin Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları.....	47
Tablo 15 İyilik Halinin Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları.....	47
Tablo 16 İyilik Halinin Ekonomik Yardım Alma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları	48

Tablo 17 <i>İyilik Halinin Savaşta Kayıp Yaşama Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları</i>	48
Tablo 18 <i>İyilik Halinin Yaşa Göre Farklılaşmasına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları</i>	49
Tablo 19 <i>İyilik Halinin Yaşa Göre Games-Howell Sonuçları</i>	49
Tablo 20 <i>İyilik Halinin Türkiye’de Kalma Süresine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları</i>	50
Tablo 21 <i>İyilik Halinin Türkiye’de Kalma Süresine Göre Games-Howell Sonuçları</i>	50
Tablo 22 <i>İyilik Halinin Türkçe Bilme Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları</i>	51
Tablo 23 <i>İyilik Halinin Gelir Düzeyine Göre Farklılaşması Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları</i>	51
Tablo 24 <i>İyilik Halinin Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşması Tek Yönlü ANOVA Sonuçları</i>	52
Tablo 25 <i>İyilik Halinin Psikolojik Yardım İhtiyaçlarına Göre Farklılaşması Tek Yönlü ANOVA Sonuçları</i>	53
Tablo 26 <i>İyilik Halinin Psikolojik Yardım İhtiyaçlarına Göre Games-Howell Sonuçları</i>	53
Tablo 27 <i>İyilik Halinin Türkiye’yi Seçme Nedenlerine Göre Farklılaşması Tek Yönlü ANOVA Sonuçları</i>	54
Tablo 28 <i>İyilik Halinin Suriye’ye Dönme Planlarına Göre Farklılaşması Tek Yönlü ANOVA Sonuçları</i>	54
Tablo 29 <i>İyilik Halinin Savaş Sonrası Planlarına Göre Farklılaşması Tek Yönlü ANOVA Sonuçları</i>	55
Tablo 30 <i>İyilik Halinin Savaş Sonrası Planlarına Verilen Yanıtlara Göre Games-Howell Sonuçları</i>	55
Tablo 31 <i>“Türkiye’ye geldiğinizde yaşamınızı neler kolaylaştırdı” Sorusuna Verilen Yanıtlar</i>	56

Tablo 32“Türkiye’ye geldiğinizde yaşamınızı neler zorlaştırdı” Sorusuna Verilen Yanıtlar.....	62
Tablo 33“Sizce sizin durumunuzda olan kişilerin iyi hissetmesi için devletin ne tür uygulamaları olmalıdır” Sorusuna Verilen Yanıtlar.....	68

Şekiller Dizini

<i>Şekil 1.</i> Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler.....	14
<i>Şekil 2.</i> Geçici Koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin ilk 10 ile göre dağılımı .	15
<i>Şekil 3.</i> 2014-2021 yılları arasında Suriyelilerin yerleştikleri üçüncü ülkeler.....	15

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

FMO: Forced Migration Online

IASFM: The International Association for the Study of Forced Migration

IOM: International Organization for Migration

TCKDK: Kamu Denetçiliği Kurumu

TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UN: United Nations

UNHCR: United Nations High Commissioner for Refugees

WHO: World Health Organization

YÖBİS: Yabancı Öğrenci Bilgi Sistemi

YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

Bölüm 1

Giriş

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, araştırma problemi, alt problemler, sayıtlar ve tanımlar bulunmaktadır.

Problem Durumu

Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) alanının ilk ortaya çıktığı zamanlarda alanın mezunlarının eğitim sisteminde çalışması öngörülmekteydi. Değişen toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda, alanın etkinlik alanı giderek genişlemiştir. İkibinli yıllarda sayıları eğitim sistemdekilerle kıyaslanacak oranda değilse de PDR eğitimi almış bireyler adalet bakanlığı, silahlı kuvvetler, sanayi, aile mahkemeleri gibi birçok sektörde kendilerine istihdam olanakları bulmuşlardır. Son yıllarda yaşanan deprem, yangın gibi doğal felaketlerin yanısıra, büyük sayıda Suriye asıllı kişilerin Türkiye’ye göç etmesi de ruh sağlığı uzmanlık alanlarına duyulan ihtiyacı gün yüzüne çıkardığından, PDR alanı gelişimi için de fırsatlar barındırmaktadır. Nitekim 2021 yılı verilerine bakıldığında, Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli bireylerle hatırı sayılır sayıda PDR mezunu çalışmaktadır (Pictes, 2021). Toplumdaki etkinlik alanını eğitim sektöründen öteye taşımayı hedef edinen ve toplum ruh sağlığı faaliyetlerinde aktif bir rol almak isteyen PDR mensupları sahada Suriyeli bireylerle çalışmalarının yanısıra, bu çalışmalara ışık tutacak bir alanyazın inşa etmeleri de alanın gelişimi açısından son derece önemlidir.

Tarih, insan türünün sayısız yapıcı etkinliğinin yanı sıra son derece yıkıcı birçok olaya da şahit olmuştur. Savaş bu yıkıcı durumların başında gelir. Dünya, kuruluşundan itibaren pek çok savaşa tanıklık etmiştir, bunlardan biri de Suriye iç savaşıdır. 2011’de Arap dünyasında başlayan halk hareketlerinin, Suriye yöneticilerinin görüşleriyle çatışması sonucu iç savaş başlamış, halk silahlanmıştır. On binlerce Suriyeli bu iç savaşta hayatını kaybetmiş, milyonlarcası komşu ülkelere sığınmıştır (Sandıklı ve Semin, 2012).

Türkiye jeopolitik konumu nedeni ile her zaman insanların göç etme tercihi olmuştur. Bu nedenle 2011 yılında da Suriyeliler komşu ülkesi olan Türkiye’ye akın etmişlerdir. İç savaştan kaçan 252 kişiden oluşan ilk sığınmacı kafilesi 29 Nisan 2011 tarihinde Cilvegözü sınır kapısından Türkiye’ye girmiştir. Türk Hükümeti,

uyguladığı “Açık Kapı Politikası” ile Türkiye’ye sığınmak isteyen tüm Suriyelilerinsınırdan geçişine izin vererek geçici koruma kapsamında her türlü insani yardımı ve güvenliği sağlamaya başlamıştır (Kirişci, 2014).

Savaştan kaçıp Türkiye’ye sığınan Suriye vatandaşlarının kabul işlemleri, İçişleri Bakanlığı’nın 30 Mart 2012 tarihli “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyeti’nde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge’si doğrultusunda yürütülmüştür (TBMM, 2014). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun (YUKK) yürürlüğe girmesiyle birlikte sığınmacıların kayıt ve takip işlemlerini üstlenmiştir (T.C. Resmi Gazete, 2013). Sınırdan geçen her göçmenin kayıt altına alınmasının ve ihtiyaçları olan hizmetlerin sağlanmasının önemli olduğu düşünülmüştür. Ayrıca sığındıkları ülkede yasal statülerinin belirlenmesi de gelecekte doğacak ihtiyaçların karşılanması açısından önemli görülmüştür. Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılar Geçici Koruma Statüsünde bulunmaktadır. Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu(YUKK)(2013) madde 91, fıkra 1’e göre Geçici Koruma şu şekilde tanımlanmaktadır; “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir”. Söz konusu tanımdan hareketle göçme mecbur bırakılmış sığınmacıların, geçici koruma statüsüyle barındırılabilceği belirtilmiştir ancak süre olarak bir sınırlamadan söz edilmemiştir.

Uluslararası hukuk açısından ise, iltica hukukuna ilişkin en temel kaynak olarak kabul edilen 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 New York Protokolü doğrultusunda başka bir devlete sığınan mültecilere yönelik geri göndermeme ilkesi ve devletlerce bu kişilere sağlanan hak ve yükümlülükler geniş anlamda eğitim, sağlık, barınma, çalışma gibi haklar olarak sayılabileceklerdir (TCKDK, 2018). Türkiye, 2013 yılında çıkardığı YUKK ile diğer dünya ülkelerinden farklı olarak Suriyelilere ilişkin Türkiye’ye özel koşullar sağlamıştır. Bu farklardan en belirgin olanı, kalma süresindeki sınırlılığın ortadan kaldırılmasıdır (Ekşi,2014). Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bu kararı göçün ikinci senesinde almıştır ve göç neticesinde başka önlemler de almaya başlamıştır. Öncelikle Suriye sınırına yakın illerde göçmenlerinin ihtiyaçlarının acil olarak karşılanacağı geçici barınma merkezleri kurmuştur. 7 Temmuz 2021 tarihi itibarıyla 5 ilde 7 geçici barınma merkezinde, 55.074 geçici

koruma kapsamında Suriyeli barındırılmaktadır. Bunun yanı sıra, geçici barınma merkezleri dışında, 3.633.019 geçici koruma sahibi Suriyeli yaşamaktadır. Yaş aralığı açısından ele alındığında ise toplam Suriyeli erkek sayısı, 1.983.796, toplam Suriyeli kadın sayısı ise 1.704.297'dir. 10 yaşın altındaki Suriyelilerin sayısı 1 milyon 68 bin 104 kişi olarak tespit edilmiştir. Genç nüfus olarak tanımlanan 15-24 yaş aralığında, 753 bin 35 kişi bulunmaktadır (Göç İdaresi, 2020). Bu yaş bilgileri göz önünde bulundurularak, gelecek beklentisi ölçme uygulamasının maddelerin değiştiği konular sebebiyle zengin veri getirdiği düşünülmektedir.

Suriyeli sığınmacıların göç edişini ülkelerindeki siyasi karışıklıktan kaynaklanan zorunlu bir göç olarak tanımlamak mümkündür. Zorunlu göç deneyimi ise göç öncesi, göç esnası ve göç sonrası olarak sınıflandırılmaktadır. Sözü edilen üç evredeki olumsuz deneyimlerin bireylerde, psikolojik (travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, anksiyete ve kaygı bozuklukları vb.) rahatsızlıklara neden olduğu görülmektedir (Buz, 2006; Çırakoğlu ve Kahil, 2018; Kirmayer vd., 2011). Göç öncesindeki işkence görme, ölümlere şahit olma gibi travmalara maruz kalma (Kirmayer vd., 2011), göç esnasında zorlu yolculuk, yeni ülkeye varabileceğine dair belirsizlikler, yetersiz beslenme (World Bank Group, 2016) ve göç sonrasında statü belirsizliği, yetersiz istihdam, sosyal statü kaybı, olumsuz koşullar (Kirmayer vd., 2011) ve yeni gelişen sorunlar (Covid-19) gibi faktörler sığınmacıların iyilik hali ile yakından ilişkilidir.

Çalışma hayatına aktif katılan Suriyeli sığınmacıların gelecek beklentilerinin ve iyilik halinin ölçülmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Nitekim sığınmacı veya mültecilerde, göç sonrası travmaların etkilerinin, göç öncesi travmalara göre ruh sağlığını daha fazla etkilediği tespit edilmiştir (Teodorescu vd., 2012). Bu sebeple sığınmacıların yeni taşındıkları ülkedeki ruhsal durumlarının tespiti, topluma etkisi açısından önemli görülmektedir. Ek olarak; göç travmasının yanı sıra tüm dünyayı etkileyen Covid-19 salgını da sığınmacıları etkileyen önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Olumsuz yaşam koşullarının etkisiyle yerli halkın salgın sebebiyle karşılaştığı risk faktörlerinden daha fazlasıyla karşı karşıya kalmaktadırlar (WHO, 2020). Bunun yanı sıra işten çıkarılma, ücretlerin ödenmemesi gibi kötüleşen çalışma koşulları, yetersiz yaşam koşulları ve hareket kısıtlamaları eklenmiştir (International Labour Organization [ILO], 2020). Tüm bu koşullar değerlendirildiğinde sığınmacıların psikolojik durumlarının geleceğe bakış açılarını

etkilediği ve toplum ruh sağlığı açısından da önemli bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

Özetle, savaşın uzun yıllar sürmesinin sığınmacıların hayatında pek çok zorluğa neden olduğu düşünülmektedir. Suriyeli sığınmacıların da 10 senedir hayatlarını devam ettirmenin bir yolunu bulmaya çalıştıkları gözlenmiştir. Savaştan kaçmanın, yakınlarını geride bırakmanın verdiği hüznün ve kaygının yanı sıra, hayata devam etme telaşının da ortaya çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte dil farkının onların, kendilerini ifade etmelerini güçleştirdiği bilinmektedir. Geleceklerini şekillendirecek olan çocuklarının eğitim öğretim durumu, hayata devam etmek için gereken ihtiyaçların karşılanamama kaygısı, geleneklerini sürdürme isteği vb. göz önünde bulundurulduğunda gelecek beklentilerinin ölçülmesinin önem taşıdığı öngörülmektedir. Gelecek beklentisi; belirlenen hedefleri ve hayata dair planları etkileyip, davranışlara yön vermektedir (Sipsma vd., 2012). Hayata yön vermeyi etkileyen bir diğer etken de ruh sağlığıdır. Bu açıdan çalışmada iyilik halinin tespitinin de önemli olacağı düşünülmektedir. İyilik hali; bireyin akıl, beden ve duygular arasında bütünleşerek dengeye ulaşmak için çabaladığı aktif bir süreçtir (Myers, 1992). Diğer bir ifadeyle birey, iyilik halini dengeye ulaştırmak için çabalarken yaşam hedeflerini de şekillendirmektedir. Suriyeli sığınmacıların yaşamlarına yön verme süreçleri dikkate alındığındanyapılan çalışma onların gelecek beklentileri ve iyilik hali açısından ele alınacaktır. Örneğin Afad'ın (2017) yaptığı çalışmada kampta kalan sığınmacıların yaklaşık %47'sinin geleceğe umutla baktığı, yaklaşık %30'unun ise umutsuz olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular sığınmacıların gelecek beklentilerinin ayrıntılı araştırılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Akgün'ün (2016) Suriyeli sığınmacılarla yaptığı çalışmasında, sığınmacıların %53'ünün iyilik halinin eşik altında kaldığı tespit edilmiştir. Bu bulgular ise sığınmacıların ruhsal durumlarıyla ilgili daha fazla araştırma yapmanın önemini vurgulamaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) 2020 Dünya Göç Raporu'na göre dünya genelindeki göçmen sayısının 272 milyona ulaşarak, dünya nüfusunun yüzde 3,5'ine ulaştığı tespit edilmiştir. Göç dünya sorunudur ve bu sorunun büyüyerek devam etmesi beraberinde çözüm arayışlarını getirmiştir. Göçle ilgili uluslararası literatüre bakıldığında son dönemde Suriyeli sığınmacılar başta olmak üzere birçok araştırma

yapılmıştır. Bunlardan bazıları; travma yaşamış tüm mülteci çocuklarda sanat terapisinin etkisi (Rousseau vd., 2005), mülteci çocuklar için ihtiyaçlar, engeller ve destek sistemlerinin incelenmesi (Streitwieser vd., 2018), Burma'da çok kültürlü sınıflarda kız öğrencilerin deneyimleri (McParker, 2018), sığınmacı çocukların eğitimleriyle ilgili çalışma; İtalya örneği (Migliarini, 2017), Burmalı mülteci çocukların okulda geçirdiği 2,5 yılının incelenmesi ve küresel eğitim kavramı (Croce, 2018), mülteci gençlerin teknoloji kullanarak başkalarına yardım düzeylerinin incelenmesi (Fisher vd., 2016), savaş travması yaşayan çocukları tedavi edenlerin değerlendirmelerini ele alan araştırma (Ehnholt ve Yule, 2006), refakatsiz Sudanlı çocuklarda adaptasyon ve koruyucu ailelere bakış açısını inceleyen araştırma (Luster vd., 2010), Kanada'daki göçmen çocukların yoksulluk, aile ve ruh sağlığının incelenmesi (Beiser vd., 2020) gibi konuların pek çok anabilim dalı tarafından araştırıldığı görülmüştür. Buradan göç olgusu sadece sosyolojik olarak ele alınmadığı, psikolojik faktörlerinin de araştırıldığı görülmüştür.

Son yıllarda Türkiye'ye, Suriye'den gelen büyük göç akını sebebiyle ülkedeki Suriyeli sığınmacı sayısı 3,5 milyonu aşmıştır. Bu durumun getirdiği toplumsal, kültürel, ekonomik, siyasal sorunların yanısıra bu bireylerin yaşam koşulları, sağlık ve ruh sağlığı sorunları birçok araştırmaya konu olmuştur. Yerli alanyazına bakıldığında Suriyeli sığınmacılarla ilgili pek çok araştırma mevcuttur (Apak, 2014; Aydın ve Kaya, 2017; Cengiz, 2018; Ceylan vd., 2017; Çatak, 2018; Çelebi, 2018; Gez, 2018; Padır, 2019; Tanay-Akalın, 2016; Tunay-Aytemin, 2018; Uğurlu, 2015; Yanbolluoğlu, 2018; Yıldız, 2013; Yüce, 2018).

Okul çağındaki çocuklarla yapılan araştırmalar da göz önünde bulundurulduğunda, Suriyeli sığınmacıların, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine yön verecektir. Eğitim sistemine katılan Suriyeli öğrenci sayısı oldukça yüksektir. Güncel olarak da Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün (2020) internet bülteninde, 2019-2020 eğitim öğretim yılında Suriyeli çocukların okullaşma oranı %63,29 olarak tespit edilmiştir. Bu çocukların 674.199'unun e-okula kayıtlı olduğu, 10.720'sinin yabancı öğrenci bilgi sistemine (YÖBİS) kayıtlı olduğu ve 397.253'ünün ise okula gitmediği tespit edilmiştir. Bu kayıtlardan yola çıkarak Suriyeli çocukların, YÖBİS sisteminden e-okul sistemine geçerek Türk Milli Eğitim Sistemi'ne entegre edilmesinde hız kazanıldığı görülmektedir.

Suriyeli öğrencilerin sayıca çokluğu ve yaşadıkları olayların göç edenlere özgü yapısı sebebiyle Milli Eğitim Bakanlığı göçün psikolojik etkileri konusunda Suriyeli sığınmacılarla çalışacak psikolojik danışmanlar alımlarını çeşitli hizmetiçi eğitimlerle desteklemiştir. 2019 yılı İdare Faaliyet Raporu'na göre savaşın psikolojik etkileri konusunda da Suriyeli öğrencilere rehberlik ve danışmanlık hizmeti sağlanması amacıyla 413 'rehberlik danışmanı' istihdam edilerek 127.921 çocuğa psiko-sosyal destek sağlanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2020). 2021 yılı İdare Faaliyet Raporu'na göre ise "*Göç ve benzeri nedenlerle oluşan ihtiyaçları karşılamak üzere rehberlik öğretmenlerine yeni bir rol ve görev yapısı oluşturulması planlanmıştır*" (Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2021). Bu çalışmalara bakılarak Milli Eğitim Bakanlığının Suriyeli sığınmacılara yönelik eğitim ve psikolojik yardım ekseninde önemli adımlar attığı söylenebilir. Sığınmacıların psikolojik durumlarının önemini devlet politikalarına da yansıdığı görülmektedir. Yapılan araştırmadaki bulguların da devlet politikalarına ışık tutması beklenmektedir.

Alanyazına bakıldığında da Suriyeli çocuklar ve onların eğitim sistemine entegrasyonu ile ilgili çalışmalara rastlanmaktadır (Aydın, 2019; Esen, 2020). Ancak yetişkinlerin de çocuklar üzerinde önemli etkileri olduğu bilinmektedir. Özellikle çocuğun sağlıklı bir benlik algısı geliştirmesi için ebeveyn ya da bakım veren, diğer aile bireyleri, öğretmenler hatta komşuların bile rolü vardır (Demoulin, 1998). Bowlby'ye (1973) göre bakım verenle yaşanan günlük deneyimler sonucu çocuğun gelişiminde bakım verenin içsel temsilleri oluşturulur. Bakım verenin çocuğa verdiği tepkiler ve onun yakınlık isteğine karşı sergilediği davranışlar bilişsel temsiller olarak kodlanır ve çocuğun bağlanma stilini oluşturur. Yüksek düzeyde ebeveyn ilgisi görerek büyüyen çocukların kendilerini yeterince ilgi görmeyenlere göre daha yeterli ve özerk hissettikleri, okul başarısının da diğerlerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Grolnick, Ryan ve Deci, 1991). Ebeveynlerin çocuğa etkisi araştıran diğer bir araştırmacı da Bronfenbrenner'dır. Ekoloji teorisinde aile, merkezde yer alan kişiye en yakın ilişkide olan mikrosistemde bulunmaktadır. Bronfenbrenner (1999) ebeveynlerin, çocukların gelişim sürecinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle çocuğun en yakınlarıyla olan iletişimin gücünün, çevrenin olumsuz özellikleri ve olumsuz gelişimsel sonuçları değiştirebildiğini varsaymıştır. Benzer şekilde çift ve aile terapisi alanındaki araştırmalar da ebeveynlerin iyilik hallerinin çocukların hayatları üzerinde son derece belirleyici bir rol oynadığını gösterir niteliktedir (Örn., Bowen,

1978). Bu sebeple yetişkin sığınmacılarla araştırma yapmanın hem yetişkin nüfusa hem de daha genç nüfusa etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Göç yaşantıları sosyoloji, psikoloji, antropoloji, halk sağlığı gibi çeşitli akademik alanların çalışmalarına konu olmaktadır. Dünyada ruh sağlığı alanları da göçmenlerin iyilik hallerine etki eden çeşitli koruyucu ve risk faktörleri de dâhil olmak üzere göçmenlere yönelik yapılan müdahale çalışmalarının etkililiğine değin geniş yelpazede değişkenin ele alındığı zengin bir alanyazına sahiptirler. Öte yandan, göç eden ve edinilen kültür de göçmenlerin hayatlarını önemli ölçüde etkileyen etmenler olduklarından göçmenlerle ilgili çalışmaların kimi bulguları evrensel olmasına karşın kimi bulguları da kültürel ve yereldir. Bu çalışma Türkiye’de Suriyeli göçmenler ile ilgili alanyazına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Araştırma Problemi

Bu çalışmanın üç amacı vardır. Birincisi, Antalya ilinde bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerin gelecek beklentileri ve iyilik hali arasındaki ilişkiyi incelemektir. İkincisi ise katılımcıların iyilik haline etkisi olan koruyucu faktörleri, risk faktörlerini ve devletten beklentilerini ele almaktır. Son olarak katılımcıların çeşitli demografik özellikleri ile iyilik hali arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Bu amaçlara yönelik olarak aşağıdaki araştırmanın alt problemlerine yanıt aranmıştır.

Alt problemler.

1. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin iyilik hali, gelecek beklentisi anketinin “Geleceğinizi nasıl görüyorsunuz?” maddesine verdikleri yanıtlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin iyilik hali, gelecek beklentisi anketinin “Birkaç yıl sonra istikrarlı ve iyi bir mali durumumun olacağına inanıyorum” maddesine verdikleri yanıtlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin iyilik hali, gelecek beklentisi anketinin “Gelecekte çocuklarımın barış içinde yaşayacağına inanıyorum” maddesine verdikleri yanıtlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

4. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin iyilik hali, gelecek beklentisi anketinin “Gelecekte aileme güvenli bir ortam sağlayacağıma inanıyorum” maddesine verdikleri yanıtlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin iyilik hali, gelecek beklentisi anketinin “Gelecekte çocuklarıma iyi bir gelecek sağlayacağıma inanıyorum” maddesine verdikleri yanıtlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin iyilik hali, gelecek beklentisi anketinin “Gelecekte Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı kazanacağıma inanıyorum” maddesine verdikleri yanıtlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin iyilik hali, gelecek beklentisi anketinin “Bundan sonraki yaşamımı mutlu ve endişesiz geçireceğime inanıyorum” maddesine verdikleri yanıtlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
8. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin iyilik hali, gelecek beklentisi anketinin “Gelecekte karşıma çıkacak zorlukları aşabilirim” maddesine verdikleri yanıtlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
9. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin iyilik hali, gelecek beklentisi anketinin “Geleceğimi karamsar görüyorum” maddesine verdikleri yanıtlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
10. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin iyilik hali, gelecek beklentisi anketinin “Geleceğimden ümitliyim” maddesine verdikleri yanıtlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
11. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin iyilik hali, gelecek beklentisi anketinin “Gelecekte daha çok sosyal aktivitelere katılmayı planlıyorum” maddesine verdikleri yanıtlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
12. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin iyilik hali, demografik bazı özellikler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma var mıdır?
13. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin gelecek beklentilerini ve iyilik halini etkileyen koruyucu faktörler nelerdir?
14. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin gelecek beklentilerini ve iyilik halini etkileyen risk faktörler nelerdir?
15. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin sığındıkları devletten beklentileri nelerdir?

Sayıtlar

1. Araştırmaya dâhil olan tüm katılımcıların araştırmacı tarafından kendilerine yöneltilen tüm soruları içtenlikle yanıtladıkları varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma 2021 yılında Antalya ilindeki katılımcılardan toplanan veriler ile sınırlıdır.
2. Araştırma kişisel bilgi formu, Gelecek Beklentisi Anketi ve WHO Ölümlü Hali Ölçeği'nden elde edilen bilgiler ile sınırlıdır
3. Katılımcıların yaş ranjının geniş olması, bulguların gelişim özellikleri açısından tek bir gelişimsel gruba genellenememesine sebep olduğundan bir sınırlılık olarak kabul edilebilir.

Tanımlar

Araştırma kapsamında ele alınan temel kavramlar aşağıda tanımlanmıştır:

Geçici koruma. Türkiye'de 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi'yle mültecilik kavramı duyulmaya başlandı. Bu sözleşmeye göre, sadece Avrupa'dan Türkiye'ye gelen kişilere mülteci statüsü verilmektedir. Avrupa dışından gelenler "geçici" statüsünde olup "sığınmacı" olarak nitelendirilmektedir. Türkiye, 1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliği'ne göre, Suriyelilere "geçici koruma" sağlamaktadır. Suriyeli sığınmacılar hukuken "makul bir süre için Türkiye'de kalma" iznine ve "üçüncü bir ülke tarafından mülteci olarak kabul edilene kadar" geçici sığınma hakkına sahiptirler (UN,2017).

İç savaş. Suriye'de Arap Baharı'nın bir yansıması olarak görülen, 2011 yılında hükümet ile yerli halk arasında ortaya çıkan çatışmaların büyümesiyle süregelen savaş durumudur (Sorenson, 2014).

Açık kapı politikası. Savaşın başladığı andan itibaren pasaport ya da kimlik sorgulanmaksızın, mezhep, cinsiyet ve ırkayırımı olmadan yardıma ihtiyacı olan herkesin kabul edilmesi ve temel ihtiyaçların giderilmesidir (Orhan, 2014).

Mağduriyet. Bireyin, bir ya da daha fazla kişinin saldırgan davranışlarına, sürekli ve tekrarlı maruz kaldığına dair algısıdır (Buss, 1961).

Gelecek beklentisi. Kişinin gelecekle ilgili motivasyonu, belirlediği hedefleri ve benlik algısı çerçevesindeki gelecekteki olası yönelimlerini ifade eder (Markus ve Nurius, 1986).

İyilik hali. İyilik Durumu İndeksi'nin orijinal hali(1998),“WHO Well-Being Index” olarak belirtilmiş olup Türkçe çevirisinde(1998),“WHO İyilik Durumu İndeksi” olarak tercüme edilmiştir ve açıklamasında iyilik hali kavramı kullanılmıştır. Bu açıdan araştırmada iyilik hali kavramı kullanılacaktır. O halde iyilik hali, bireyin, akıl, beden ve duygular arasında bütünleşme ve dengede olmaya dair aktif rol oynama süreci olarak tanımlanmaktadır (Myers, 1992).

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırmanın çalışma grubu ile ilişkili olan göç, geçici koruma, göçün etkileri, göç kuramları ve ilgili istatistiklere yer verilecektir. Daha sonra ise araştırma problemi çerçevesinde “gelecek beklentisi” ve “iyilik hali” ilgili kuramsal bilgi ele alınacaktır. Ardından ilgili araştırmalara yer verilecektir.

Göç Olgusu

Göç hareketi insanlık tarihinin en eski hareketlerindedir. İnsanlar ekonomik, siyasi, salgın, doğal afetler vb. gibi pek çok nedenden ötürü göç etmiştir. Bu sebeple bu kavramın birden fazla tanımı bulunmaktadır; Türk DilKurumu'na göre “Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” (2020), Karpat'a(2003) göre “asıl yerinden, ulaşılmak istenen yere hareket” , Uluslararası Göç Örgütü'ne (IOM, 2009) göre ise “uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği hareketler”, Göçmen Büro (2018) ise göçü “Taşınma, hicret, muhaceret” olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlara bakılarak göç, insanların kişisel ya da toplumsal sebeplerle bireysel veya toplu olarak istenmeyen yerden istenen yere gitmesi, yer değiştirmesidir.

Tanımların çeşitli olması göçün çok farklı kuramsal temellere dayandırılmasına yol açmıştır. Bunlardan toplumsal ilişkilerin göçe etkisini dikkate alan kuramlar aile, akrabalık ve memleket ilişkilerinin göçe hareket kattığını ve göçü önemli ölçüde etkilediğini ileri sürmektedirler. Aile, akrabalık ya da cemaat, sadece sosyal değil, kültürel ve ekonomik özellikleri de içinde barındıran karmaşık yapılardır. Bireyin kurduğu ilişki aileye sadece maddi destekle kalmamaktadır(Çelik,2018).

Göç literatürüne bakıldığında birçok sınıflama olsa da Özkalp'e (1995) göre sebep-sonuç ilişkilerine bakıldığında; iç göç, dış göç, gönüllü göç, zorunlu göç, kısıtlı ya da sürekli göç olarak göç türleri değerlendirilebilir. Bu çalışmada ele alınan grup ise zorunlu göçe tabi olarak ülkemizde bulunanlardır. Zorla Göç Araştırması Uluslararası Birliği (IASFM) üç tür zorunlu göç olduğunu belirtmektedir. Bu türler; silahsız çatışma ve iç savaş da dâhil olmak üzere genel şiddet veya millet, ırk, din,

siyasi görüş ya da toplumsal grup temelinde zulüm sonucu ortaya çıkan *çatışmaya bağlı yerinden olma*; geliştirmeyi güçlendirmek için uygulanan politikalar ve projeler sonucunda hareket etmeye zorlanan *kalkınmaya bağlı yer değiştirme* ve doğal afetler (seller, yanardağlar, heyelanlar, depremler), çevresel değişim (ormansızlaşma, çölleşme, arazi bozulması, küresel ısınma) ve insan kaynaklı (endüstriyel kazalar, radyoaktiflik) nedenlerle ortaya çıkan *felaket nedeniyle yerinden olmadır* (Forced Migration Online (FMO), 2012). Suriyelilerin göç etme sebebi ise iç savaştır ve onlar zulümden kaçarak Türkiye'ye gelmişlerdir. Ancak zaman zaman yeniden bombalamalar sonucunda Türkiye sınırına doğru yeni bir göç dalgası gelmektedir. Ağustos 2019'da yeni saldırılar sebebiyle yaklaşık 150 bin Suriyelinin yaklaştığı ancak onları ise sınırın Suriye tarafında karşılanacağı İç İşleri Bakan Yardımcısı tarafından duyurulmuştur (Çataklı,2019).

Göç olgusu ise sadece göç anından ibaret değildir. Bu olgunun göçten önceki faktörleri, göç anındaki faktörleri ve göç ettikten sonraki faktörleri de mevcuttur. Göçten önceki mevcut durum, göç edilecek bölge seçimiyle ilgili kararları etkilemektedir. Göç edilecek bölge seçiminde göçmenlerin neleri dikkate aldıkları göç kuramlarında ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Göç edenlerin göç esnasında yaşadıkları olaylar, ölümler, şiddet olayları, beslenme yetersizliği, zorlu yaşam koşulları gibi durumlar göç sırasındaki değişkenlerken; yeni gelinen çevreye adapte olma, kamu hizmetlerine erişim, ayrımcılığa maruz kalma, dil sorunları, eğitim sorunları gibi durumlar ise göç ettikten sonraki değişkenlerdir (Measham vd., 2014).

Göç, devamında birçok etki doğuran bir olgudur. Göç edilen bölgelerde; kentleşme, çarpık kentleşme gibi fiziksel durumlar; suç oranında artış, uyum sorunları gibi sosyal durumlar ile ruh sağlığında bozulma, fiziksel yaralanma gibi etkiler görülmektedir (Çoban-İçağasıoğlu, 2011). Bu etkilerden fiziksel durumlar hızlıca iyileştirilebilir. Ancak ruhsal olanların sağlığını daha fazla zaman aldığı düşünülmektedir.

Göçmenlerle ilgili ilk araştırmaların çoğu Amerika kıtasında yapılmıştır. Ve yapılan araştırmalar çoğunlukla ruh sağlığı, akültürasyon (bir kültürün ya da bir kültür ögesinin başka bir kültüre girmesi sonucu her ikisinin de değişime uğraması süreci) seviyesine bağlanarak açıklanmıştır. Araştırmacılar, yapılandırılmış ölçekler kullansa da araştırmaların bir kısmı yerleşik kültüre uyum sağlayan gruplarda daha fazla ruh sağlığı sorununu vurgularken, diğerleri tam tersini vurgulamaktadır. Amerika'da

yapılan araştırmalarda, özellikle Asya ve Latin kökenli göçmenlerde geleneksel aile yapısı, koruyucu faktör olmaktan çıkmıştır (Acartürk, 2016).

Gçmenlerde ruh sağlığının sosyo-demografik bulgulardan oldukça etkilendiği tespit edilmiştir. Düşük eğitim seviyeli, düşük gelir düzeyi olan, bekâr/ evlenmemiş ya da ayrılmış olan göçmenler ruh sağlığı sorunları açısından daha riskli bir bulunmuştur. Hollanda'da yapılan çalışmalar, genelde göçmenlerin Hollandalılardan daha düşük eğitim ve gelir düzeyine sahip olduğunu göstermiştir (Lorant vd., 2008).İşsizliğin oldukça yüksek olması ya da çalışılan işlerin düzeyinin düşüklüğü de birer risk faktörüdür. Ancak sadece sosyo-demografik etkenlerin koruyucu faktör ya da risk faktörü olduğunu söylemek güçtür. Çünkü risk faktörleri ve koruyucu faktörler çeşitli koşullarla birlikte toplumdaki farklılıkların göstermektedir. Bu araştırmada da Suriyelilerin gelecek beklentilerini etkileyen faktörler incelenecektir.

Türkiye'de g. Türkiye'deki göçmenlerin çoğu, düzensiz göç hareketiyle ülkeye gelmiştir. Türkiye'nin jeopolitik konumu (Asya'yı Avrupa'ya bağlayan ve kontrolü zor sınırlara sahip olan coğrafi konumu), ülke içi siyasetteki otorite değişimleri ve çatışmaların bulunduğu bölgelere komşu olması, hem kara hem de deniz yoluyla göçmenlere ülkeye giriş için birçok fırsat sunması nedeni ile Türkiye bir geçiş ülkesidir. Orta Doğu, Asya ve Kuzey Afrika'dan gelen göçmenler için "transit ülke" haline gelmektedir (elik,2018).

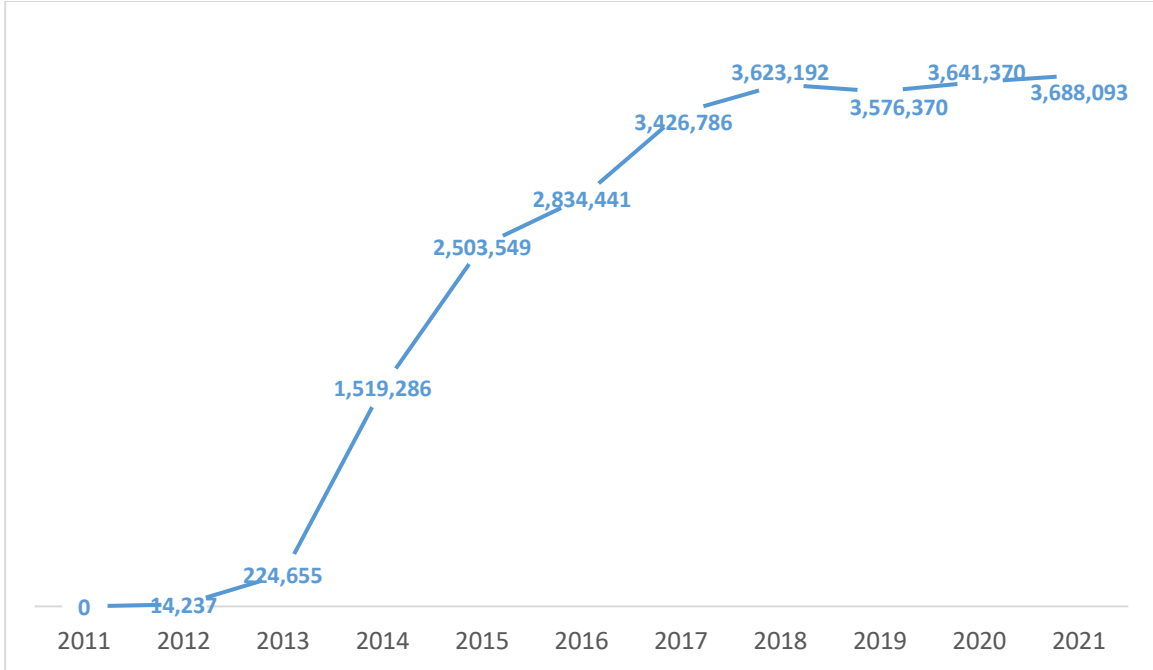
Suriye iç savaşının başlamasıyla halkın, jeopolitik konum olarak kendine en yakın ülkeleri seçtiği grlmştir. Savaşın etkisi altındaki halk Türkiye, Lübnan, Ürdün, Suudi Arabistan, Irak gibi yakın ülkelere kaçarak kurtuluş yolları aramışlardır. Tabi Türkiye'nin Avrupa'ya bir geçiş olarak görülmesi burayı diğer ülkelerden daha cazip hale getirmiştir. Suriyeli sığınmacılar ile yapılan görüşmelerde bir kısmının Avrupa'da maddi yönden daha iyi ve daha mutlu olma hayali kurdukları gözlenmiştir. Savaşın yıpratıcı etkisi ve g süreci Suriyeli sığınmacılarda tamiri zor hasarlar bırakmıştır.

Geçici koruma altındaki Suriyeliler. Türkiye'de 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi'yle mültecilik kavramı daha çok duyulmaya başlanmıştır. Bu sözleşmeye göre, sadece Avrupa'dan Türkiye'ye gelen kişilere mülteci statüsü verilmektedir. Avrupa dışından gelenler "geçici" statüsünde

olup “sığınmacı” olarak nitelendirilmektedir. Türkiye, 1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliği’ne göre, Suriyelilere “geçici koruma” sağlamaktadır. Suriyeli sığınmacılar hukuken “makul bir süre için Türkiye’de kalma” iznine ve “üçüncü bir ülke tarafından mülteci olarak kabul edilene kadar” geçici sığınma hakkına sahiptirler (UN,2017).

Türkiye’de “geçici bir yük” olarak görülen Suriyelilerin “yönetilmesi gereken ve topluma çok yönlü ciddi etkileri olan bir topluluk” olarak nitelendirilebileceği düşünülmektedir. Erdoğan’ın (2018) *Suriyeliler Barometresi* adlı çalışmasına göre ülke nüfusunun %4,5’ine ulaşan 3.7 milyonu aşkın sığınmacıyla ilgili etkili bir süreç yönetimi gerçekleştirilmelidir. Aksi takdirde bu durum ülke problemlerinin artmasına, çatışmaların katlanmasına ve Türk toplumunun ortaya koyduğu son derece yüksek ama aynı zamanda “zorunlu” ve “kırılgan” toplumsal kabulün, dayanışma ve fedakârlığın azalıp yerini öfke, nefret ve ırkçılığa bırakmasından endişe edilmektedir. Türk toplumunun misafirperverliğinin zedelenmemesi ve de kaygan bir zeminde bulunan Suriyeli toplumunun da zarar görmemesi açısından onların en iyi biçimde tanınması ve değerlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Suriyelileri daha iyi tanımak ve göç eğilimlerini daha iyi takip etmek açısından tabloya bakıldığında (Göç İdaresi, 2021);

Şekil 1. Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler (07.07.2021 tarihi itibarıyla)

Sıra No	Şehir	Sığınmacı Sayısı
1	Gaziantep	452.985
2	Hatay	435.881
3	Şanlıurfa	424.039
4	Adana	254.026
5	Mersin	231.027
6	Bursa	180.443
7	İzmir	148.744
8	Konya	120.355
9	Kilis	105.132
10	Kahramanmaraş	94.102

Şekil 2.Geçici Koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin ilk 10 ile göre dağılımı (07.07.2021 tarihi itibariyle)

Sıra No	Göç Edilen Üçüncü Ülkeler	Göç Sığınmacı Sayısı	Eden
1	Kanada (BMMYK)	5.389	
2	Kanada (Doğrudan)	2.645	
3	ABD	3.991	
4	İngiltere	2.540	
5	Norveç	1.926	
6	İsveç	168	
7	Avustralya	115	
8	İsviçre	92	
9	Avusturya	58	
10	Belçika	46	

Şekil 3. 2014-2021 yılları arasında Suriyelilerin yerleştikleri üçüncü ülkeler (07.07.2021 tarihi itibarıyla)

Yukarıdaki verilere bakıldığında sadece 16.763 kişinin kendi ülkesine dönmeksizin başka ülkelere göç ettiği görülmektedir (Göç İdaresi, 2021).

İçişleri Bakanlığı, 3 Mart 2020 saat 09:15 itibarıyla Edirne üzerinden Türkiye'den ayrılan göçmen sayısının 130.469 olduğunu açıklamıştır. Daha sonra, 5 Mayıs 2020 tarihinde yapılan açıklamada, ülkesine dönen Suriyeli sayısının 402.011 olduğu belirtilmiştir (Mülteciler Derneği, 2020). Bütün bu göç sirkülasyonu incelendiğinde Türkiye'nin konumu gereği ne kadar göç alış-verişine maruz kaldığı görülmektedir. Özellikle kitlesel göçlerin giriş-çıkışı açısından Anadolu'nun ne kadar hareketli bir coğrafya olduğu fark edilmektedir.

Suriye Krizi' nin Türkiye'ye etkisi. "Arap Baharı" adı; Mısır, Libya, Tunus, Yemen, Bahreyn, Cezayir ve son olarak Suriye gibi Ortadoğu ülkelerindeki halkın ayaklanmaları ve binlerce insanın hayatını kaybettiği, yaralandığı, tutuklandığı insanlık dışı görüntülerle insanda olumsuz etkiler bırakan küresel çaplı isyanları hatırlatmaktadır. Bölgesel çıkarların hüküm sürdüğü, senelerdir yeraltı ve yerüstü zenginlikleri yüzünden paylaşamayan bu topraklarda, ufukta yakın zamanda çözüm umudu görünmemektedir (Yıldız, 2013). 2011 yılından beri durmaksızın devam eden Suriye iç savaşı, bu ülkenin Türkiye'nin sınır komşusu olması sebebiyle, Türk toplumunu en çok etkileyen olaylardan biri olmuştur. Gerek Suriye halkının uluslararası alanda korunma isteği gerekse Türkiye sınırlarında yaşanan çatışmalar Türkiye'yi yıpratmış gözükmektedir.

Arap Baharının son halkası olan Suriye krizi sonucu aralarında sivillerinde bulunduğu en az 500 bin insan hayatını kaybetmiş, 13,5 milyon insan yardıma muhtaç hale gelmiş, 6,3 milyon insan yerinden edilmiş ve 4,9 milyon insan komşu ülkelere sığınmak durumunda kalmıştır (AFAD, 2017). Türkiye bu krizden en çok etkilenen ülkelerin başında olmasının yanı sıra dünya üzerinde en fazla sığınmacı barındıran ülke olmuştur (Del Carpio ve Wagner, 2015). Ayrıca Türkiye'ye sığınma talebinde bulunan bu insanların %70'ini kadın ve çocuklar oluşturmaktadır (UNHCR, 2017).

Savaş ve ardından yapılan göçler, toplumun tamamını kuşaklarca etkilemektedir. Kaypak ve Bimay'a (2016) göre göçler; fiziksel, psikolojik, sağlık ve sosyal sonuçlar doğurmaktadır. Bunlara örnek olarak toplumda yaşanan siyasi ve çarpık kentleşmeler, uyum sorunları ve suç oranlarındaki artış gösterilebilir. Tabii olarak da görülen bu fiziksel tepkiler aslında içte yaşanan umutsuzluk, vatansızlık duygularından kaynaklanmaktadır. Zira Suriyelilerin eve dönme umutları savaşın şiddetlenmesi sebebiyle her geçen gün azalmaktadır (Özden, 2013). Azalan umutların yerini fiziksel ve duygusal olumsuz tepkilere bıraktığı gözlenmektedir.

Türkiye'de Suriyelilerin ruhsal durumlarındaki bu dalgalanmalara karşın, toplu göçlerin farklı etkileri de belirgin olarak görünmektedir. Göçün ilk yıllarında bu etkiler olumlu çerçevede göze çarpmaktadır. Söz gelimi, mülteciler beraberlerinde getirdikleri sıcak paraları piyasaya sürerek ekonomiyi canlandırmış, buldukları bölgelerde alışverişi artırmıştır.

Bütün bunlarla beraber, Türkiye'de orta gelirli ailelerin karşılamakta zorlanacağı kira bedelini Suriyelilerin zorunlu olarak karşılaması Suriyelilerin barınma sorununu ortadan kaldırmıştır. Ancak bu defa da vatandaşın barınma sorunu ortaya çıkmıştır (Kaypak ve Bimay,2016). En temel ihtiyaç olan barınma ihtiyacı bile toplu göçlerde toplum adına da büyük etkiler yaratmaktadır. Genel olarak Suriyeli sığınmacıların toplu göçü ile barınma, güvenlik gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasındaki zorluklar ve gözlenen ruhsal dalgalanmalar, travmalar gibi duygusal tepkiler ülkemizi oldukça etkilemiş görünmektedir. Bunlar göçün sonuçları olarak belirli çerçevelere oturtulmuştur ve alt başlıklarda ayrıntılı olarak incelenecektir.

Uluslararası Göçün Nedenlerine İlişkin Bazı Kuramlar

Bu başlık altında çalışma konusuyla ilgili olduğu düşünülen Ravenstein'in Göç Kanunları, İtme-Çekme Kuramı ve İlişkiler Ağ kuramı gibi bazı temel kuramlar incelenecektir.

Ravenstein'in göç kanunları.1871 ve 1881 yılı İngiliz nüfus sayımı istatistik verilerinden hareketle yedi göç kanunu Ravenstein tarafından belirlenmiştir. Çalışma endüstrileşme ve kentleşme olguları üzerine 19. yüzyılın son yarısındaki gelişmelerle birlikte kuramsal açıdan şekillenmiştir. İş imkânları ve endüstrileşmeye beraber gelişen ulaşım ağları, insanları Kuzey Amerika'ya ve Avrupa'nın içlerine götürmüştür.

Milyonlarca insan, yaşamlarını daha iyi bir hayat için bırakıp, daha verimli olabilecek yerlere göç etmişlerdir. Bu dönemde Ravenstein, 1885 ve 1889 yıllarında yayımladığı Göç Kanunları (The Laws of Migration) başlıklı iki makalesinde yedi göç kanunu ortaya atmış ve tartışmaya açmıştır (Çağlayan,2011).

1. **Göç ve mesafe.** Göçmenler çoğunlukla kısa mesafeli bir yere göç ederler. Bu kısa mesafeli göçün getirisi olarak, gidilen yerlerde büyük bir etkiye sahiptir. Ravenstein göçün boyutunun; göç edilen merkezlerdeki iş imkânlarının çokluğunun o kentte yaşayan nüfusa oranının, belirlediğini ifade etmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda Suriye'nin Türkiye'ye olan coğrafi yakınlığının oradan gelen göçlerde artışa sebep olduğu söylenebilir.
2. **Göç ve basamakları.** Sanayi Devrimi'nin ardından gelen sanayileşme ve ticaretin gelişmesiyle birlikte, kentte hızlı büyüyen ekonomi, büyük kitleleri hızla kente çekmektedir. Kırsal bölgelerdeki nüfussal azalış, uzak bölgelerden gelen göçmenler tarafından doldurulmaktadır. Göçmenlerin kendi yaşadıkları yerde yarattıkları seyrelme de, o bölgelere daha yakın yerlerden gelenlerle doldurulacaktır. Bu göç silsilesi böylece devam etmektedir.
3. **Yayıma ve emme süreci.** Kent gelirinden daha fazla faydalanma isteği ya da daha iyi yaşama arzusu, yayılma sürecini oluşturur. Hızla gelişen sanayinin ihtiyaç duyduğu işgücü göçle karşılanır. Böylece kentsel sanayi merkezlerince emilmektedir. Göçte yayılma ve emme birbirini destekleyen süreçlerdir. Kent gelirlerinden daha fazla faydalanmak isteyen Suriyeli sığınmacılar, sanayinin yaygın olduğu İstanbul, Bursa, İzmit gibi bölgelerde iş gücünü karşılamaktadırlar.
4. **Göç zincirleri.** Göç alan yerleşim yerlerinin aynı zamanda göç de verir. Göç dalgaları, birbirini tetikleyici etki göstererek, başka bir göç dalgası yaratır. Böylece Ravenstein'in göç zincirleri kavramı oluşur.
5. **Doğrudan göç.** İlk dört kanunundan daha farklı bir göçü anlatmaktadır. Doğrudan, uzun mesafeli ve basamaksızdır. Uzun mesafeli göçlerde, kişiler büyük ticaret, endüstri merkezlerine yönelmekte ve doğrudan büyük kentlere basamaksız olarak yerleşirler.

Suriyeli sığınmacılar açısından bakıldığında, bazıları sınıra yakın Güneydoğu illerinde birkaç sene oturup sonra diğer bölgelere dağılırken bazıları ise doğrudan İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya gibi büyük şehirlere göç etmişlerdir. Bu büyük şehirlere daha önce göç etmiş akrabalarının yanına sınırı geçer geçmez yerleştikleri söylenebilir.

6. Kır-kent yerleşimcileri farkı. Kentte yerleşik olarak yaşayanlar, kırsal kesimde yerleşik olarak yaşayanlara göre daha az göç etme isteğine sahiptirler. En son göç edenler genelde kentten göç edenlerdir.

7. Kadın erkek farkı. Cinsiyete ait olan bu kanuna göre kadınlar, erkeklere oranla daha fazla göç etme eğilimindedirler(Çağlayan,2011).

İtme çekme kuramı (Push-Pull Theory). Everett Lee tarafından 1966 yılına yazılmış olan kurama göre ilk olarak göçlerin karakteristik ortak özellikleri ortaya konulmalı ve göçe ait itici ve çekici faktörleri saptanmalıdır. Yapılan analizler sonucu dört temel faktör belirlenmiştir. Bu faktörler;

1. *Mevcut yaşanan yerle ilgili faktörler,*
2. *Göç edilmesi düşünülen yerle ilgili faktörler,*
3. *Engeller,*
4. *Bireysel faktörler*

Sosyal ortamlarda itmeye neden olan olumsuz faktörler ve çekmeye neden olan olumlu faktörlerin birbirinden farklılaştığı saptanmıştır. Kuramın temel yapısı, itme ve çekme faktörlerini kişisel ve görelidir olarak ele almıştır. Bu yüzden kişisel olarak göç için avantajlar ve dezavantajlar yaş, cinsiyet, eğitim, ırk vb. gibi demografik faktörler tarafından belirlenir ve bu olgular kuram için önemlidir. Göç için kişisel avantajlarının ve dezavantajlarının demografik faktörlere bağlı olarak, hangi sosyal bağlamlar içerisinde ve süreçlerde etkili olacağı iyice hesaplanmalıdır(Yalçın, 2004).

Türkiye'ye Suriye'den yapılan göçler göz önünde tutulduğunda Türkiye'nin; mesafe yakınlığı, kültür benzerliği, din benzerliği, daha önce ziyaret edilme oranı, ziyaret edilenler tarafından övülmesi gibi birçok faktörle çekici kılındığı görülmektedir. Ancak Türkiye'nin iş imkânlarının Avrupalı ülkelere kıyasla daha düşük olması da itici faktördür.

İlişkiler ağ kuramı (Network Theory). Wilpert'e göre Ağ teorisi ve göçmen ağı en genel anlamda şu şekilde çalışmaktadır: "Öncü göçmenler öncelikle göç veren ve alan toplumları birbirine bağlayan bir altyapı oluştururlar ve bu bağlantı göç veren toplumdaki diğer bireylere göçme olanağı sağlar. Yeni göç dalgaları, kurulmuş bu ağı harekete geçirir ve sonradan göç edenler ilk gelenlerin tecrübelerinden yararlanırlar. Zamanla göç kendi kendini devam ettiren bir hâl alır" (Akt; Yalçın, 2004). Suriye'deki savaşın 2011 yılında başladığı düşünülüp, Türkiye'nin, 2017 yılına kadarda dış göçü en fazla Suriye'den aldığı gözlemlendiğinde (bkz. Şekil 2) bu tanım doğrulanabilir.

Başka bir görüş olarak da Crisp, sosyal ağların göçmenler için pek çok fonksiyonu olduğunu ileri sürmektedir. Bunlar; ulaşım detayları, giriş koşullarını ve göç politikaları, bir bölgeden başka bölgeye geçmek için örgütsel alt yapı ve finansmanın sağlanması, göç tamamlanınca yeni düzene alışma, ihtiyaçların giderilmesidir(Crisp, 1999). Kuramın varsayımları:

1. Göçmenleri sahip olduğu sosyal ağlar, onları göç etmeye cesaretlendirmektedir.
2. Göçmenlerin sahip olduğu sosyal ağlar, ulaşımda riskleri azaltmakta, ekonomik maliyetleri düşürmektedir.
3. Sosyal ağlar göçün tüm aşamalarında gerekli alt yapıyı hazırlar. Özellikle düzensiz göçmenler için kilit nokta görevindedir.
4. Sosyal ağlar, göçmenlerin sosyal uyumuna nispeten yardımcı olmakta, kendi kültürlerini unutmamalarını sağlamaktadır.
5. Göçmen ağ ilişkileri oluştuktan sonra sosyal ağlar yeniden üretilmektedir.
6. Göçmenler arasındaki sosyal ağlar toplumsal koşullarla bağlantılı olarak süreç içinde evrilir ve yeni şekiller almaktadırlar.
7. Sosyal ağlar, göçmenlerin ülke ve mekân seçiminde belirleyicidir. Birbirine ilişkisel anlamda yakın göçmenler mekânsal olarak dayakın olmak istemektedirler.

Göç alan ülke ile göç veren ülke arasında kurulan sosyal ağların varlığı ve bu ağların, karşılıklı göçler üzerindeki etkisi İlişkiler ağı kuramının temelini oluşturur. Bu ağlar her tür toplumsal ve kişisel ilişki temeline ve değişkenine bağlı olarak kurulur(Yalçın, 2004). Bu kuram çizgisinde Suriyeli halkla Osmanlı Devleti'nden

itibaren kurulan ortak geçmişin, soydaşlık ile güçlü dini ve kültürel bağların milletleri birbirine yeniden yakınlaştırdığı söylenebilir.

Uluslararası Göçün Psikolojik Sağlık Üzerine Etkisini İnceleyen Bazı Kuramlar

Bu başlık altında çalışma konusuna yakın olduğu düşünülen Bhugra'nın Göç ve Ruh Sağlığı modeli ile Bağlanma Kuramı incelenmektedir.

Bhugra'nın göç ve ruh sağlığı modeli (Bhugra's migration and psychiatric disorders model). Bhugra (2004) yaptığı çalışmada göçmenlik sürecini; göç öncesi dönem, göç dönemi ve göç sonrası dönem olarak üçe ayırmıştır. Bunların ayrıntıları ise aşağıdaki gibidir:

1.Göç öncesi dönem (Premigration): Bu dönemde göçün zorunlu veya gönüllü olmasının ruh sağlığına etkisi incelenir. Gönüllü göç edenlerin, alışma konusunda sorun yaşadığı tespit edilirken, zorunlu göç edenlerin, güven, bağlanma ve aidiyet konularında sorun yaşadığı tespit edilmiştir.

2.Göç dönemi (Migration): Göç sürecindeki travmatik yaşantılar, bireyin yurdundan ayrılması, sosyal desteğin kaybolması gibi etkenlerin ruh sağlığına etkisi incelenmektedir.

3.Göç sonrası dönem (Postmigration): Bireyin karşılaştığı kültür şoku, ona yansıtılan ayrımcı tavırlar, maddi sorunlar, gurbette yaşamanın verdiği özlem; göçmenlerin ruh sağlığını olumsuz etkilemiştir.

Bu modelde Bhugra (2004); kayıp, yas, travma gibi risk faktörlerinin, kültüre uyum sağlayamama, bağlanma sorunlarına neden olduğunu anlatmıştır. Göçün psikolojik sonuçlarını; gönüllülük ve zorunluluk çerçevesinde, kişilik özellikleri, yaş, cinsiyet ve kültür farklılığı açılarından incelemiş ve bu parametrelerin psikolojiyi etkilediğini saptamıştır. Bhugra'nın modelinde; göçün nasıl anlamlandırıldığı ve bireylerin koruyucu faktörleri nasıl yorumladıkları ruh sağlığı üzerinde etkili bulunmuştur.

Bağlanma kuramı (Attachment theory). Bu kuramda Van Oudenhoven (2006), göç deneyimini Bowlby'in Bağlanma Kuramıyla açıklamıştır. Bireyin çocukluk yaşantılarında bakım verenle yaşadığı deneyimlerin, benlik algısı ve bağlanma stillerini etkilediği görülmüştür.

Van Ecke'e (2005) göre göçmenlerden güvenli bağlanma stiline sahip olanlar, ülkelerinden ayrılırken acı duyduklarını inkâr etmezler ve bu duyguyu yaşamaktan çekinmezler. Güvensiz bağlanma stillerine sahip olanlar, kendi ihtiyaçlarına odaklanıp başkalarınınkini o kadar da önemsemmezler. Bu durum uyumu olumsuz etkilemektedir. Saplantılı bağlanma stiline sahip olanlar iseduygularını inkâr eder vesosyal destekten uzak olmanın onları rahatsız etmediğini ifade ederler. Kültürel stresin umutsuzluğa yol açıp, adaptasyon problemiyle birlikte bağlanma travmasına yol açacağı da bu kuramda ileri sürülmektedir. Birçok ülke değiştirip ayrılık ve kayıp yaşayan göçmenlerin daha iyi fırsatlara rağmen ilişki risk faktörlerine maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Göçün nedenler, etkiler ve sonuçlar gibi çok fazla faktöre bağlı olduğu düşünülürse bu faktörlere tabi olarak da pek çok kuramın geliştirileceği tahmin edilmektedir. Alan yazında göçün mikro, mezo ve makro etkilerine göre kuramlar sınıflandırılmış ve açıklanmıştır. Yukarıdaki kısımda ise çalışma konusuna ışık tutabilecek kuramlar tercih edilmiş ve incelenmiştir.

Gelecek beklentisinin kuramsal çerçevesi. Literatürde gelecek zaman tutumu (future time attitude), gelecek zaman yönelimi (future time orientation) ve gelecek zaman perspektifi (future time perspective) olmak üzere üç farklı kavram kullanılmaktadır. Gelecek zaman yönelimi kavramı ise bu çalışmada kullanılan "gelecek beklentisi" kavramına en yakın olanıdır. "Beklenti" kavramı Sosyal Öğrenme Teorisi'nde geçen önemli bir kavramdır. Bandura ve Rotter da çalışmalarında bu kavram üzerinde durmuşlardır.

Beklenti, gösterilen bir davranışın belirli bir sonuç vermesine neden olacak öznel bir olasılıktır. "Yüksek" veya "güçlü" beklentilere sahip olmak, bireyin davranışın olumlu bir getiriyle sonuçlanacağından emin olacağı anlamına gelmektedir. Beklentilerinin düşük olması, bireyin davranışının pekiştirmeyle sonuçlanması ihtimalinin düşük olduğuna inanması demektir. Sonuçlar eşit derecede arzu edilirse, en fazla kazanç sağlayan (yani en yüksek beklentiye sahip) davranışlarda bulunacağız, demektir. Beklentiler geçmiş deneyimlere dayanarak oluşturulmuştur. Bir davranış geçmişte ne kadar sık pekiştirildiyse, kişinin davranışların bu sonucu elde etme olasılığı o kadar güçlenmektedir (Rotter,1972).

Bandura'ya (1977) göre, gelecek beklentilerini etkileyen faktörler arasında kişilerin çeşitli davranışları, daha önceden deneyimlenmiş uyarılma seviyesi ve kabul

edilebilir mesajlar vardır (Akt. Oettingen ve Mayer, 2002). Gelecek beklentileri büyük oranda psikolojik sonuçlara göre belirlenmektedirler (McCabe ve Barnett, 2000). Suriyelilerin gelecekle ilgili görüşlerinin, önceki göç deneyimleri, Suriye’de yaşadıkları koşullar ve şimdiki koşullarından etkilenebileceği düşünülmektedir.

Mac Leod ve Byrne (1996), iyimser ve diğer bireylere göre geleceğe umutla bakan bireylerin olumlu gelecek beklentisine sahip olduğu ortaya konmaktadır (Akt. Oettingen ve Mayer, 2002). Spirito ve diğerlerine (1994) göre ise kişilerin gelecek hakkındaki olumsuz düşünceleri üzüntü ve öfkeyle alakalıdır. Sakin kalmak, mantıklı ve sistematik düşünceler karşısında ezilmeden dayanıklı olmak olumsuz gelecek beklentisiyle baş etmeyi sağlamaktadır (Akt. Oettingen ve Mayer, 2002). Savaştan kaçan ve Türkiye’ye yerleşip iyi koşullarda yaşayan Suriyelilerin hayata daha olumlu bakabileceği ancak kayıpları çok olan, yaşam şartları Suriye’dekine göre alt düzeyde olan bireylerin ise hayata olumsuz bakmaya daha yatkın olabileceği düşünülmektedir. Beklentiler irrasyonel olarak düşük olduğunda patolojiye yol açabilir. İnsanların beklentileri düşükse, davranışlarının pekişeceğine inanmazlar. Sonuç olarak, çok az çaba harcarlar. Başarılı olmayı denemezlerse, başarısız olmaları muhtemeldir. Başarısız olduklarında, düşük beklentilerini doğrular. Beklentileri azaltma süreci, kısır döngü olarak bilinen patolojide sık görülen bir durumdur (Rotter, 1972).

İyilik halinin kuramsal çerçevesi. İyilik hali kavramı, Antik Yunan’dan beri, felsefi tartışmalarda “mutluluk” ve “iyi yaşam” kavramları ile anlamlandırılmıştır (Haybron, 2007). Zamanın düşünürü Aristo, eserlerinde iyilik hali kavramını iyi yaşam, mutluluk yani refah kavramıyla tasvir etmiştir. Bu tasvirin modern felsefedeki kullanımı da ‘yararcılık’ teorisiyle bütünleşip ‘hedonizm’ adını almıştır (Attepe-Özden, Pak ve İçağasıoğlu-Çoban, 2017). Yeni haliyle ise iyilik hali, bireyin doğal çevre ve sosyal ortamda tam fonksiyonlu olarak çalışması için beden, ruh ve zihnin birleştiği sağlıklı yaşama biçimi, iyi olma durumu olarak tanımlanabilmektedir (Myers, Sweeney ve Witmer, 2000). Dünya Sağlık Örgütü de 1947 yılında sağlık tanımına, iyilik halini de eklemiş ve sağlığı, “yalnız hastalık ve sakatlığın olmaması durumu değil, ruhsal ve sosyal yömlerde tam bir iyilik hali” olarak tanımlamaktadır (Fişek, 1985). Çağdaş anlamda ise, iyilik hali kavramı ilk olarak 1958 yılında Dr. Halbert Dunn tarafından tanımlanmıştır. Bu tanıma göre; iyilik hali “bireyin erişebileceği potansiyeli maksimum düzeye çıkarmaya yönelik davranışlar bütünü”dür. Bu çalışmada kullanılan ruhsal iyilik hali kavramını ise Birleşik Devletlere bağlı Halk

Sağlığı Fakültesi (FPH) öznel iyi oluş ile psikolojik iyi oluşun birleşimi olarak görmektedir (2021). Öznel iyi oluş; bireyin kendini hem duygusal hem de bilişsel anlamda iyi hissetmesi olarak anlaşılmaktadır. Psikolojik iyi oluş kavramı ise, bireylerin karşılaştıkları durumlar karşısında verdikleri tepkilere dikkat ederek kendi potansiyellerinin farkına varma, olarak tanımlanabilmektedir (Diener, 1984). Yeni tanımlar ve anlamlarla ortaya çıkan iyilik hali kavramı çağdaş felsefede nesnel teorilerle açıklanmıştır. İyilik halini açıklayan eski ve çağdaş teoriler aşağıdaki başlıklarda incelenecektir:

Hedonist teoriler (Hedonist theories). Antik Çağlardaki öncüsü olan Sokrates (M.Ö. 470-399), iyilik hali kavramını, insan eylemlerinin asıl hedefinin iyilik hali yani mutluluk olduğu ve insanın bedensel ve tinsel olarak kendini tanımasıyla bunun sağlanabileceğini belirtir (Michalos, 2008). Diğer bir savunucu olan Platon ise iyilik halini 'güzellik' ve 'adalet' kavramlarıyla ele almaktadır. Aristo ise 'ahlak', 'erdem' ve 'hayatı iyi yaşama' kavramları üzerinde çalışırken; insan için en büyük iyiliğin; mutluluk (psikolojik iyi oluş) olduğunu tespit etmiştir. Buna göre erdemli insanlarda iyilik hali, insanın kendi kendine yetmesiyle mümkündür (Özlem, 2014). Hedonist teorilerin merkezinde mutluluğun(iyilik hali) etik kaygılara bağlı olduğu görülmektedir. Modern çağlardaki öncüsü olan John Stuart Mill, "Utilitarianism(Yararcılık)" adlı kitabında bu teoriyi "insanı mutlu eden davranışları etik açıdan doğru, acı veren davranışları yanlış olarak kabul eden öğretisi" olarak tanımlar (Brey,2012).

Nesnel teoriler (objective theories). Nesnel teorilerden olan Hedef Liste Teorisi, insanın yaşamını sürdürebilmesi için hedeflerinin olması gerektiğini söylemektedir. Hedeflerin bileşenlerinin davranış, zevk ve tutum içererek bireyin hayatında bir iyilik hali zemini oluşturduğunu belirtmektedir (Fletcher, 2013). Bazı bilim adamları ise hedefleri insanların ihtiyaçlarının karşılanmasıyla ilişkilendirmiştir. 1943 yılında Abraham Maslow 'İhtiyaçlar Hiyerarşisi Piramiti'ni geliştirmiştir. Bu yaklaşıma göre, bireyin fizyolojik ihtiyaçları, güvenlik, sevgi ve ait olma, saygınlık ve kendini gerçekleştirme gereksinimleri vardır ve ihtiyaçların karşılanmasıyla iyilik halinin oluşmaktadır (Maslow, 1943). Myers, Witmer ve Sweeney Adler' in kuramını ele alarak, 'iyilik hali çemberi'ni geliştirmiş ve kavramsal bir yapı oluşturmuşlardır. Bu yapıya göre, insanların kendilerinden beklenen yaşam hedeflerini gerçekleştirerek

tam olarak iyilik haline ulaşacakları ön görülmektedir (Myers, Sweeney ve Witmer, 2000).

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde yerli ve uluslararası alan yazında yer alan çalışmalara yer verilmiştir. Göçmen çalışma grubuyla gelecek beklentisi, iyilik hali ve demografik değişkenleri inceleyen çalışmalar ele alınmıştır.

Suriyeli sığınmacıların gelecek beklentilerine yönelik çalışmalar. Suriyeli sığınmacıların gelecek beklentileriyle ilgili Apak'ın (2014) çalışmasında Mardin ilinde ikamet eden Suriyeli göçmenlerle yapılan anket çalışması sonucu elde edilen bilgiler çeşitli açılardan değerlendirilmeye çalışılmıştır. Sosyolojik bir çalışma olan bu araştırma, nicel araştırma yöntemi kullanılarak Mardin ilinde yapılan uygulamalı bir alan araştırmasıdır. Alan araştırması Ağustos 2013-Ocak 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Anket uygulamasında 132 kişilik bir örneklem grubuna ulaşılmıştır. Söz konusu çalışmada, Suriyeli göçmenlerin savaşın geleceğine dair belirsizlik içinde olmasına rağmen onların geleceğe umutla bakması, gelecekte iyi fırsatlar yakalayacaklarını düşünmesi ve geleceğe bakışının iyimser olması ortaya konmaktadır. Bütün bunlardan hareketle Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentilerinin, yüksek ve olumlu olduğu gözlenmektedir.

Yıldız'ın (2013) sosyolojik olarak ele alınan çalışmasında, kampta kalanların sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerini, kamp memnuniyetlerini, Türkiye ve gelecek algılarını sorgulanmıştır. Araştırmada bilgi toplama aracı olarak "anket" ve "odak grup" tekniği kullanılmıştır. Anket formunda kamplarda kalan sığınmacıların genel karakteristiği gözetilerek örneklem belirlenmiştir. Kamplarda kalanların yaş, cinsiyet, yaşanan bölge ve etnisite değişkenleri dikkate alınarak temsil yeteneği güçlü örneklem oluşturulmuştur. Sığınmacılar arasından 10-12 kişiden oluşan bir grupla "odak grup" görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar ise 2013 yılında kamplar kapasitesinin çok üstünde Suriyeliyi ağırladığı için memnuniyetsizliği göstermektedir.

BakBak'ın 2018 yılında yaptığı çalışmada sığınmacıların uzun dönemde konteyner kent yaşamı literatür çalışması ile değerlendirilirken konteyner kentte yaşayan 180 sığınmacı aile ile anket çalışması yapıp, konteynerin özellikleri, konteynerin içindeki mekânsal alanların değerlendirmesi, ihtiyaçlarına göre yapılan değişiklikler, Suriye'deki evlerinin özellikleri, gelecek beklentileri, planları

değerlendirilmiştir. Çalışma sonuçları kısaca şu şekildedir. Sığınmacılar genel olarak düşük ve orta sosyo-ekonomik düzey grubundan gelmektedir. Ailelerin aylık gelirleri düşmüştür. Genel olarak işsiz ya da düşük nitelikli işlerde çalışmaktadırlar. Tamamına yakını hayati tehlikeden dolayı ülkelerini terk etmişlerdir. Konteynerların havadar, aydınlık ve sağlamlığı memnuniyeti artırmakla birlikte sahip olduğu bölme sayısı ile banyo-tuvaletin iç içeliği bu yapılarıdaki ciddi sorun olarak görülmektedir. Bir kısmı konteyner kentten ayrılıp şehre yerleşmeyi planlamaktadır. Konteynerlerde kalanların çoğunluğu ekonomik sebeplerden dolayı buradan ayrılmayı düşünmemektedir. Kamplardaki güvenlik ve temizlik yeterli olarak görülmektedir. Uyum ve entegrasyonda engel oluşturacak olan sorunların çözülmesi öncelikli olarak önerilmektedir.

Iversen, Berg, Vaaler (2010) çalışmasında mültecilerin ve sığınmacıların, gelecekle ilgili duygu ve beklentilerinin göçmenlerinkinden farklı olabileceği varsayılmıştır. Çalışmanın amacı ise Norveç akut psikiyatri bölümlerine başvuran göçmen, sığınmacı ve mülteci toplulukları arasındaki geleceğe yönelik beklentileri araştırılması ve analiz edilmesidir. 2005-2008 yılları arasındaki prospektif bir çalışmada, iki akut psikiyatri bölümünden veri toplanmıştır. 48 göçmen, 24 mülteci ve 21 sığınmacıyla yapılan çalışmada sığınmacıların gelecek için daha fazla sıkıntıya sahip olduğu ve daha yüksek olumsuz beklentileri bulunduğu tespit edilmiştir.

Shakya ve diğerleri (2012) çalışmalarında Afgan, Karen ve Sudan kökenli mültecilerle çalışmak üzere 8 mülteci gençlik araştırmacısı ile işbirliği yapılmış ve 10 odak grup çalışması ve mülteci gençlerle 13 röportaj gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar, yeni gelen mülteci gençlerin, zorunlu göç sonucu yaşadıkları eğitim kesintilerinin üstesinden gelmek için proaktif bir cevap olarak Kanada'da yükseköğrenime yönelik güçlü beklentiler geliştirdiklerini göstermektedir.

Mosselson (2006) çalışmasında, belirli kökler ve yolların birbiriyle ilişkili olduğu ve geçmiş deneyimlerin ve bireyin mevcut durumunun göstergesi olduğu her ikisinin de mültecilerin gelecekteki beklentilerine katkıda bulunduğu söylenmektedir. Mültecilerin Amerika Birleşik Devletleri toplumuna uyum sağlama konusundaki varsayımlarında, okulda eğlenceli vakit geçirme ve okuldaki ilişkilerden tatmin olma bulgularının araştırma sonuçlarını ciddi olarak etkilediği tespit edilmiştir. Araştırmalardaki bu ciddi bulgular, "göçmen" kavramı şemsiyesi altında "mülteci" kavramının dadâhil edilmesini sağlamıştır. Bu çalışma New York City okullarındaki on

beş ergen Bosnalı kadın mültecinin, etnik ve yeni ulusal kimliklerini anlamada bilinçli bir şekilde dengeleme yollarını yakalayan alternatif bir kimlik paradigması, kökleri ve yollarını ifade etmek için yapılan deneysel bir çalışmadır. Bu çalışma okul başarısı ve adaptasyonu incelerken gelecek beklentisi kavramına da yer vermektedir.

Alanyazın incelendiğinde 'gelecek beklentisi' kavramı genellikle sosyolojik araştırmaların konusu olmuştur. Beklenti kavramı psikolojik kuramlarla açıklansa da 'gelecek beklentisi' nin hem sosyolojik hem de psikolojik yönlerinin bulunduğu düşünülmektedir. Ayrıca uluslararası alanyazında göçmen, sığınmacı, mülteci gibi statü farklarının gelecek beklentisini etkilediği görülmüştür. Ancak Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar tek statüde (geçici koruma) toplanmışlardır. Bu nedenle göçmenlerin gelecek beklentilerine ilişkin araştırma bulguları tartışılırken statülerindeki farklılıkların göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Suriyeli sığınmacıların iyilik haline yönelik çalışmalar. İyilik haline yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında tıp alanında yapılan Zubaroğlu Yanardağ, Özer ve Budak'ın (2018) çalışmasının amacı, Suriyeli sığınmacıların iyilik halinin çeşitli sosyo-demografik özelliklere göre değişip değişmediğini incelemektir. Çalışma, Kilis il merkezinde yaşayan 18 yaş ve üzerindeki Suriyeli sığınmacılar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada toplam 383 kişiye anket uygulanmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; katılımcıların iyilik halinin düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların iyilik hali ile eğitim durumu, herhangi bir engelin olma durumu, kronik bir hastalığa sahip olma durumu, devamlı ilaç kullanma durumu ve herhangi bir işte çalışma durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Akgün'ün (2016) tıp anabilim dalında yaptığı tez çalışması Konya il merkezine yerleşmiş olan 18-65 yaş arası 487 Suriyeli mültecilerin ruhsal iyilik halinin değerlendirilmesi ve ruhsal bozukluklarla ilişkili etkenlerin belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür. Suriyelilere, ruhsal iyilik hali ölçeği, algılanan stres ölçeği ve majör depresyon ölçeği uygulanmıştır. Suriyeli mültecilerin %53'ü ruhsal iyilik hali açısından eşik değer altında kalarak kötü sağlık kalitesi sergilediği tespit edilmiştir. Olası ruhsal bozukluk tanıları açısından majör depresyon (MD) sıklığı %22,1; travma sonrası stres bozukluğunun (TSSB) sıklığı ise %22,8 bulunmuştur.

İyilik haliyle ilgili uluslararası literatüre bakıldığında Ajduković ve Ajduković'in (1993) yaptığı çalışmada çocukların zihinsel sağlık sorunlarının önlenmesine yönelik

bir program hazırlanmış ve çalışmaya iki mülteci aile katılmıştır. Program, mülteci ailelerinin sorunlarının niteliği ve kapsamı hakkında bir içgörü kazanmaya ve spesifik psikolojik ihtiyaçlarını karşılayacak bir müdahale yelpazesi geliştirmeyi ve uygulamayı amaçlamaktadır. Kopinak'ın (1999) çalışması ise nitel bir paradigma tarafından yönlendirilirken, incelenen olayları tam olarak keşfetmek, tanımlamak ve anlamak için nitel ve nicel yöntemlerden gelen bilgi ve veriler birleştirilmiştir. Bu nedenle, etnografik görüşme, demografik ve sağlık anketleri ve gözlemlerden elde edilen bilgi ve verileri üçgenleştirme(triangulation) yoluyla, mülteci deneyimi ve iyilik halinin öznel ve nesnel yönleri tam olarak ortaya konmuştur.

Ajduković ve Ajduković'in (1998) başka bir araştırmasında, savaşla beraber yaşanan stres etkeni Hırvatistan'daki tüm çocukların psikolojik iyilik halini olumsuz yönde etkilerken ülkedeki göçmen ve mülteci çocuklarda ise bu durumun şiddetini arttırdığı belirlenmiştir. Her ne kadar mülteci çocuklar etkileyici bir esneklik gösterebilirler de, göçten hemen önce travmatik deneyimler yaşayan çocuklara özel olarak dikkat gösterilmelidir. Bu çocuklar ya ebeveynleri olmadan ya da başa çıkma becerileri zayıf olan ebeveynleriyle göçten önce de birlikte yaşıyorlardı; stresli durumlar yaşamış aileler de büyük ve kozmopolit mülteci merkezlerine yerleştirildiler. Stresle baş etme kapasitelerinin daha düşük olduğu ve destekleyici bir aile ortamı bulunmayan çocuklarda, tüm mültecilik dönemi boyunca strese bağlı semptom seviyelerinin yüksek olduğunu gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra, bu çocukların psikolojik gelişimlerinin zor olması onların risk altında olduklarını da göstermektedir. Bu çalışmada bildirilen bulgular, aynı mülteci grubunun beş yıllık bir takibinin sonucudur. Çocukların göç ile başa çıkma becerileriyle ilgili veriler öncelikle annelerden ve çocuklardan elde edilmiştir.

Betawi' nin (2019) çalışmasında, Ürdün'deki Azrak Mülteci Kampında yerinden edilen çocukların psikolojik iyilik hali belirtileri ile savaşa maruz kalma düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektedir. 0-12 yaş arasında ve ebeveyn şiddetine maruz kalan 133 çocuğa, şiddetin etkilerini ölçen anket uygulanmıştır. Bulgular, çocukların yaşadığı şok seviyesinin yüksek olduğunu, şoku takip eden semptomların orta dereceli olduğunu göstermiştir. Kadınların erkeklerden daha yüksek puan aldığı fiziksel semptomlarda erkekler ve kadınlar arasında anlamlı bir fark vardır. 7-12 yaşları arasındaki çocukların maruz kalma ölçeğinde daha yüksek puan aldığı ve diğer yaş grubundaki çocuklara göre aldıkları puanların anlamlı ölçüde farklılaştığı

tespit edilmiştir. Bulgular, çocukların savaşa maruz kalması ile psikolojik iyi olma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Papadopoulos'un (2008) Afrika'da 200 bin kişilik bir mülteci kampında 15 profesyonel ile birlikte ruhsağılığı anlamında yaptığı çalışmalarında, mültecilerin kamp ve göç deneyimlerini ele almıştır. Yapılan çalışmada; mültecilerle terapötik ilişki kurulup deneyimleri dinlendiğinde travmanın yıkıcı etkilerinin azaldığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, gelecek beklentisi ve iyilik haline yönelik, alanyazına bakıldığında araştırmacılar, öncelikle göçmenlerin mevcut ruhsal durumlarını ve beklentilerini tespit etmek için ölçek, odak grup çalışması, görüşme gibi pek çok yöntem kullanmışlardır. Buna göre mültecilik deneyiminin iyilik haline etkisini ve göçmenlerin geçmiş yaşantılarındaki durumlarıyla şimdiki durumlarının gelecek beklentisine etkisini araştırmışlardır.

Suriyeli sığınmacılarla ilgili demografik verilere yönelik çalışmalar. Coltrane ve diğerleri (2005) göçmenlerin ikamet etme eğilimlerinin, daha çok iş temelli olduğunu tespit edilmiştir. Bekâr veya ailesi olmayan göçmenlerin iş temelli grupların topladığı alanlarda toplanmışlardır. Buna göre bekâr göçmenler, öncelikli olarak ekonomik gelir sağlayacakları bölgelere yerleşmektedir.

Lee ve diğerlerinin (2017) yaptığı çalışmada Kuzey Kore'den Güney Kore'ye göç edenlerin yerleşimlerinden sonra geçen süre ile depresyon düzeyleri arasında bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Aynı araştırmada, yetişkinlerin belli bir süre geçmesine rağmen psikososyal uyumda sıkıntı çektiği ve ekonomik güçlüklerle daha yoğun baş etmek zorunda kaldıkları gözlenmiştir. Başka bir ifadeyle, göçün üzerinden süre geçtikçe kimi risk faktörleri bireylerin yaşamlarını daha çok etkiliyor olabilir

Kirmayer ve diğerlerinin (2011) yaptığı çalışmada, göç öncesinde yetişkinlerin var olan ekonomik, mesleki ve eğitim statüsü var olan kaynakların zayıflaması iyilik hali açısından önemli bulunmuştur. Bu durumun eğitim düzeyi değişkeniyle ilgili olduğu düşünülmektedir. Örneğin; kendini daha yüksek sosyo-ekonomik statüye sahip olarak algılayan göçmenlerin, kendilerini ruhsal olarak daha sağlıklı algıladıkları, kendini daha düşük sosyo-ekonomik statüde algılayan göçmenlerin ise daha olumsuz bir psikolojik sağlığa sahip oldukları görülmüştür (Shen ve Takeuchi, 2001).

Bu araştırmalar doğrultusunda; 'gelecek beklentisi' kavramının daha çok sosyolojik araştırmalarda, 'iyilik hali' kavramının ise psikiyatri alanındaki araştırmalarda daha çok kullanıldığı görülmüştür. Demografik verilerle ilgili çalışmalarda ise medeni durum, statü, psikososyal uyum gibi kavramlarla çalışılmıştır. Bu kavramların demografik bilgiler işığında sığınmacıların geleceğe yönelik tutum ve davranışları ile iyilik halini yordayarak psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bölüm 3

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde, veri toplama araçları, çalışma grubu, araştırma modeli, veri toplama işlemleri ve araştırma kapsamında toplanan verilerin analiz edilmesinde kullanılan istatistiksel yöntemlere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacıların iyilik hallerini gelecek beklentileri ve çeşitli demografik özelliklere göre değerlendirmeyi nicel verilerle, katılımcıların yaşamlarındaki koruyucu ve risk faktörlerini nitel (görüşme) verilere dayanarak ele alan karma yöntem (mixed method) kullanılmıştır. Creswell (2003) karma yöntemin nicel ve nitel yaklaşımların yanı sıra üçüncü bir yaklaşım olduğunu ifade etmektedir. Araştırmanın nitel kısmı için araştırma desenlerinden “olgu bilim (görüngübilim, fenomenolojik) deseni” kullanılmıştır. Nitel veriler yarı-yapılandırılmış görüşme ile elde edilmiştir. Serik Kozağacı Köyü’nde yaşayan Suriyeli sığınmacıların; savaş sonrasındaki yeni risk faktörleri, koruyucu faktörler ve beklentileri açısından ele alınmıştır. Araştırmanın nicel kısmı ise tarama modelinde sıkça kullanılan anket tekniği ile yürütülmüştür. Sığınmacıların gelecek beklentileri anket tekniği ile ölçülmüş, iyilik hali ise Dünya Sağlık Örgütü’nün İyilik Hali Ölçeğinin kısa formuyla tespit edilmiştir.

Karma yöntemde; nitel ve nicel ögeler ilişkilendirilirken zamanlama, öncelik ve birleştirme faktörlerinin dikkate alınması gerektiği ifade edilmektedir. Zamanlama, ögelerin uygulanış sıralamalarını ifade etmektedir. Eş zamanlı ve sıralı zamanlı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Eş zamanlı karma yöntemde hem nicel hem de nitel veriler aynı zamanda toplanıp ve analiz edilmektedir. Sıralı zamanlı karma yöntemde, veriler birbirini takip edecek şekilde toplanıp ve analiz edilmektedir (Creswell, 2005; 2015). Bu çalışmada veriler, eş zamanlı olarak toplanmış ve analiz edilmiştir. Öncelik faktörü ise araştırmada nitel ve nicel desenden hangisinin daha önemli olduğu ile ilgilidir. Eşit öncelik ve eşit olmayan öncelik olarak ikiye ayrılmaktadır. Eşit öncelikte, araştırmanın amacına ulaşması için nitel ve nicel veriler aynı öneme sahiptir. Eşit olmayan öncelikte ise nicel ya da nitel ögelerden biri diğerine göre daha fazla öneme sahiptir (Creswell, 2005; 2015). Bu çalışmada eşit olmayan öncelik prensibi benimsenmiş ve nicel veriler daha öncelikli tutulmuştur. Birleştirme faktöründe ise veriler ve sonuçlar arasındaki ilişkiye bakılmaktadır. Nicel ve nitel veriler

birleştirildiğinde veya karşılaştırıldığında; birleştirme, nicel veya nitel faktörden birinin analiz sonuçlarının diğerinin verilerini etkilemesi durumu ilişki kurma ve bir desen diğerine gömülmesi ise gömme olarak isimlendirilir (Creswell, 2009). Bu çalışmada, nicel ve nitel veriler birleştirilmiştir, bu açıdan birleştirme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmada karma yöntem türlerinden eş zamanlı dönüşümsel karma yöntem(concurrent transformative mixed methods) kullanmıştır. Eş zamanlı dönüşümsel yöntemde nicel ve nitel veriler aynı zamanda(concurrently) toplanıp, analiz edilir. Veri analizi ayrı olarak yapılır, yorumlama aşamasında bir araya getirilir. Bu tasarımın avantajı geniş çaplı ve alternatif bakış açısı sağlayarak çalışılan olgunun daha iyi anlaşılmasını desteklemesidir (Creswell, 2003).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun %49.5' i (183) kadın ve %50.5'u (187) erkektir. Çalışma grubunda yer alan bireylerin demografik özellikleri ile ilgili bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Katılımcılara ilişkin demografik özellikler

Demografik Özellikler		n	%	Demografik Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	183	49.5	Ekonomik	Evet	137	37.0
	Erkek	187	50.5	Yardım Alma	Hayır	233	63.0
Medeni Durum	Evli	246	66.5	Savaşta Kayıp	Evet	204	55.1
	Bekâr	124	33.5	Yaşama	Hayır	166	44.9
Yaş	20 yaş ve altı	71	18.8	Gelir Düzeyi	Yeterli/Kısmen yeterli	267	72.2
	21-30 yaş arası	169	44.9		Yetersiz	103	27.8
	41 yaş ve üzeri	51	14.4	Eğitim Düzeyi	Okur-yazar değil	54	14.6
Meslek	Ev hanımı	93	25.1		İlkokul	90	24.3
	İşçi	45	12.2		Birkaç günde bir	170	45.9
	Memur	25	6.8		Haftada bir	78	21.1
	Esnaf	157	42.4		Ayda bir	61	16.5
	Çalışmıyor	24	6.5	Hiç görüşmüyorum	25	6.8	
Türkiye'de Bulunma Süresi	1 yıldan az	96	25.9	Psikolojik Yardım İhtiyacı	Evet	165	44.6
	1-6 yıl	154	41.6		Kararsızım	110	29.7
	6 yıldan fazla	120	32.4	Hayır	95	25.7	
Türkçe Bilme Düzeyi	Bilmiyorum/Az Orta İyi	39 227 104	10.5 61.3 28.2	Suriye'ye Dönme Planı	Evet	161	43.5
					Kararsızım	137	37.0
					Hayır	72	19.4
Türkçe Bilme Düzeyi	Bilmiyorum/Az Orta İyi	39 227 104	10.5 61.3 28.2	Savaş Sonrası Plan	Türkiye'de kalmak isterim	119	32.1
					Suriye'ye dönmek isterim/Başka bir ülkeye gitmek	147	39.1
					Vatandaşlık alıp gelip gitmek	104	28.1
				Toplam		370	100

Tabloda verilen bilgilere göre, katılımcıların %66.5'inin evli olduğu; %44.9'unun 21-30 yaş arasında olduğu; %42.4'ünün esnaf olduğu; %41.6'sinin 1-6 yıl arasında Türkiye'de olduğu; %61.3'ü orta düzeyde Türkçe bildiği; %63'ünün ekonomik yardım almadığı; %55.1'inin savaşta kayıp yaşadığı; %72.2'sinin gelir düzeyinin yeterli/kısmen yeterli olduğu; %44.6'sinin psikolojik yardıma ihtiyacı olduğu; %43.5'inin Suriye'ye dönmeyi planladığı; %39.1'inin savaş sonrası Suriye'ye dönmeyi planladığı ya da başka ülkede yaşamak istediği görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, katılımcılarından kişisel bilgiler elde etmek amacıyla "Kişisel Bilgi Formu", katılımcıların geleceğe yönelik beklentilerini tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan "Gelecek Beklentisi Anketi" ve katılımcıların ruhsal iyilik halini tespit etmek amacıyla "WHO İyilik Hali İndeksi" kullanılmıştır. Gelecek Beklentisi Anketi'nde 11 soru çoktan seçmeli ve 3 soru açık uçlu görüşme sorusu olarak hazırlanmıştır. Kişisel Bilgi Formu ve Gelecek Beklentisi Anketi'nin çevirisinde 4 farklı tercüman tarafından destek alınmıştır.

Kişisel bilgi formu (KBF). Türkiye'ye gelen Suriyelilerin araştırma kapsamında kişisel bilgilerini edinmek amacıyla araştırmacı tarafından "Kişisel Bilgi Formu" hazırlanmıştır. Formdaki sorular kapsamlı literatür taraması ve araştırmacının Suriyelilerle yaptığı daha önceki çalışmalar sonucunda belirlenmiştir. Sorulan 20 soruda cinsiyet, medeni durum, yaş, meslek, Türkiye'de bulunma yılı, Türkçe bilme yeterlik düzeyi gibi konulara yer verilmiştir.

Gelecek beklentisi anketi (GBA). Gelecek Beklentisi Anketi bu araştırma kapsamında, sığınmacıların gelecek beklentilerini değerlendirmek üzere araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanmadan önce anket sorularını hazırlama yöntemleriyle ilgili araştırmalar yapılmıştır. Anketlerde ölçülen özelliğe göre dört farklı soru grubu kullanılmaktadır. Bunlar; demografik bilgileri ölçen *olgusal sorular*, cevaplayıcıların bir konudaki bilgisini ölçen *bilgi soruları*, cevaplayıcıların bir konu veya objeye ilişkin davranışlarını ölçen *davranış soruları* ve cevaplayıcıların bir konu veya objeye ilişkin duygu ve görüşlerini ölçen *kanı ve inanç sorularıdır* (Aiken, 1997). Araştırmanın kişisel bilgi formu bölümü olgusal sorulardan, anket bölümü ise kanı ve inanç sorularından oluşmaktadır. Ankette çoktan seçmeli soruların yanı sıra açık uçlu sorular da kullanılır. Açık uçlu sorular, katılımcının soruya serbestçe cevap vermesini

sağlar. Böylece araştırmacı beklemediği veya planlamadığı cevaplar da alarak konu hakkında daha geniş bilgi sahibi olabilir (Büyüköztürk, 2005). Açık uçlu sorular cevaplama biçimine göre listeleme, yorumlama, boşluk doldurma olarak üçe ayrılır (Mertens, 1988). Bu çalışmada açık uçlu sorular, yorumlama tipi sorulardır. Kapalı uçlu sorular da ankette kullanılabilir soru tiplerindedir. Bu tip sorularda katılımcı, soruları hızlı ve güvenilir bir şekilde cevaplar, araştırmacı da güvenilir ve pratik şekilde analiz eder (Büyüköztürk, 2005). Kapalı uçlu sorular; sınıflamalı sorular, sıralamalı sorular ve derecelendirmeli sorular olarak üç grupta toplanır (Burgess, 2001). Bu çalışmada kapalı uçlu sorular seçenekleri sınıflamalı soru tipine göre hazırlanmıştır. Büyüköztürk'e (2005) göre cevap yelpazesinin artırılması, cevaplayıcının güdüsünü ve cevapların geçerliğini düşürebilmektedir. Bu durum göz önüne alındığında cevaplar üçlü seçenekler halinde hazırlanmıştır.

Anket hazırlığında öncelikle kapsamlı literatür taraması yapılmıştır. Sonrasında literatürle tutarlı anket formu hazırlanmıştır. Tez danışmanı haricinde iki farklı alan uzmanından daha görüş alınmıştır. Görüşler doğrultusunda elde edilen form, birbirinden bağımsız üç farklı tercüman tarafından Arapça'ya çevrilmiş, ardından başka bir tercüman tarafından formlar Türkçe'ye çevrilmiş ifadelerin doğruluğu test edildikten sonra tekrar Arapça'ya çevrilerek nihai form elde edilmiştir. Pilot uygulama için on beş kişilik odak grup çalışması yapılmış, soruların anlaşılabilirliği ve uygunluğu test edilmiştir. İki sorunun anlaşılmadığı görülüp o sorular daha basit ifadelerle çevrilmiş ve tekrar katılımcılara sorulmuştur. Bu uygulamanın neticesinde anket formunun son hali elde edilmiştir. Anket formunda toplam 14 madde bulunmaktadır. Bunlardan 3'ü açık uçlu soru, 11'i çoktan seçmeli soru olarak hazırlanmıştır.

WHO iyilik hali ölçeği (İHÖ). "Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)-5 İyilik Hali Ölçeği" Bech ve diğerleri (1996) tarafından geliştirilen "DSÖ-10 İyilik Hali Ölçeği" hastaların iyilik halinin ölçülmesi amacıyla Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Ofisi tarafından yürütülen proje kapsamında 5 madde olarak yeniden düzenlenmiş halidir (WHO, 1998). Ölçek bu son haliyle birçok klinik veya toplum tabanlı çalışmada kullanılmış ve 30 farklı dile tercüme edilmiştir (Tomba ve Bech, 2012, Topp vd., 2015). Ruhsal iyilik halini, pozitif ifadeler içeren 5 madde ile son iki haftalık pencerede sorgulamaktadır. Her madde "Hiçbir zaman (0)" ile "Her zaman (5)" arasında değişen 6'lı Likert ölçeğinde puanlanır. Beş maddeye ait puanların toplanmasıyla 0 ile 25 arasında değişen toplam ham puan elde edilir. Daha yüksek puan daha kaliteli ve iyi seviyede ruhsal

sağlık olarak değerlendirilir. İyilik Hali Ölçeği'ni kullanan çalışmaların bildirdiği iç tutarlık katsayısı Cronbach alfa değerleri 0,79 ile 0,92 arasında değişmektedir (Awata vd., 2007).

Ölçeğin Arapça versiyonu Sibai ve diğerleri (2009) tarafından oluşturulmuş; Ayalon (2011) ve Bachner'in (2013) yürüttükleri iki ayrı çalışmada ölçeğin Arapça versiyonunun iç tutarlık katsayısı .85 ve .88 olarak tespit edilmiştir.

Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışmaları ve geçerlik, güvenirlik çalışmaları Eser ve diğerleri (2019) tarafından yapılmıştır. Ölçekte son iki hafta sürecinde nasıl hissedildiğini değerlendiren beş madde bulunmaktadır. Her bir madde "Her zaman" (5) ile "Hiçbir zaman" (0) arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puanların artması yaşam kalitesinin artmasına işaret etmektedir. 1752 katılımcıyla kültürel uyum çalışması yürütülmüştür. Alfa değerleri yetişkinler için 0.81 ve yaşlılar için 0.86'dır. Sonuç olarak WHO-5'in Türkçe versiyonu iyi bir ölçüm kapasitesine, iç tutarlılığa ve her iki örnekleme de iyi bir uyuma sahiptir.

Veri Toplama Süreci

"Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Gelecek Beklentileri Ve İyilik Hali Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı çalışmanın yürütülebilmesi için Hacettepe Etik Kurul Komisyonu'ndan gerekli izinler alınmıştır. Araştırma Türkiye'de yaşayan Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ile yapılmıştır. Evren olarak seçilen kayıtlı yaklaşık 3,5 milyon Suriyeliden Antalya İli Serik Kozağacı Köyü'nde ikamet eden Suriyeli sığınmacılar çalışma grubu olarak seçilmiştir. Antalya'nın Serik İlçesinin seçilme sebebi ise Antalya'da Suriyeli sığınmacıların, daha çok seracılık sektöründe çalışması ve Serik'e bağlı Kozağacı Köyü'nün de geçimini seracılıktan sağlamasıdır. Bu çalışma grubunun belirlenmesinde olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örneklemede öncelikle evrene ait birimlerden birisi ile temas kurulur. Temas kurulan birimin yardımıyla ikinci birime, ikinci birimin yardımıyla üçüncü birime gidilir. Bu şekilde, sanki bir kartopunun büyümesi gibi örneklem büyüklüğü genişler (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004).

Veriler bizzat araştırmacı ve tercüman aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmacı tercümanla sahaya çıkmadan önce soruların yöneltilmesi, cevapların not edilmesi konularında toplantı yapmıştır ve süreç netleştirilmiştir. Daha sonra araştırmacı ve

tercüman rastgele bir haneyi ziyaret etmiş ve anket sorularını gönüllü olan hane sakinlerine yöneltilmişlerdir. Uygulama yapıldıktan sonra hane sakinlerinin yönlendirmesiyle başka bir haneye gidilmiş orada uygulama yapılmıştır. Böylelikle 370kişiye ait veri elde edilmiştir.

Katılımcılara uygulamalardan önce gönüllü katılımı ilgili bilgi verilmiş, yönergeler aktarılmıştır. Katılmak istemeyenlerin çalışmadan diledikleri zaman çekilebilecekleri vurgulanmıştır. Katılımcıların soruları dürüstlikle yanıtlamaları için araştırmacının amacı, kişisel bilgilerinin gizliliği ve değerlendirmeye yönelik bilgiler sunulmuştur.

Verilerin Analizi

Nicel analiz süreci. Araştırmada katılımcıların “Gelecek Beklentisi” maddeleri ve “İyilik Hali” çeşitli demografik özelliklere göre değerlendirilmesi amacıyla ilişkisel tarama modeline göre yürütülmüştür. İlişkisel araştırmalar iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi bu değişkenlere herhangi bir müdahalede ya da manipülasyonda bulunmadan değerlendirmektedir (Fraenkel vd., 2012)

Bu araştırma kapsamında toplanan verilerin analiz edilmesinde gruplar arası farklılaşmanın belirlenmesi için bağımsız örneklem için t -testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizinde belirlenen farklılaşmanın kaynağını tespit etmek için varyansların da eşit olmaması sebebiyle post-hoc analizlerinden games-howell analizine başvurulmuştur. Games-Howell testi, eşit olmayan varyanslar için tasarlanmıştır ve q istatistik dağılımını temel alır (Games, 1971). Değişkenlerin dağılımına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca analizlerin doğruluğunun kontrolü için ölçme ve değerlendirme alanında uzmandan görüş alınmıştır.

Normal dağılım. Hesaplanan basıklık ve çarpıklık değerleri göz önüne alındığında, basıklık değerlerinin 1.94 ile -1.02 arasında; çarpıklık değerlerinin ise .41 ile 1.76 arasında değiştiği gözlenmiştir. Hesaplanan değerler göz önüne alındığında verinin normal dağılım sınırları içinde olduğu ifade edilebilir (Field, 2005; Tabachnick ve Fidell, 2013).

Nitel analiz süreci. Araştırmanın bu bölümünde Türkiye'ye gelen Suriyelilerin, gelecek beklentisinin incelenmesinde, göç sonrasında koruyucu ve risk faktörlerini saptamak amacıyla sorulan 3 soruluk nitel kısım ele alınmıştır. Bu çalışma fenomenolojik bir yaklaşımla ele alınmıştır. Nitel veri toplama süreci ve nicel verilerle

eş zamanlı olmuştur. Bu nedenle analiz, karma desenin eş zamanlı dönüşümsel yöntemiyle yapılmıştır. Sorular anket formunun sonuna yerleştirilmiştir. Bu üç açık uçlu soru anket formunda yer almıştır. Nitel araştırma yönteminde, verilerin analiz yöntemlerinin standart hale getirilmesi araştırmacıyı sınırlandırmaktadır (Strauss, 1987). Bu durum göz önüne alınarak, araştırmacı, verilerin analizinde içerik analizi uygulamıştır. Bu analiz, verilerin temalarını ortaya çıkarmayı, analiz etmeyi ve raporlamayı içerir (Patton, 2005).

Nitekim fenomenolojik çalışma yürüten bir araştırmacı, belirli bir olguya (göç olgusu) yönelik, katılımcılarının dünyasına ilişkin bir fikir edinmeyi ve algılarını ve tepkilerini tanımlamayı umar. Fenomenologlar genellikle insanların benzer deneyimleri nasıl algıladıkları ve yorumladıkları konusunda bazı ortaklıklar olduğunu varsaymaktadır; bu ortaklıkları belirlemeyi, anlamayı ve tanımlamayı amaçlamaktadırlar. Bu algı ortaklığına, deneyimin özü (temel özellikleri) denir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Bu araştırmada da Suriyelilerin Türkiye'ye ulaştıktan sonraki deneyimleri neticesinde risk ve koruyucu faktörlerin saptanması amaçlanmıştır. Yapılan çalışmadaki ortak algılar ise tema olarak belirlenmiştir. Analiz yapılamadan önce ifadeler, tercüman yardımıyla Türkçe'ye çevrilmiştir. İlk aşamada araştırmacı genel çerçevede temaları oluşturmuş, ardından kodlamaları elle yapmıştır. Araştırmada elde edilen veriler tek tek kodlanarak isimlendirilmiş, kodların ortak yönleri ele alınarak da temalar oluşturulmuştur. İşlemler sürerken uzman görüşlerine de başvurulmuştur. Verileri birden fazla kişinin kodlayıp, kodlar arasında anlaşmaya varılması güvenilirliği artırma yöntemlerinden biridir (Kuckkartz, 2014). Araştırmacı dışında iki uzman tarafından yapılan kodlamaların farklılığı durumunda iletişime geçilerek tartışılmış, kod ve temaların isimlendirilme nedenleri açıklanmış ve uzlaşmaya varılmıştır. Örneğin; kolaylaştırıcı faktörlerden araştırmacı tarafından "iyi muamele" olarak isimlendirilen kod, diğer uzmanların görüşüyle "kabullenilme arzusu" olarak değiştirilmiştir. Başka bir uzman görüşü, seçilen temaların tüm açık uçlu sorularında benzer olmasının, bütüncül yaklaşım için önemli olduğudur. Bu sebeple temalar genelde "ekonomik, sosyal, psikolojik ve hukuki faktörler" olarak belirlenmiştir. Geçerliliği artırma yöntemi olarak Lincoln ve Guba (1985), katılımcı teyidini önermiştir. Katılımcıya açık uçlu sorular sorularak temaların doğruluğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Oluşturulan temalar ve raporlaştırılan görüşler tartışılmış ve

titizlikle incelenmiştir. Geçerliliği artırma yöntemlerinden biri olarak kullanılan katılımcı teyidi için görüşmenin bir kısmı aşağıda sunulmuştur:

“Eğitim çocukların hayatını kolaylaştırdı. Burada okula devam eden çocuklar; liseyi bitirip üniversiteye başlayan çocuklar, hayata daha iyi devam edebiliyor. Çok çalışıyorlar. Gurbetlik hissini hâlâ yaşıyoruz bazen. 8 sene oldu geleli ama bazen ufak şeylerden vatanımızı hatırlayıp özlem duyuyoruz. İş zor olabiliyor. Önceden Suriye’de memurlar sabah 8’den öğlen 2’ye kadar çalışırdı. Gün içinde başka şeyler yapmaya da vakit kalırdı. Abim nüfus memuruydu. En geç öğlen 14.30’da evde olurdu, sonra da çiftliğe giderdi. Göç yolu kaçak girenler için zordu. Koşarak geldiler sınıra kadar. Kamp ilk geldiğimizde tam hazır değildi, eksikler vardı ve hiç sosyal imkan yoktu, alan çok dardı o yüzden çok zorlandık ama şuan daha iyi olduğunu duyuyorum, ilk zamanlardaki gibi değil. Sağlık hizmetlerinden faydalanmak zor. Doktor hastaları anlamıyor, hasta derdini anlatamıyor. Hasta mesela tansiyonu var ilacı bitti aynı ilacı istiyor, Suriye’deki ilacını çünkü kendine bunun iyi geldiğini biliyor ama doktor da buradaki ilacı verebilir tekrar tahlil istiyor, anlaşıyorlar sıkıntı oluyor. Başka bir sorun, hastane prosedürlerini bilmeyenler oluyor sıkıntı çıkıyor, doktor kızıyor, hemşire kızıyor, çok zor. Ya da kimliği yaşadığı yere ait değilse muayene olamıyor, özel hastaneye gitmek zorunda kalıyor çok para ödüyor. Sağlık sorunu gerçekten problem”.

Görüşe dayalı raporun doğruluğu, tutarlılığı ve geçerliği teyit edilmiştir. Sonrasında ise “Araştırmalarda bireylerden doğrudan alıntılara yer vermek ve buradan yola çıkarak sonuçları açıklamak araştırmanın geçerliğini artırmaktadır” diyen Yıldırım ve Şimşek’in (2008) görüşlerine katılarak katılımcıların doğrudan görüşlerine yer verilmiştir. Kim olduklarını belirtmek için de katılımcılara kodlar verilmiştir. Analiz kısmında, Miles ve Huberman’ın (1984) ve Neuman’ın (2012) kuramsal çerçevelerinde ilerlenmiştir. Miles ve Huberman (1984) nitel veri analizini 3 aşamada tanımlar. İlk aşama, *verilerin azaltılması* aşamasıdır. Verilerin azaltılması analiz boyunca sürekli olmakla birlikte ilk aşamada verilerin düzenlenmesi, gruplara ayrılması ve özetler çıkarılmasını içerir. Miles-Huberman modelinde kodlar, verilerin azaltılması aşamasının en önemli işlemidir. Bu kodlar; betimleyici ve çıkarım (örüntü) kodları olarak ikiye ayrılmaktadır (Patton, 2002; Marvasti, 2004). Veri setine ilişkin ilk etiketler yani betimleyici kodlar sadece verilerin gruplanmasını kolaylaştırmıştır. Çalışmada, analiz esnasında cümleler sadece gruplara ayrılmış ve betimleyici kodlar oluşturulmuştur. Nicel verilerin SPSS programına işlenmesi esnasında nitel veriler de betimleyici kodlar olarak işlenmiştir. Nitel veri setinde yüzeysel olan betimleyici kodları, daha derinlemesine tanımlamak için ikinci düzey kodlardan yararlanmak gerekmektedir (Baltacı, 2017). Bu ikinci düzey kodlar ilk kodların anlamlı olarak bir araya gelmesiyle oluşur. İlk düzeye göre daha soyut kavramlar elde edilir (Patton, 2002; Marvasti, 2004). Not alma da Miles-Huberman modelinde en az kodlama kadar

önemlidir. Kodlama sırasında bir fikir akla geldiğinde kodlama durdurulur ve fikir not edilir. Sonrasında notlar ilerleyen zamanlarda araştırmacının sürece ilişkin algısına yönelik fikir verebilmektedir ve daha sonra dizin haline getirilebilmektedir (Morse vd., 2002). Bu çalışmada araştırmacı yaptığı kodlama esnasında bazı katılımcıların cevapları dikkatini çekmiş, anlattıkları yaşam öyküleri aklına gelmiş ve bu sayede bulgular kısmında katılımcının cevabını alıntılarken aynı zamanda ayrıntılandırmıştır. Miles ve Huberman (1984) ikinci aşamayı *verilerin görsel hale getirilmesi* olarak belirlemişlerdir. Bu aşamada veri kodları ve frekanslar tablo haline getirilerek sunulmuştur. Üçüncü aşamada ise *sonuca ulaşma ve teyit etme* kısmı yer almıştır. Kodlayacı güvenirliliğini sağlanmak için tez danışmanı dışında iki farklı uzman görüşüne başvurulmuştur. İki kod ve temalar dışında görüş birliği sağlanmıştır. Diğer bir kuramcı olan Neuman (2012) ise 3 aşamadan söz etmektedir. Önce cümleler özgün ve doğru alıntılanarak betimsel yaklaşımla sunulmalıdır. Bu çalışmada katılımcıların cevaplarından alıntılara yer verilmiştir. İkinci aşamada ise, nedensel ve açıklayıcı sonuçlar için içerik analizi yapılmalıdır. Çalışmada bu aşama cevapları toparlanmış ve analiz edilmiştir, elde edilen bulgular belli temalar çevresinde toplanmıştır. Neuman'a göre (2012) üçüncü aşama, araştırmacının kendi yorumlarını katarak çalışmayı tamamladığı kısımdır. Yapılan çalışmada araştırmacı, nitel bulgular ile nicel bulgular arasındaki ilişkiyi tespit edip yorumlamıştır. Analizde her iki kuramdan da yararlanılmasının sınırlılıkları kaldıracağı öngörülmektedir

Bölüm 4

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde, İyilik Hali Ölçeği ile gelecek beklentisi maddelerinin betimsel analizlerine Tablo 2’de yer verilmiştir. Gelecek beklentisi maddeleri aslen “evet”, “kısmen” ve “hayır” olmak üzere 3 yanıtta oluşmaktadır. Her hücredeki örneklem veri sayısı, normal dağılım için 30 veya 30’dan fazla olmalıdır (Fraenkel vd., 2012). Fakat hücrelerdeki veri sayısı 30’u geçmediği için “kısmen” seçeneği diğer iki seçeneğe eşit olarak dağıtılmıştır. Araştırmanın devamında ise tablolara alt problemlere göre yer verilecek ve bulgular yorumlanacaktır.

Değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Gelecek Beklentisi Anketi Maddelerine Ait Betimsel İstatistikler

Değişkenler	Min.	Maks.	Ort.	SS	Çarpıklık	Basıklık
1	1.00	4.00	1.61	0.74	0.98	0.24
2	1.00	3.00	1.54	0.32	0.89	-0.45
3	1.00	3.00	1.25	0.46	1.49	1.04
4	1.00	3.00	1.21	0.43	1.76	1.94
5	1.00	3.00	1.22	0.44	1.72	1.91
6	1.00	3.00	1.43	0.59	1.03	0.06
7	1.00	3.00	1.35	0.53	1.16	0.32
8	1.00	3.00	1.40	0.54	0.88	-0.34
9	1.00	3.00	1.75	0.73	0.41	-1.02
10	1.00	3.00	1.34	0.56	1.15	0.34
11	1.00	3.00	1.61	0.78	0.82	-0.89

İlk alt probleme dair, iyilik hali ile gelecek beklentisi maddeleri arasında anlamlı fark olup olmadığı incelenmiştir. Madde 1, madde 2, madde 3, madde 6, madde 7, madde 10 ve madde 11’in cavepları ile iyilik hali toplam puanı arasında anlamlı fark bulunmuştur ve post-hoc analizlerinden games-howell ile farklılığın kaynağı ortaya konulmuştur.

Tablo 3

İyilik Halinin Madde 1'e Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları

	Değişken	n	Ort.	t	F	Sd	p
Madde 1	İyi	337	15,94	4,42	3,14	368	,00
	Kötü	33	11,96				

Katılımcıların 337'si "İyi" seçeneğini, 33'ü "Kötü" seçeneğini işaretlemiştir. Tablo 3'te verilen analiz sonuçlarına göre WHO İyilik Hali Ölçeğinden aldıkları toplam puanın "Geleceğinizi nasıl görüyorsunuz?" (Madde1) [F(368)=3.14, p<.05]'e verilen yanıtlara göre farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre geleceğini "İyi" gören katılımcıların iyilik hali, geleceğini "Kötü" gören katılımcıların iyilik halinden daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4

İyilik Halinin Madde 2'ye Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları

	Değişken	n	Ort.	t	F	Sd	p
Madde 2	Evet	100	14,21	3,07	4,47	160	,002
	Hayır	270	16,10				

Katılımcıların 100'ü "Evet" seçeneğini, 270'i "Hayır" seçeneğini işaretlemiştir. Tablo 4'te verilen analiz sonuçlarına göre WHO İyilik Hali Ölçeğinden aldıkları toplam puanın "Birkaç yıl sonra istikrarlı ve iyi bir mali durumumun olacağına inanıyorum." (Madde2) [F(160)=4.47, p<.05]'e verilen yanıtlara göre farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre birkaç yıl sonra istikrarlı bir mali durumu olacağına inanan katılımcıların

iyilik hali, gelecekte istikrarlı bir mali duruma ulaşacağına inanmayan katılımcıların iyilik halinden daha düşük bulunmuştur.

Tablo 5

İyilik Halinin Madde 3'e Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları

	Değişken	n	Ort.	t	F	Sd	p
Madde 3				-			
				3,08	,494	368	,002
	Evet	48	17,66				
	Hayır	322	15,28				

Katılımcıların 48'i "Evet" seçeneğini, 322'si "Hayır" seçeneğini işaretlemiştir. Tablo 5'te verilen analiz sonuçlarına göre WHO İyilik Hali Ölçeğinden aldıkları toplam puanın "Gelecekte çocuklarımla barış içinde yaşayacağımı umuyorum." (Madde3) [F(368)=.494, p<.05]'e verilen yanıtlara göre farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre gelecekte çocuklarının barış içinde yaşayacağına inanan katılımcıların iyilik hali, gelecekte çocuklarının barış içinde yaşayacağına inanmayan katılımcıların iyilik halinden daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 6

İyilik Halinin Madde 4'e Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları

	Değişken	n	Ort.	t	F	Sd	p
Madde 4				-			
				2,28	,824	368	,023
	Evet	39	17,33				
	Hayır	331	15,38				

Katılımcıların 39'u "Evet" seçeneğini, 331'si "Hayır" seçeneğini işaretlemiştir. Tablo 6'da verilen analiz sonuçlarına göre WHO İyilik Hali Ölçeğinden aldıkları toplam puanın "Gelecekte aileme güvenli bir ortam sağlayacağım." (Madde4) [F(368)=.824, p<.05]'e verilen yanıtlara göre farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre gelecekte ailesine güvenli bir ortam sağlayacağına inanan katılımcıların iyilik hali, gelecekte ailesine

güvenli bir ortam sağlayacağına inanmayan katılımcıların iyilik halinden daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 7

İyilik Halinin Madde 5'e Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları

	Değişken	n	Ort.	t	F	Sd	p
				-			
				2,43	,000	368	,016
Madde 5	Evet	41	17,39				
	Hayır	329	15,37				

Katılımcıların 41'i "Evet" seçeneğini, 329'u "Hayır" seçeneğini işaretlemiştir. Tablo 7'de verilen analiz sonuçlarına göre WHO İyilik Hali Ölçeğinden aldıkları toplam puanın "Gelecekte çocuklarıma iyi bir gelecek sağlayabileceğime inanıyorum." (Madde5) [F(368)=.00, p<.05]'e verilen yanıtlara göre farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre çocuklarına iyi bir gelecek sağlayacağına inanan katılımcıların iyilik hali, çocuklarına iyi bir gelecek sağlayacağına inanmayan katılımcıların iyilik halinden daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 8

İyilik Halinin Madde 6'ya Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları

	Değişken	n	Ort.	t	F	Sd	p
				-			
				1,81	,140	368	,070
Madde 6	Evet	80	16,50				
	Hayır	290	15,34				

Katılımcıların 80'i "Evet" seçeneğini, 290'ı "Hayır" seçeneğini işaretlemiştir. Tablo 8'de verilen analiz sonuçlarına göre WHO İyilik Hali Ölçeğinden aldıkları toplam puanın "Burada kaldığım sürece elbet bir gün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı kazanacağıma inanıyorum." (Madde6) [F(368)=.140, p>.05]'e verilen yanıtlara göre anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Buna göre gelecekte Türkiye Cumhuriyeti

vatandaşlığı kazanacağına inanan katılımcıların iyilik hali ile gelecekte Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı kazanacağına inanmayan katılımcıların iyilik hali arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

Tablo 9

İyilik Halinin Madde 7'ye Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları

	Değişken	n	Ort.	t	F	Sd	p
				1,39		368	,163
Madde 7	Evet	65	14,80		1,62		
	Hayır	305	15,76				

Katılımcıların 65'i "Evet" seçeneğini, 305'i "Hayır" seçeneğini işaretlemiştir. Tablo 9'da verilen analiz sonuçlarına göre WHO İyilik Hali Ölçeğinden aldıkları toplam puanın "Bundan sonraki yaşamımı mutlu ve endişesiz geçireceğime inanıyorum."(Madde7) [F(368)= 1.62, p>.05]'e verilen yanıtlara göre anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Buna göre gelecekte mutlu ve endişesiz bir hayat süreceğine inanan katılımcıların iyilik hali ile gelecekte mutlu ve endişesiz bir hayat süreceğine inanmayan katılımcıların iyilik hali arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

Tablo 10

İyilik Halinin Madde 8'e Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları

	Değişken	n	Ort.	t	F	Sd	p
				-		368	,237
Madde 8	Evet	74	16,21	1,18	,015		
	Hayır	296	15,43				

Katılımcıların 74'ü "Evet" seçeneğini, 296'sı "Hayır" seçeneğini işaretlemiştir. Tablo 10'da verilen analiz sonuçlarına göre WHO İyilik Hali Ölçeğinden aldıkları toplam puanın "Gelecekte karşıma çıkacak zorlukları aşabilirim."(Madde8) [F(368)= .015,

$p > .05$]’e verilen yanıtlara göre anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Buna göre gelecekte karşısına çıkacak zorlukları aşabileceğine inanan katılımcıların iyilik hali ile gelecekte karşısına çıkacak zorlukları aşabileceğine inanmayan katılımcıların iyilik hali arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

Tablo 11

İyilik Halinin Madde 9’a Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklemeler İçin t-Testi Sonuçları

	Değişken	n	Ort.	t	F	Sd	p
				-		343	,210
Madde 9	Evet	141	15,99	1,25	4,39		
	Hayır	229	15,34				

Katılımcıların 141’i "Evet" seçeneğini, 229’u "Hayır" seçeneğini işaretlemiştir. Tablo 11’de verilen analiz sonuçlarına göre WHO İyilik Hali Ölçeğinden aldıkları toplam puanın "Geleceğimi karamsar görüyorum." (Madde9) [$F(343) = 4.39$, $p > .05$]’e verilen yanıtlara göre anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Buna göre geleceğini karamsar gören katılımcıların iyilik hali ile geleceğini karamsar görmeyen katılımcıların iyilik hali arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

Tablo 12

İyilik Halinin Madde 10’a Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklemeler İçin t-Testi Sonuçları

	Değişken	n	Ort.	t	F	Sd	p
				,46		368	,644
Madde 10	Evet	70	15,65		,645		
	Hayır	300	15,34				

Katılımcıların 70’i "Evet" seçeneğini, 300’u "Hayır" seçeneğini işaretlemiştir. Tablo 12’de verilen analiz sonuçlarına göre WHO İyilik Hali Ölçeğinden aldıkları toplam puanın "Geleceğimden ümitliyim." (Madde10) [$F(368) = .645$, $p > .05$]’e verilen yanıtlara

göre anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Buna göre geleceğinden ümitli olan katılımcıların iyilik hali ile geleceğinden ümitsiz olan katılımcıların iyilik hali arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

Tablo 13

İyilik Halinin Madde 11'e Verilen Yanıtlara Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları

	Değişken	n	Ort.	t	F	Sd	p
				1,99		368	,047
Madde 11	Evet	112	14,80		1,13		
	Hayır	258	15,93				

Katılımcıların 112'si "Evet" seçeneğini, 258'i "Hayır" seçeneğini işaretlemiştir. Tablo 13'te verilen analiz sonuçlarına göre WHO İyilik Hali Ölçeğinden aldıkları toplam puanın "Gelecekte daha çok sosyal aktivitelere-sanat, spor, eğlence faaliyetlere katılmayı planlıyorum." (Madde11) [F(368)=.047, p<.05]'e verilen yanıtlara göre farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre gelecekte daha çok sosyal aktivitelere katılmayı planlayan katılımcıların iyilik hali, gelecekte daha çok sosyal aktivitelere katılmayı planlamayan katılımcıların iyilik halinden daha düşük bulunmuştur.

Alt problemlerden bir diğerinde katılımcıların iyilik hali ile demografik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Analiz edilen demografik değişkenler sırasıyla cinsiyet (Tablo 14), medeni durum (Tablo 15), ekonomik yardım alma durumu (Tablo 16), savaşta kayıp yaşama durumu (Tablo 17), algılanan gelir düzeyi (Tablo 23) değişkenleridir. İyilik hali ile cinsiyetin; medeni durumun; savaşta kayıp yaşama durumunun ve ekonomik yardım alma durumlarının ilişkisi bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Yaş (Tablo 18 ve Tablo 19), Türkiye'de kalma süresi (Tablo 20 ve Tablo 21), Türkçe bilme düzeyi (Tablo 22), eğitim düzeyi (Tablo 24), psikolojik yardım ihtiyacı (Tablo 25 ve Tablo 26), Türkiye'yi seçme sebebi (Tablo 27), Suriye'ye dönme planı (Tablo 28) ve savaş sonrası plan (Tablo 29 ve Tablo 30) değişkenleri ise tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir.

Tablo 14

İyilik Halinin Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları

	Değişken	n	Ort.	t	F	Sd	p
İyilik Hali				,77		368	,45
	Kadın	183	15,79		1,64		
	Erkek	137	15,39				

Analiz sonuçlarına göre, iyilik hali ($t(368)=.77$, $p>.05$) olarak hesaplanmıştır ve iyilik hali ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

Katılımcıların iyilik halinin medeni durumlarına göre farklılaşması bağımsız örneklem için t-testi analiz sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15

İyilik Halinin Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları

	Değişken	n	Ort.	t	F	Sd	p
İyilik Hali				-,19		361	,84
	Evli	246	15,54		1,73		
	Bekâr	117	15,65				

Analiz sonuçlarına göre, iyilik hali ($t(361)=-.19$, $p>.05$) olarak hesaplanmıştır ve iyilik hali ile medeni durum arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

Katılımcıların iyilik halinin ekonomik yardım alma durumlarına göre farklılaşması bağımsız örneklem için t-testi ile değerlendirilmiş, analiz sonuçları Tablo 16'da ayrıntılandırılmıştır.

Tablo 16

İyilik Halinin Ekonomik Yardım Alma Durumuna Göre Farklılaşması Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları

Değişken		N	Ort.	t	F	Sd	p
				5,74		368	,00
İyilik Hali	Evet	137	17,24		40,44		
	Hayır	233	14,62				

Analiz sonuçlarına göre, iyilik hali ($t(368)=5.74$, $p<.05$) olarak hesaplanmıştır ve iyilik hali ile ekonomik yardım alma durumu arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Buna göre, ekonomik yardım alan bireylerinin iyilik hali ölçeğinden aldıkları toplam puanları, ekonomik yardım almayanlardan daha yüksektir.

Katılımcıların iyilik halinin savaşta kayıp yaşama durumlarına göre farklılaşması bağımsız örneklem için t-testi ile değerlendirilmiş, analiz sonuçları Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17

İyilik Halinin Savaşta Kayıp Yaşama Durumuna Göre Farklılaşması Bağımsız Örneklem İçin t-Testi Sonuçları

Değişken		n	Ort.	t	F	Sd	p
				3,67		368	,00
İyilik Hali	Evet	204	16,47		14,25		
	Hayır	166	14,52				

Analiz sonuçlarına göre, iyilik hali ($t(368)=3.67$, $p<.05$) olarak hesaplanmıştır ve iyilik hali ile savaşta kayıp yaşama durumu arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Buna göre, savaşta kayıp yaşayan bireylerinin iyilik hali ölçeğinden aldıkları toplam puanları, kayıp yaşamayanlardan daha yüksektir.

Katılımcıların iyilik halinin yaşa göre farklılaşması tek yönlü varyans analizi ile değerlendirilmiş, analiz sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18

İyilik Halinin Yaşa Göre Farklılaşması Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	N	Ort.	SS	Varyans	K.T	Sd	K.O	F	p
İyilik Hali	20 yaş ve altı	71	14,98	5,14	Gruplar arası	3	69,14	2,75	,035
	21-30 yaş arası	169	16,33	4,49					
	31-40 yaş arası	79	14,53	5,69	Toplam	369			
	41 yaş ve üzeri	51	15,64	5,33					
Toplam			5,0						
	370	15,59	5						

Tablo 19

İyilik Halinin Yaşa Göre Games-Howell Sonuçları

(I) yaş	(J) yaş	Ort. Farkları (I-J)	Std. Hata	p	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
20 yaş ve altı	21-30 yaş arası	-1,34	,70	,22	-3,17	,48
	31-40 yaş arası	,45	,88	,95	-1,84	2,75
	41 yaş ve üstü	-,66	,96	,90	-3,18	1,85
21-30 yaş arası	20 yaş ve altı	1,34	,70	,22	-,48	3,17
	31-40 yaş arası	1,79	,72	,06	-,09	3,69
	41 yaş ve üstü	,68	,82	,84	-1,48	2,85
31-40 yaş arası	20 yaş ve altı	-,45	,88	,95	-2,75	1,84
	21-30 yaş arası	-1,79	,72	,06	-3,69	,09
	41 yaş ve üstü	-1,11	,98	,67	-3,68	1,45
41 yaş ve üstü	20 yaş ve altı	,66	,96	,90	-1,85	3,18
	21-30 yaş arası	-,68	,82	,84	-2,85	1,48
	31-40 yaş arası	1,11	,98	,67	-1,45	3,68

Tablo 19'da verilen analiz sonuçlarına göre İyilik Hali [F(369)=2.75, p<.05] ortalamalarının yaşa göre farklılaştığı belirlenmiştir. Gruplar arası farklılaşmanın belirlenmesi için post-hoc testlerinden games-howell uygulanmıştır (Levene<.05). Gruplar arası farklılaşma testinin sonucunda genel olarak 21-30 yaş aralığındaki katılımcıların iyilik hali, diğer yaş aralığındaki katılımcıları iyilik halinden yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların iyilik halinin Türkiye’de kalma süresine göre farklılaşması tek yönlü varyans analizi ile değerlendirilmiş, analiz sonuçları Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20

İyilik Halinin Türkiye’de Kalma Süresine Göre Farklılaşması Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	N	Ort.	SS	Varyans	K.T	Sd	K.O	F	p
1 yıldan az	96	17,08	3,64	Gruplar arası	337,60	2	168,80	6,82	,002
1-6 yıl	154	14,69	5,25	Gruplar içi	9073,58	367	24,72		
6 yıldan fazla	120	15,55	5,49	Toplam	9411,19	369			
Toplam	370	15,59	5,05						

Tablo 21

İyilik Halinin Türkiye’de Kalma Süresine Göre Games-Howell Sonuçları

(I) Türkiye’de	Kaç yıldır (J) Türkiye’de	Ort. Farkları (I-J)	Std. Hata	p	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
1 yıldan az	1-6 yıl	2,38	,56	,00	1,06	3,71
	6 yıldan fazla	1,52	,62	,04	,05	2,99
1-6 yıl	1 yıldan az	-2,38	,56	,00	-3,71	-1,06
	6 yıldan fazla	-,86	,65	,38	-2,41	,68
6 yıldan fazla	1 yıldan az	-1,52	,62	,04	-2,99	-,05
	1-6 yıl	,86	,65	,38	-,68	2,41

Tablo 21’de verilen analiz sonuçlarına göre İyilik Hali [$F(369)=6.82$, $p<.05$] ortalamalarının Türkiye’de kalma süresine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Gruplar arası farklılaşmanın belirlenmesi için post-hoc testlerinden games-howell uygulanmıştır (Levene $<.05$). Gruplar arası farklılaşma testinin sonucunda genel olarak Türkiye’de 1 yıldan az süredir bulunan katılımcıların iyilik hali, Türkiye’ye 1

yıldan daha fazla ikamet eden katılımcıları iyilik halinden yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların iyilik halinin Türkçe bilme durumuna göre farklılaşması tek yönlü varyans analizi ile değerlendirilmiş, analiz sonuçları Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22

İyilik Halinin Türkçe Bilme DüzeyineGöre Farklılaşması Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	N	Ort.	SS	Varyans	K.T	Sd	K.O	F	p
İyilik Hali	Bilmiyorum/ Az biliyorum	39	17,20	5,59	Gruplar içi Gruplar arası Toplam	593,46	2	309,37	12,35
	Orta	227	16,22	4,68					
	İyi	104	13,62	5,07					
	Toplam	370	15,59	5,0502					
									1

Tablo 22’de verilen analiz sonuçlarına göre İyilik Hali [$F(369)=12.35$, $p>.05$] ortalamalarının Türkçe’yi bilme düzeyine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Buna göre Türkçe’yi bilmiyorum/az biliyorum, orta ve iyi düzeyde biliyorum diyen katılımcıların iyilik hallerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir

Katılımcıların iyilik haliningelir düzeyine göre farklılaşması tek yönlü varyans analizi ile değerlendirilmiş, analiz sonuçları Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23

İyilik Halinin Gelir Düzeyine Göre Farklılaşması Bağımsız Örneklemeler İçin t-Testi Sonuçları

Değişken	n	Ort.	t	F	Sd	p
			3,33		368	,001
				4,23		
İyilik Hali	Yeterli/kısmen yeterli	267	16,13			
	Yetersiz	103	14,20			

Analiz sonuçlarına göre, iyilik hali ($t(368)=3.33$, $p<.05$) olarak hesaplanmıştır ve iyilik hali ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Buna göre, gelir düzeyini yeterli/kısmen yeterli bulan bireylerin iyilik hali ölçeğinden aldıkları toplam puanları, gelir düzeyini yetersiz bulan bireylerin iyilik hali ölçeğinden aldıkları toplam puandan daha yüksektir.

Katılımcıların iyilik halinin eğitim düzeyine göre farklılaşması tek yönlü varyans analizi ile değerlendirilmiş, analiz sonuçları Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 24

İyilik Halinin Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşması Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	N	Ort.	SS	Varyans	K.T	Sd	K.O	F	P	
Okur-yazar değil	54	15,54	5,73	,78	Gruplar arası	307,38	6	51,23	2,04	,059
İlkokul	90	17,03	4,93	,52	Gruplar içi	9103,81	363	25,08		
Ortaokul	63	14,92	4,77	,60	Toplam	9411,19	369			
Lise	30	14,37	5,35	,98						
Üniversite/ Lisansüstü	133	16,50	4,78	,46						
Total	370	15,59	5,05	,26						

Verilen analiz sonuçlarına göre, katılımcıların iyilik halinin eğitim düzeylerine göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Katılımcıların iyilik halinin psikolojik yardım ihtiyacı olup olmama durumlarına göre farklılaşması tek yönlü varyans analizi ile değerlendirilmiş, analiz sonuçları Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25

İyilik Halinin Psikolojik Yardım İhtiyaçlarına Göre Farklılaşması Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	N	Ort.	SS	Varyans	K.T	Sd	K.O	F	p	
İyilik Hali	Evet	165	15,89	5,41	Gruplar arası	229,56	2	114,78	4,59	,01
	Kararsızım	110	16,28	3,73						
	Hayır	95	14,28	5,52		9411,19	369			
Toplam										

Tablo 26

İyilik Halinin Psikolojik Yardım İhtiyaçlarına Göre Games-Howell Sonuçları

(I)Psikolojik Yardım İhtiyacı	(J) Psikolojik Yardım İhtiyacı	Ort. Farkları (I-J)	Standart Hata	p.	%95 Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Evet	Kararsızım	-,39	,55	,76	-1,69	,91
	Hayır	1,61	,71	,06	-,06	3,27
Kararsızım	Evet	,39	,55	,76	-,91	1,69
	Hayır	1,99	,67	,01	,42	3,58
Hayır	Evet	-1,61	,71	,06	-3,27	,06
	Kararsızım	-1,99*	,66	,01	-3,58	-,42

Tablo 25'te verilen analiz sonuçlarına göre İyilik Hali [F(369)=4.59, p<.05] ortalamalarının psikolojik yardım ihtiyaçlarına göre farklılaştığı belirlenmiştir. Gruplar arası farklılaşmanın belirlenmesi için post-hoc testlerinden games-howell uygulanmıştır (Levene<.05). Gruplar arası farklılaşma testinin sonucunda genel olarak psikolojik yardıma ihtiyacı olup olmaması konusunda kararsız olduğunu düşünen göçmenlerin iyilik hallerininpsikolojik yardıma ihtiyacı olmadığını düşünen katılımcılardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların iyilik halinin Türkiye'yi seçme nedenlerine göre farklılaşması tek yönlü ANOVA analizi ile değerlendirilmiş, analiz sonuçları Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 27

İyilik Halinin Türkiye'yi Seçme Nedenlerine Göre Farklılaşması Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	N	Ort.	SS	Varyans	K.T	Sd	K.O	F	p	
İyilik Hali	Ulaşım kolaylığı	113	16,01	4,61	Gruplar arası	57,19	2	28,59	1,122	,190
	Dini yakınlık	200	15,58	5,19	Gruplar içi	9353,99	367	25,48		
	Daha güvenilir	57	14,78	5,33						
Toplam					9411,189	369				

Tablo 27'de verilen analiz sonuçlarına göre WHO İyilik Hali Ölçeği'nden aldıkları toplam puanın, Suriyeli sığınmacıların Türkiye'yi seçme nedenlerini araştıran sorusunda ("Türkiye'yi seçme nedeniniz nedir?") [F(369)=1.122, p>.05]'e verilen yanıtlara göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Buna göre Türkiye'yi ulaşım yakınlığından dolayı seçen katılımcıların iyilik hali, Türkiye'yi dini yakınlıktan ötürü seçenlerin iyilik hali ve Türkiye'yi daha güvenilir bulduğundan dolayı seçenlerin iyilik hali arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

Katılımcıların iyilik halinin Suriye'ye dönme planlarına göre farklılaşması tek yönlü varyans analizi ile değerlendirilmiş, analiz sonuçları Tablo 28'de sunulmuştur.

Tablo 28

İyilik Halinin Suriye'ye Dönme Planlarına Göre Farklılaşması Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	N	Ort.	SS	Varyans	K.T	Sd	K.O	F	p	
İyilik Hali	Evet	161	15,75	4,25	Gruplar arası	20,31	2	10,16	,39	,67
	Kararsızım	137	15,29	5,49	Gruplar içi	9390,88	367	25,59		
	Hayır	72	15,83	5,81		9411,19	369			
Toplam										

Verilen analiz sonuçlarına göre, katılımcıların iyilik halinin Suriye'ye dönme planına göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Katılımcıların iyilik halinin savaş sonrası planlarına göre farklılaşması tek yönlü ANOVA analizi ile değerlendirilmiş, analiz sonuçları Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29

İyilik Halinin Savaş Sonrası Planlarına Göre Farklılaşması Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	n	Ort.	SS	Varyans	K.T	Sd	K.O	F	p	
İyilik Hali	Türkiye'de kalmak isterim	119	16,82	4,42	Gruplar arası	367,88	2	178,94	7,254	,009
	Suriye'ye dönmek isterim/ Başka bir ülkeye gitmek isterim	147	15,52	4,69	Gruplar içi	9053,307	367	24,66		
	Vatandaşlık alıp gelip gitmek isterim	104	14,28	5,84						
					Toplam	9411,189	369			

Tablo 30

İyilik Halinin Savaş Sonrası Planlarına Verilen Yanıtlara Göre Games-Howell Sonuçları

(I) Savaş sonrası tercih	(J) Savaş sonrası tercih	Ort. Farkları (I-J)	Std. Hata	p	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Türkiye'de kalmak isterim	Suriye'ye veya başka bir ülkeye gitmek isterim	1,29	,56	,055	-,02	2,62
	Vatandaşlık alıp gelip gitmek isterim	2,53	,70	,001	,87	4,19
Suriye'ye veya başka bir ülkeye gitmek isterim	Türkiye'de kalmak isterim	-1,29	,56	,055	-2,62	,02
	Vatandaşlık alıp gelip gitmek isterim	1,23	,69	,177	-,39	2,87
Vatandaşlık alıp gelip gitmek isterim	Türkiye'de kalmak isterim	-2,53	,70	,001	-4,19	-,87
	Suriye'ye veya başka bir ülkeye gitmek isterim	-1,23	,69	,177	-2,87	,39

Tablo 30'da verilen analiz sonuçlarına göre İyilik Hali [F(369)=7.25, p<.05] ortalamalarının savaş sonrası planlarına göre farklılaştığı belirlenmiştir. Gruplar arası

farklılaşmanın belirlenmesi için post-hoc testlerinden games-howell uygulanmıştır (Levene<.05). Gruplar arası farklılaşma testinin sonucunda genel olarak Türkiye’de kalmak isteyen katılımcıların iyilik hali, Suriye’ye veya başka bir ülkeye gitmek isteyen veya vatandaşlık alıp gidip gelmek isteyen katılımcıların iyilik halinden daha yüksek bulunmuştur.

“Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin gelecek beklentilerini ve ruhsal iyilik halini etkileyen koruyucu faktörler nelerdir?” Alt Problemine Ait Bulgular

Suriyeli sığınmacıların, savaş sonrasındaki yaşamlarında hayatlarını kolaylaştıran durumların, onlar için koruyucu faktör olduğu görüşü benimsenmiştir. Anketin 12. maddesi, katılımcıların yaşadıkları travmalarla baş etmede etkili olan koruyucu faktörleritespit etmek amacıyla sorulmuştur. Göç sonrasında hayatlarını nelerin kolaylaştırıp yeni duruma nasıl uyum sağladıkları ile ilgili çeşitli cevaplar vermişlerdir. 370 katılımcının tamamı soruya yanıt vermiştir. Yanıtlar; psikolojik faktörler, ekonomik faktörler, sosyal faktörler ve diğer olarak dört temada toplanmıştır. Psikolojik faktörler teması, 134 yanıttan oluşmaktadır. Ekonomik faktörler teması 107, sosyal faktörler teması ise 29 yanıttan oluşmaktadır.

“Türkiye’ye geldiğinizde yaşamınızı neler kolaylaştırdı” sorusunun temalarına göre frekans analizi Tablo 31’te verilmiştir:

Tablo 31

“Türkiye’ye geldiğinizde yaşamınızı neler kolaylaştırdı” Sorusuna Verilen Yanıtlar

Temalar	Kodlar	n	%
<i>Psikolojik Faktörler</i>	Güvenlik	132	35.1
	Suriye’ye dönme umudu	2	.5
<i>Ekonomik Faktörler</i>	Devlet	66	17.5
	İş hayatı	41	10.9
<i>Sosyal Faktörler</i>	Aile	7	1.8
	Akrabalar	4	1
	Kabullenilme arzusu	14	3.7
	Eğitim	4	1
<i>Diğer</i>	Hiçbir şey kolaylaştırmadı	106	28.1
	Toplam	376	100.0

Katılımcılardan 132'si, hali hazırda güvende oldukları için hayatlarının daha kolay olduğunu ifade etmiştir. Suriye'de savaş sesinin çok yoğun olması, yakınlarının ölümüne şahit olmaları gibi travmatik deneyimlerden uzak olmanın yeni ülkelerindeki yaşama kolay uyum sağlamadaki etkisi, katılımcıların ifadelerinden anlaşılmıştır (Alan notu). Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki güvenlik ihtiyacının yeni ülkelerinde karşılanmasının, savaş travması olanlar için koruyucu faktör olduğu düşünülmektedir. Bu temayla ilgili ifadelere bakıldığında;

"Suriye'de her şeyden korkuyordum" (K286)

"Savaş sesi yok, güvendeyiz" (K252)

"Hayat sakin, sevgi ve huzur var" (K61)

"Suriye'de çok mutsuzdum, orada hiç yatamıyordum, kendimi öldürmek istiyordum" (K135)

"Savaş koşullarından, zor yaşamdan ve güvende olamamaktan müzdariptik" (K178)

Katılımcılar, savaşın bitip ülkelerine geri döneceklerine dair umutlarının onları ayakta tuttuğuna dair görüşler bildirmişlerdir. 10 yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen Suriye'ye dönüp eski hayatlarına devam etmenin özlemini yaşayan sığınmacıların ifadelerinden zorunlu göçe tâbi oldukları ve savaşın bitmesi durumunda Suriye'ye dönmeyi hasretle bekledikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca katılımcılardan K12, yurtlarını zorunlu olarak terk ederken, dönmek üzere gittiklerini söylemiştir (Alan notu). Katılımcıların ifadelerinde ise zorunluluktan geliş ve geri dönme isteği göze çarpmaktadır:

"Suriye'de savaş olduğu için geldik, Suriye'ye dönmek istiyorum" (K12)

"Suriye'ye geri dönmeyi umuyorum" (K28)

Görüşmeciler, devletin yardımları sayesinde hayatlarının kolaylaştığını anlatan ifadelere yer vermişlerdir. 2011’de başlayan toplu göçlerde öncelikle güney sınırına yakın kentlerde bulunan kampların kurulduğu bilinmektedir. Sığınmacılar öncelikle bu kamplarda ikamet etmişler, burada kayıt altına alınmışlardır. Daha sonra kamptan çıkıp kendi imkanlarıyla yaşamaya devam etmişler ve kimliklerinde yazan illerde buldukları sürece de Kızılay’dan maddi destek almışlardır (Alan notu). Göçün hemen ardından devletin, sığınmacıların temel ihtiyaçları karşılaması, araştırma bulgularında önemli bir koruyucu faktör olarak yer almıştır. Yardımlarla ilgili olarak katılımcıların ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Devlet ve AFAD bize kamp kurdu, yemek verdiler” (K34)

“Devletin ve milletin yardımıyla yaşıyoruz, bize iş verdiler” (K35)

“Hastane ve ilaç var” (K250)

“Bize kamp kurup yardım ettiler, bayramda bize yiyecek ve kıyafet verdiler” (K27)

“ Suriyeliler için çadır, yemek ve market kartı verdiler” (K25)

Çalışmak, temel ihtiyaçları karşılamak için önemli bir adım olarak görülmektedir. Göçün hemen ardından bir iş bulup ailenin ihtiyaçlarının karşılanması bireyleri ekonomik açıdan rahatlatmış ve yaşam kaygısını nispeten gidermiştir. (Alan notu). Görüşmelerden elde edilen veriler incelendiğinde iş bulup temel ihtiyaçları karşılamamanın önemi görülmektedir:

“Yevmiye ile Hatay’da tarım işçisi olarak çalışıyordum” (K1)

“Türk Halkı iş bulmamda yardım etti, koşullarım iyileşti” (K36)

“Çalışmak, aileme geçindirmemi kolaylaştırdı” (K133)

“Kolay bir şekilde iş bulma imkânına kavuştuk, maddi ve manevi anlamda zorluk çeksek de her şeyi yoluna koyduk”(K171)

Katılımcılardan bir kısmı ise ailesiyle beraber göç etmiş ve beraber olmanın hayatı kolaylaştırdığından söz etmektedirler. Sosyal destek sisteminin yeni göç edilen ülkede de bulunması koruyucu bir faktör olarak nitelenebilir. Bazı sığınmacılar, göç ederken ailelerini de yanlarında götürebilmişken bazıları bu imkânı yakalayamadığı anlaşılmaktadır. Göç ettikleri ülkede aileleriyle beraber olmanın, onları iyi hissettirdiğini söyleyen katılımcıların, ifadeleri incelendiğinde ailenin, koruyucu faktör etkisi gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu ifadeler ise şunlardır:

“Burada ailemle beraberim” (K176)

“Ailemle beraberim, mutluyum” (K165)

Görüşmecilerden kök aileden farklı olarak, önceden göç eden akrabaların olmasının, uyum sağlamalarını kolaylaştırdığı ifade edilmiştir. Alan notu olarak, görüşme yapılan Kozağacı Köyü’nde ikamet eden Suriyelilerin, önceden de Hama’da aynı köyde yaşadıkları öğrenilmiştir. Çoğunun, akrabalarının önceden bu köye yerleşip daha sonra kendilerine haber vermeleri sayesinde bu köyde oldukları bilgisi edinilmiştir. Bu durumu K145 en belirgin şekilde şöyle ifade etmiştir:

“ Hayat güzel, burada akrabalar var”

Göç edilen bölgedeki insanların göçmenlere iyi davranması ve kabullenilmesi, katılımcılar tarafından hayatlarını kolaylaştıran bir faktör olarak algılanmıştır. Katılımcıların göç ettikleri yerde yeni bir sosyal destek sistemi kurmaları koruyucu faktör olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan bakıldığında 14 katılımcının yeni edindikleri çevreden memnun oldukları aşağıdaki ifadelerle anlaşılabilir:

“ Bize iyi bir şekilde davrandılar, yemek verdiler” (K22)

“ Hayat iyi, Türkler aynı kardeşimiz gibi”(K281)

“ Çok güzel bir şekilde davranıyorlar”(K19)

Katılımcıların yeni kurdukları düzende çocuklarının da normalleşip okula gitmelerinin hayatlarını kolaylaştırdığı görülmüştür. Suriye’de savaş sebebiyle okullar ya kapanmış ya da o koşullarda eğitim öğretim de zor da olsa devam etmeye çalışmıştır. Bu sebeple çocukların çoğu okula gidememiş, eğitimden mahrum kalmışlardır. Genellikle Suriye’de köyde ikamet eden katılımcılar, köyelerine terör sıçramasa dahi çocukların okul bölgesinde terör örgütlerinin varlığından dolayı eğitimlerine devam edememiştir. Katılımcılar da çocuklarının geleceklerini güvence altına almak için çareyi göçte bulmuşlardır (Alan notu).

“ Savaştan hayatımızı devam ettirebilmek ve çocuklarımızı okutmak için geldik”(K119)

“ Çocuklarımızın okuması için buradayız”(K120)

“ Okulda okuyordum, burada devam etmek istiyorum”(K20)

Görüşmelerde bazı katılımcıların cevap verme konusunda daha çekingen olduğu görülmüş, onlar için hayatlarını kolaylaştıran bir durum söz konusu olmamıştır. Göç ettikleri ülkede umduğunu bulamadığı gözlenmiştir. Suriye’deki yaşamlarıyla şuan ki koşullarını kıyaslayıp hayal kırıklıklarını anlatanlar da olmuştur (Alan notu). Masten (1994) koruyucu faktörleri zorlukların etkisini azaltan, yumuşatan veya ortadan kaldıran, bireylerin uyumunu ve yeteneklerini geliştiren durumlar olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma bakılarak bazı sığınmacıların zorluklar karşısında etkiyi yumuşatan koşullarla karşılaşmadıkları ya da kişiliklerinin zorluklarla baş etmeye müsait olmadığı çıkarılabilmektedir.

“Buradakiler, Suriyelilere çöpten geldi gibi davranıyorlar” (K13) demiş ardından cevabını karalayıp, “Bu soruya cevap vermek istemiyorum” demiştir.

“ Suriye’de iyi yaşıyorduk” (K37)

“Suriye’de hayat daha kolaydı, burada sadece işe bakıyorlar, bizimle ilgilenmiyorlar” (K14)

“Suriye önce çok güzeldi, o günleri özleyorum, burada hayat zor” (K142)

“Suriye’de her şey çok ucuzdu, burada hayat pahalı” (K60)

“Okumaya devam etseydim, öğretmen olacaktım” (K17)

“Suriye’de hem kendi evim vardı hem de arkadaşlarım vardı, okula gidiyordum, savaş olduğu için okuyamadım” (K73)

“Suriye’de ailemle beraberdim, hayat güzeldi” (K151)

“Önceden mimardım ve orada mimar olarak çalışıyordum” (K129)

“Hayat çok zor, bir lokma ekmek almak bile zor” (K161)

“Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin gelecek beklentilerini ve ruhsal iyilik halini etkileyen risk faktörler nelerdir?” Alt Problemine Ait Bulgular

Suriyeli sığınmacıların, göç sonrasında hayatlarını zorlaştıran durumlar, onlar için risk faktörü olarak ele alınmıştır. Anketin 13. maddesi, katılımcıların yaşadıkları travmalar neticesinde yaşadıkları zorlukları artıran faktörleri incelemektedir. “Türkiye’ye geldiğinizde yaşamınızı neler zorlaştırdı” sorusunun temalarına göre frekans analizi Tablo 32’de verilmiştir:

Tablo 32

“Türkiye’ye geldiğinizde yaşamınızı neler zorlaştırdı” Sorusuna Verilen Yanıtlar

	Kodlar	n	%
<i>Sosyal Faktörler</i>	Dil Farkı	213	34.9
	Gelenekler	37	6
	Kabullenilmeme	34	5.5
	Gurbette olma	32	5.2
	Sosyal destek eksikliği	14	2.2
	Eğitim alma	5	.8
<i>Ekonomik Faktörler</i>	İşin zorluğu	137	22.4
	İşsizlik	52	8.5
	Parasızlık	23	3.7
<i>Fiziksel Faktörler</i>	Mesken temini	18	2.9
	Göç Yolu	14	2.2
	Kamp	5	.8
<i>Diğer</i>	Hiçbir şey zorlaştırmadı	15	2.4
	Bürokrasi	11	1.8
Toplam		610	100,0

Katılımcılar risk faktörü olarak sosyal faktörler temasını ön plana çıkarmışlardır. Dil farkı en çok üstünde durulan konu olmuştur. Katılımcılar, Türkiye’ye göç ettikten sonra yeni hayatlarında, dil farkının onları çok zorladığını ifade etmişlerdir. Türkçe’yi öğrenmenin zor olması katılımcıların müzdarip olduğu ortak konular arasındadır. Katılımcıların 213’ü bu konudaki zorluğun yaşamlarına olumsuz etkisinden bahsetmiştir. Dil bilme faktörü koruyucu bir faktör olurken, yabancı dilde yeterli olamama, risk faktörü olmuştur.

“ Türkçe çok zor” (K219)

“Dil zor” (K285)

“ Dil çok zor, Türkçe’yi bilmiyorum”(K296)

Suriyeli sığınmacılar, her ne kadar Türkiye'yle sınır komşusu olsalar da geleneklerinin çok farklı olduklarını dile getirmişlerdir. Özellikle yaşanan konumdaki hakim Yörük kültürünü kendilerine yabancı bulmuşlardır. Daha önce Güneydoğu sınırında kamplarda izole yaşayan sığınmacıların oradaki halk ile teması olmadan Antalya/Serik Kozağacı Köyü'ne gelmelerinin bu fikirlerini kuvvetlendirdiği düşünülmektedir (Alan notu).

“Türkiye ile âdetler çok farklı” (K276)

“Âdet ve hayatlar çok farklı”(K204)

Katılımcılar, yeni taşındıkları çevre tarafından kabul edilmemenin verdiği zorluğu, risk faktörü olarak dile getirmişlerdir. Bazıları, işverenlerinin onları sadece işiyle değerlendirip, katılımcıların insani yanlarını unuttuklarını belirtmiştir. Bu durumun sığınmacılara değersizlik hissi yaşattığı söylenebilir. Çevre tarafından kabul edilmeme, göçten sonra hayatlarını zorlaştıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Alan notu).

“ Bize iyi bir şekilde davranmıyorlar” (K22)

“ Toplum bize önyargılı” (K5)

“Türklerden bazıları bize çok kötü davranıyor” (K73)

“ Bize niye geldiniz diyorlar” (K1)

Katılımcılar, gurbetlik hissini, hayatlarını zorlaştıran önemli bir faktör olarak ifade etmişlerdir. Bu kategori sosyal destek eksikliği ve kültürel fark kodlarının birleşimi olarak alınabilir. Katılımcıların bu cevabının daha çok duygusal yalnızlıkla ilgili olduğu düşünülmektedir. Anlatıldığı kadarıyla gurbet; Suriye'de kalan akrabalara duyulan hasret ve endişe, yaşanan zorluklar karşısında umutsuzluk, önceki hayata duyulan özlem gibi hislerin birleşimi olduğu alan notları arasında yer almıştır. Konuyla ilgili ifadeler:

“Burada iş zor, gurbetteyiz, ailemiz çok uzakta gidemiyoruz” (K62)

“Gurbetlik, anne-babadan uzakta olmak çok zor” (K347)

“ Gurbetlik hissi çok zor”(K272)

Katılımcıların aile ve yakınlarının yanlarında olması travma sonrası koruyucu faktör olurken, olmaması da risk faktörü olarak görülmektedir. Daha genel anlamda sosyal destekten yoksun olmalarının yeni hayatlarını zorlaştığı, katılımcıların ifadelerinden açıkça anlaşılmaktadır. Suriye’ye geri dönmeyi isteyeme düşüncesinin, sosyal desteklerine yakın olma arzusundan kaynaklanabileceği de düşünülebilir. Katılımcıların bu konudaki görüşlerine bakılırsa:

“Burada hiç akrabam yok” (K33)

“ Ailemizin bazı üyelerinden ayrıldık” (K171)

“ Aile yokluğu, çevrenin dar olması zorlaştırdı” (K2)

*“Burada yaşamak istiyorum ama Suriye’deki akrabalarımı özlüyorum”
(K14)*

Yarının büyükleri olan çocuklarının okuması için göç ettikleri ifade eden katılımcılar aynı zamanda çocukların okumakta zorluk yaşadığını dile getirmişlerdir. Suriye’de kendi dillerinde eğitim almış, ara kademedede olan öğrencilerin yeni dile adapte olmakta çok zorlandığı katılımcıların ifadelerindedir. Dil ailesi olarak Arapça ve Türkçe’nin farklılıkları, okullarda öğrenilen dilin evde pekiştirilememesi gibi zorlukların okumayı zorlaştırdığı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir (Alan notu).

“Çocukların eğitimi zorlaştı” (K6)

“ Dil farkından dolayı eğitim zor” (K337)

Görüşmelerde katılımcıların, yeni hayatlarında yeni iş kollarında çalışırken, bazılarının Suriye’de de tarımla uğraşıp bazılarının ise farklı meslekler yaptığı öğrenilmiştir. Nicel bulgular kısmında %42.4’ünün esnaf, %25.1’i ev hanımı, %6.8’i memur, %7’sinin diğer mesleklere mensup olup %12.2’sinin işçi olup tarımla uğraştığı tespit edilmiştir. Bulgular ışığında katılımcıların tarım ve seracılık faaliyetlerinde zorlanmaları normal karşılanmaktadır. Suriye’de de tarımla uğraşan katılımcılar ise iş saatlerinin Suriye’ye göre çok fazla olduğundan yakınmışlardır (Alan notu).

“Serada çalışıyoruz ve çok uzun saatler sürüyor” (K41)

“ Patronlar iş yaptığımız halde kızarak bağırarak konuşuyorlar” (K16)

“ Uzun iş saatleri çok zorluyor” (K164)

“Türkiye’ye geldiğimizden beri işler çok zorlandık” (K126)

“İş zor ve çocuklara terbiye vermek, eğitmek lazım ama vakit yok” (K159)

Katılımcılar, daha önceki soruda koruyucu faktör olarak iş bulup çalışma konusunu ön plana çıkarmıştırlar. Bu soruda ise risk faktörü olarak işsizlik tespit edilmiştir. Katılımcıların iş bulmada yaşadıkları zorluğun, hayat şartlarına dayanmayı zorlaştırdığı ifadelerinden açıkça görülmektedir.

“ İşim olmadığı için zorlandım” (K120)

“ Zorlukla iş bulabiliyoruz” (K13)

“ İlk başta iş vermiyorlardı Türk kimliğimiz yokken” (K35)

“ İşsizlik ve açlık” (K36)

Maddi olanaklardan yoksun olarak Türkiye’ye gelmenin katılımcılar tarafından bir dezavantaj olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada da katılımcılar, tüm mal ve mülklerini bırakarak göç yoluna koyulduklarını dile getirmişlerdir. Bazıları, sınırlar kapalı iken kaçak yollarla Türkiye’ye geçmek zorunda kaldıklarını, araçlara

paralarının çoğunu verdiklerini ve geçtiklerinde yeni hayatlarına parasız, eşyasız başladıkları, alanda alınan notlar arasındadır.

“ Parasızlık zorlaştırdı” (K8)

“ Paranın olmayışı her şeyi zorlaştırdı” (K34)

Suriyeli katılımlardan 18'i kalabalık aile yaşantılarının, Türkiye'de konut sıkıntısı yaşamalarına sebep olduğunu dile getirmiştir. Geleneksel olarak büyük ailede yaşayan sığınmacılar, Türkiye'ye ilk geldiklerinde kendi bütçelerine uygun, yaşayabilecekleri bir ev bulmakta zorlanıp ev sahipleriyle aralarında tartışmalar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Hatta bir ailede evin en büyük oğlunun birkaç haneyi geçindirmekle ilgili yaşadığı zorluklar da alan notu olarak görüşme esnasında kaydedilmiştir. Bununla ilgili ifadeler aşağıdaki gibidir:

*“ Kalabalık olduğumuz için ev vermediler, iki ev tutmak zorunda kaldık”
(K4)*

“ Evimiz olmadığı için zorlandık” (K29)

Yeni ülkede yaşamının zorluğu katılımcıların çoğunu travmatize ederken bazıları ise göç yolunda oldukça trajik anlar yaşamıştır. Katılımcılardan edinilen bilgilere göre Suriye'den sınıra saatlerce hatta günlerce yaya olarak seyahat etmişlerdir. Hatay'a doğru dağlık bir tarafı uçurum olan yollardan çocuklarıyla beraber geçmek zorunda kalmışlardır. Daha sonra da sınırdan geçerken bazıları kaçak yollarla bazıları da sınırdan uzun kuyrukları bekleyerek geçebilmişlerdir (Alan notu). Bu anılar doğrultusunda göç yolu birçoğu için risk faktörü olmuştur.

“Sınırdan geçmek zordu” (K55)

“Ülkeden ülkeye taşınmak çok zordu” (K75)

“Türkiye'ye gelirken uçurumlu yollardan geldik ve çok zorlandık” (K27)

“Zorlu yollardan geldik” (K183)

Türkiye'ye geldiklerinde katılımcıların çoğu kamplarda ikamet ettiklerini ifade etmişlerdir. Kamp hayatının özellikle kış şartlarında onları çok zorladığı görüşme kayıtları arasında yer almıştır. Suriyeli sığınmacılar da kampta yaşamın, ilk zamanlarda yiyecek, giyecek, barınma gibi zaruri ihtiyaçların karşılanması açısından avantajlı olduğunu daha önce dile getirirler de zorluklarının da olduğunu cevaplarına yansıtmışlardır.

“Çadırda kaldığımızda çok zorlandık” (K26)

“Çadırda yaşadığımız için çok zorlandık, bir yerden su çekerdik”(K31)

Katılımcıların bazılarının ise yeni hayat kurmada zorlanmadıkları anlaşılmıştır. İfadelerinde hiçbir zorlukla karşılaşmadıklarını, yaşamlarının kolay olduğunu dile getirmişlerdir. Zorlanmadıklarını ifade eden katılımcılar, hayatlarını asgari düzeyde idame ettirdiklerini, en azından savaş koşullarında olmadıkları için şükrettiklerini ifade etmişlerdir. Bu durumu ifade eden katılımcı görüşleri ise şöyledir:

“Hiç zorlanmadık” (K76)

“Hiç zorluk yok”(K10)

Bu çalışmada katılımcıların, bürokrasinden doğan belirsizlikler, uzun süren işlemlerden müzdarip oldukları görülmüştür. Sığınmacılar, Türkiye'ye geldiklerinde hemen kayıt altına alındıklarını belirtmişlerdir. Sığınmacılar öncelikle kendilerine aile birliğine dair form verildiğini daha sonra tüm üyelere geçici koruma kimliği çıkartıldığını ifade etmişlerdir. Ayrıca, Türkiye'de kimliklerinde o anda ikamet edilen il belirtildiğini ve o ilden ayrıldıklarında Kızılay'ın maddi imkânlarından, devlet hastanelerinin ücretsiz imkânlarından faydalanamadıklarını söylemişlerdir.

*“Hastanelere çok zor giriyoruz, bu kanunlarda düzenleme yapsınlar”
(K72)*

“Kimlik çıkarmak için başka ülkelere gitmek çok zordu” (K45)

Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin sığındıkları devletten beklentileri nelerdir? Alt Problemine Ait Bulgular

Araştırmada,14. Maddede katılımcıların devletten beklentileri tespit edilmek istenmiştir. 370 katılımcının tamamı soruya yanıt vermiştir. Cevaplar dört temada toplanmıştır. En belirgin bulgu ise ekonomik faktörlere aittir. Önceki soruda risk faktörü olarak çıkan bürokrasi, bu soruda yerini; vatandaşlık istemi, sağlık hizmetlerinden faydalanma, aynı mesleği yapabilme, sigortalı iş bulma, hakların iyileştirilmesi ve yol iznini kapsayan hukuki faktörlere bırakmıştır. Dil farkı, kabullenilme arzusu, sosyal destek eksikliği gibi risk faktörlerini içeren kodlar da bu soruda kabullenilme, eğitim alma isteği ve aktivitelere katılım gibi isteklere bırakmıştır.

“Sizce sizin durumunuzda olan kişilerin iyi hissetmesi için devletin ne tür uygulamaları olmalıdır” sorusunun temalarına göre frekans analizi Tablo 33’te verilmiştir:

Tablo 33

“Sizce sizin durumunuzda olan kişilerin iyi hissetmesi için devletin ne tür uygulamaları olmalıdır” Sorusuna Verilen Yanıtlar

Temalar	Kodlar	n	%
Ekonomik Faktörler	Yardım	182	39.8
	İş imkanı	32	7
Hukuki Faktörler	Vatandaşlık	110	24
	Sağlık hizmetlerinden faydalanma	21	4.5
	Aynı mesleği yapabilme	19	4.1
	Sigortalı çalışma	15	3.2
	Hakların iyileştirilmesi	12	2.6
	Yol izni	8	1.7
Sosyal Faktörler	Kabullenilme arzusu	42	9.1
	Eğitim alma isteği	8	1.7
	Aktivitelere katılım	2	.4
Diğer	Hiçbir şey beklemiyorum	6	1.3
	Toplam	457	100,0

Devletten, maddi ve manevi yardım talebinde bulunan katılımcılar ise tüm katılımcıların %39.8'ini oluşturmaktadır. Demografik bilgilere bakıldığında öncelikle katılımcıların %63'ü ekonomik yardım almamaktadır. Ayrıca %67.3'ü bütçelerini kısmen yeterli görürken, %29'u yetersiz görmektedir. Araştırma esnasındaki gözlemlere göre çoğu ya tek odalı yarı inşaat evlerde ya da konteynırda yaşamaktadır. Maddi anlamda yetersiz oldukları söylenebilir (Alan notu). Manevi yardım boyutuna bakıldığında, katılımcıların %44.6'sı psikolojik yardıma ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Görüşmecilerin ifadelerine bakıldığında:

“Gıda, maddi ve hasta olduğumuzda tıbbi yardım bekliyorum” (K3)

“Maaş az ve hayat pahalı, yardım istiyorum” (K267)

“Muhtaç kimselere devletin yardım etmesi iyi olur” (K321)

“Yardım istiyorum; kira ve ilaçlar pahalı ucuz olması iyi olurdu” (K314)

“Burada her şey çok pahalı, yardım olsa iyi olur” (K266)

*“Çocuklarımızın okul masrafları için okulların yardım etmesi iyi olur”
(K42)*

“Biraz para verilip, kiraların indirilmesi, Türklere ne fiyat söyleniyorsa bize de o fiyatın söylenmesi iyi olur” (K74)

“Muhtaç olanlara kafalarını sokacak bir ev ve biraz para verilse iyi olur” (K32)

“Ekmek ve yiyecekler ucuz olsa, devlet tıbbi masrafları karşılasa ” (K297)

“Birazcık para yardımı, yemek ve kıyafet yardımı istiyoruz” (K46)

Katılımcılar için, iş sahibi olmanın koruyucu, işsizliğin ise risk faktörü olduğu daha önceki sorularda tespit edilmişti. Temel ihtiyaçların çalışmayla karşılanacağı düşünüldüğünde devletten iş talebinde bulunulması tahmin edilebilir durmaktadı.

Katılımcılar mesleklerini icra edememekten ve bazıları da bir iş bulamamaktan yakınmaktadır.

“Kendime uygun iş bulmak daha kolay olsa iyi olurdu” (K268)

“İş yok, bulamıyoruz” (K280)

“Devletten iş istiyorum, bulmak çok zor” (K291)

“İş bulmamız kolay olsa iyi olurdu”(K1)

Katılımcıların zorunlu sebeplerle kendi ülkelerini bırakmalarının ardından göç ettikleri ülkedeki yaşam koşullarını iyileştirmeye dair beklentileri olmaktadır. Sığınmacılar gibi dezavantajlı grupların politika yapıcılardan isteklerinin daha çok koşullarını iyileştirme üzerine olduğu düşünülmektedir. Devletten beklentilerin sorulduğu son soruda katılımcıların %24’ü vatandaşlık talebinde bulunmuştur. Katılımcılar, geçici koruma kimliğinin kısıtladığı yol izni, sadece Türk vatandaşlarının yararlanabildiği yardımlardan faydalanma gibi sebeplerle vatandaşlık isteğini dile getirdiklerini ifade etmişlerdir. Bazı Türkmen aileler vatandaşlık konusunda, Suriye kökenlilerinden daha öncelikli olmadıkları için alınmış görünmektedirler (Alan notu).

“Önce vatandaşlık verilmesini istiyoruz, Allah Türk Devleti’nden razı olsun” (K133)

“Vatandaşlık istiyoruz, biz zaten Türkmeniz ama Suriyeliler bizden daha kolay vatandaşlık alıyor” (K102)

“Kimlik almak istiyoruz ama çok zorlaştırıyorlar” (K88)

“Vatandaşlık alarak iş yapmak istiyoruz, kimliksiz çalıştırmak istemiyorlar” (K136)

“İyi eğitimliyim, vatandaşlık almak istiyorum”(K256)

Yukarıda bahsedildiği üzere sığınmacılar kimliklerinde yazan iller dışında ikamet ettiklerinde devletin sağladığı haklardan ücretsiz faydalanamamaktadırlar. Bu

sebeple özellikle hastanelerde zorluk yaşamaktadırlar. Bazı katılımcıların ameliyat, doğum önemli gibi sağlık hizmetlerinden faydalanmak, yeni doğan çocuklarının kimlik almasını sağlamak için kendi kimliklerinin yazdığı vilayete gitmek durumunda oldukları anlaşılmıştır. Bu konudaki ifadeler aşağıdaki gibidir:

“Sağlık hizmetleri, ücretsiz olsun” (K87)

“Hastanelerde işlemlerimiz daha hızlı olsa iyi olur” (K75)

“Hastanelerde bize iyi davranılmasını istiyoruz” (K110)

“Türk kimliğimiz olmadığı için eczanelere çok para ödüyoruz” (K89)

“Hastanelerde Suriyelileri istemiyorlar” (K159)

İş bulma konusunda daha önce de talepte bulunan katılımcılar, Suriye'deki mesleklerini Türkiye' de de yapmak istediklerini dile getirmişlerdir. Katılımcılar kendi mesleklerini icra ederek daha faydalı olacaklarını düşünmektedirler. 19 sığınmacı kendi mesleğini yaptığında daha mutlu olacağını belirtmiştir. Bazı ifadeler ise şöyledir:

“Suriye'de yaptığımız mesleği burada da yapabilirsek iyi olur” (K65)

“Suriyelilerde de her meslek var; öğretmen, mühendis, hepsi var orada mesleklerini burada da yapsalar iyi olurdu” (K175)

Katılımcılar işi kolay bulabilme konusunda daha önceki ifadelerinde yardım istediklerini dile getirmişlerdir. Ancak bu ifadede sigortalı iş bulma, kendini devlet güvencesinde hissetme talebiyle diğer iş bulma ifadesinden farklı görülmüştür. Bu ifadelerde iş bulmanın yanı sıra çalışma koşulları ve haklarıyla ilgili talepler göze çarpmaktadır.

“Patron, emeğimizin hakkını versin” (K200)

“ Türk ve Suriyelilerin iş saatleri aynı olsun” (K61)

“ Devlet, iş yerinde haklarımızı sağlasın, bizi sömürüden kurtarsın ve maddi durumumuz iyileşsin” (K78)

“İşimizde sigortalı olarak çalışalım”, K242” Her insana hakkı verilsin, sigortası yapılsın” (K5)

“Türkler gibi Suriyelilerin de çalıştıklarının hakkı verilsin” (K59)

“İş güvenliği olsun, sigortalı çalışalım” (K264)

“Düzenli iş lazım” (K156)

Sığınmacıların bir kısmı ise haklarının iyileştirilmesi konusunda talepte bulunmuştur. Türkiye’ nin Suriyeli sığınmacılara özgü koşullar sağladığı bilinmektedir. Ancak Ekşi’ nin de (2014) ifade ettiği üzere Avrupa ve Türkiye’ deki geçici koruma yönetmeliğindeki farklar kalkarsa sığınmacıların hukuki statüsü değişebilmekte veya belirsizleşebilmektedir. Sığınmacıların haklarını tam olarak bilmemelerinin de devletten talepte bulunmalarına neden olabileceği düşünülmektedir.

“Suriyeliler için haklar belirlenmesi iyi olur” (K72)

“Suriyelilerin çalışma hakkı olsun” (K213)

Katılımcılar geçici koruma kimliklerinden dolayı seyahat konusundaki kısıtlamaların esnetilmesini devletten talep etmektedirler. İzin almanın her seferinde kolay olmadığını da söylemektedirler. Hatta bazıları vatandaşlığı bunun gibi kısıtlamalardan kurtulmak için istediğini dile getirmiştir (Alan notu).

“Türkiye-Suriye arasında gidiş gelişler kolaylaşsa iyi olur” (K22)

“Bir yerden bir yere gitmek kolaylaşsın, her seferinde izin almak zorunda kalıyoruz”(K19)

Katılımcıların devletten bir diğer isteği de yerli halk ile sığınmacıların kaynaşmasını sağlamasıdır. Sosyal kabul konusunda sıkıntı yaşayan katılımcılar, devlet eliyle yerli halk ile yakınlaşmak, samimi olmak istediklerini dile getirmişlerdir. Zorunluluktan geldiklerini her seferinde dile getiren katılımcılar, yerli halk tarafından sahiplenilmeyi bekledikleriyle ilgili görüşlerini ifade etmişlerdir. Yerli halkın kendilerine daha empatik yaklaşmalarını istemişlerdir.

“Biz mecbur buraya geldik, Türk-Suriyeli aynı olsun, kardeş gibi” (K218)

“Suriyeli ile Türk aynı olsun, artık 2 vatanımız oldu” (K181)

“Türk'lere nasıl davranıyorsa devletin bize de öyle davranmasını bekliyoruz” (K21)

“Türk de Suriyeli de Müslüman, ikisine farklı davranılmasını”(K17)

“Empati yapılmasını istiyorum, Türkiye’de savaş olsa siz Suriye’ye gelseniz ne hissederdiniz?” (K173)

“Türk halkının bize iyi davranmasını bekliyorum, biz buraya mecburen geldik” (K109)

Görüşme kayıtlarında eğitimi öncelikli tutan katılımcıların da bulunduğu görülmüştür. Kendi çocuklarının eğitimi için göç eden, eğitimde dil zorluğundan bahseden sığınmacılar dışında eğitim talebinde bulunanlar da bulunmaktadır. Gerek kendi dillerinde eğitimler almak isteyen gerekse Türkçe öğretimi talep eden katılımcılar bulunmaktadır.

“Arapça öğrenimi için de okul ve enstitüler açılrsa iyi olur” (K348)

“Çocuklarımızın iyi eğitim almasını istiyoruz”(K308)

Suriyeli katılımcılar, devletten düzenlenen aktivitelere katılma talebinde bulunmuşlardır. Ayrıca, spor ve sanat faaliyetleri konusunda ilgili ve yetenekli olduklarını düşünmektedirler. Bu aktivitelerle yaşadıkları travmaların izlerini silmeyi umdukları tespit edilmiştir.

“Bizi teselli edebilecek aktivitelere katılmak isteriz”(K171)

“Devletin spor müsabakalarına katılmak istiyoruz” (K381)

Katılımcılardan bazıları da devletten hiçbir şey talep etmemektedir. Ancak bu yanıtın farklı sebepleri olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların bir kısmı çok büyük sıkıntılar yaşamadığı için devletten bir talepte bulunmazken bazıları ise umudunu kaybettiği için bir şey istememektedir.

“Hayat burada biraz daha güzel, Türk-Suriyeli ayrımı yok, devletten bir şey istemiyorum” (K317)

“Hiçbir şey istemiyorum”(K55)

“Devletten hiçbir şey beklemiyorum, ben Türkmenim, Suriye’deyken bizi Türk diyerek dışarlardı, burada Suriyelisiniz diye dışlıyorlar, büyüklerimiz bize Türkiye’yi anlattıklarında hayranlıkla dinlerdik, geldiğimizde beklediğimizi bulamadık, ben tesisat ustasıyım, bir gün; yaptığım işi beğendiler ama Suriye’den geldiğimi duyunca güzel olmamış biz seninle çalışmayız dediler”(K80)

Özetle, Suriyeli sığınmacıları göçten sonra etkileyen koruyucu faktörlerin başında toplam 134 yanıtla ‘psikolojik faktörler’ temasında toplanan ‘güvenlik’ ihtiyacı ve ‘Suriye’ye dönme umudu’ olmuştur. Daha sonra ise en çok ifade edilen kavramlar toplam 105 yanıtla ‘ekonomik faktörler’ temasında toplanan ‘devlet’ yardımı ve ‘iş hayatı’ olmuştur. ‘Sosyal faktörler’ toplam 29 yanıtla ‘aile’, ‘akrabalar’, ‘kabullenilme arzusu’ ve ‘eğitim’ kavramlarını kapsamaktadır. Son olarak da Suriye’deki hayatından söz eden, Türkiye’ye uyum sağlamayan katılımcıların ifadeleri ise 106 yanıtla ‘Diğer’ temasında toplanmıştır. Sığınmacıların hayatını en çok zorlaştıran faktörlerin başında

335 yanıtla 'sosyal faktörler' gelmektedir. Bu temada toplanan kavramlar en sık ifade edilenden daha az ifade edilen kavrama göre 'dil farkı', 'gelenekler', 'kabullenilmeme', 'gurbette olma', 'sosyal destek eksikliği' ve 'eğitim alma' zorluğudur. Risk faktörü olarak göze çarpan ikinci tema ise 212 yanıtla 'ekonomik faktörler' olmuştur. Bu tema sırasıyla 'işin zorluğu', 'işsizlik' ve 'parasızlık' kavramlarını kapsamaktadır. Üçüncü tema 37 yanıtla 'fiziksel faktörler' olmuştur. Sırasıyla 'mesken temini', 'göç yolu' ve 'kamp' kavramlarını kapsamaktadır. 'Diğer' teması 26 yanıt alarak, 'bürokrasi' ve 'hiçbir şey zorlaştırmadı' kavramlarını kapsamaktadır. Devletten beklentilerin sorulduğu son soruda 214 yanıtla 'ekonomik faktörler' teması öne çıkmıştır. İkinci sırada yer alan 'hukuki faktörler' teması, 185 yanıt almıştır. 'Sosyal faktörler' teması 52 yanıt alırken 'Diğer' teması 6 yanıt almıştır.

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulguların genel özetine ve alanyazın çerçevesinde tartışma ve yoruma yer verilmiştir. Son olarak da araştırmacılara, psikolojik danışmanlara ve politika yapıcılara öneriler sunulmuştur.

Sonuç

Bu araştırmada; Suriyeli sığınmacıların iyilik halleri, bazı demografik bulgulara göre incelenmiştir. Elde edilen bulgulardan kısaca söz edildikten sonra bu bulgular, yerli ve yabancı literatürdeki örnek çalışmalar açısından değerlendirilecektir. Öncelikle sonuçlar aşağıdaki gibidir:

- Analiz sonuçlarına göre katılımcıların iyilik hali puanlarının madde 1, madde 2, madde 3, madde 4, madde 5 ve madde 11'e verdikleri yanıtlara göre anlamlı derecede farklılaştığı tespit edilmiştir.
- Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların iyilik halinin cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Başka bir ifadeyle, kadın veya erkek olma durumuna göre ruhsal iyilik hali durumu benzer sonuçlar göstermiştir.
- Medeni duruma göre analizlere bakıldığında katılımcıların iyilik hali evli ya da bekâr olma durumuna göre farklılaşmamıştır. Başka bir ifadeyle, evli veya bekâr olma durumuna göre ruhsal iyilik hali durumu benzer sonuçlar göstermiştir.
- Ekonomik yardım alma değişkeni incelendiğinde, bu değişken ile iyilik hali arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Ekonomik yardım alanların, almayanlara göre, iyilik hali daha yüksektir.
- Savaşta bir yakını kaybedenlerin iyilik hali toplam puanı kayıp yaşamayanlara göre daha yüksektir.
- Kişisel Bilgi Formu'ndaki yaş değişkeni iyilik haline göre farklılaşma göstermiştir. 21-30 yaş aralığındaki katılımcıların iyilik hali diğer yaş aralığındaki katılımcıların iyilik halinden daha yüksek bulunmuştur.
- Türkiye'de bulunma süresine göre iyilik halinde anlamlı düzeyde bir farklılaşma tespit edilmiştir. Türkiye'ye yeni gelen katılımcıların iyilik hali toplam puanı, 1 yıldan fazla Türkiye'de bulunan katılımcılara göre daha yüksektir.

- Türkçeyi bilme düzeyi değişkeni ele alındığında, bu değişken ile iyilik hali anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır.
- Gelir düzeyinin yeterliliği değişkeni ele alındığında; bu değişkenin iyilik hali ile arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Algılanan gelir düzeyini yeterli/kısmen yeterli gören katılımcıların iyilik hali, yetersiz gören katılımcıların iyilik halinden daha yüksektir.
- Eğitim düzeyi değişkeni ele alındığında; bu değişkenin iyilik hali ile arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.
- Katılımcıların, psikolojik desteğe ihtiyaçlarının tespiti değişkenin incelendiğinde; bu değişkenle iyilik hali arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Buna göre psikolojik yardım alma konusunda istekli olan katılımcıların iyilik hali, psikolojik yardım almak istemeyenlere göre daha yüksektir.
- Katılımcıların, Türkiye'yi seçme nedeni değişkeni ele alındığında; bu değişkenin iyilik hali arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir.
- Katılımcıların Suriye'ye dönme planlamalarını ölçen değişken incelendiğinde; bu değişkenin iyilik haliyle arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.
- Katılımcıların savaş sonrası Suriye'ye dönme planlamalarına ilişkin değişken incelendiğinde; bu değişkenin iyilik hali ile anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Türkiye' de kalmak isteyenlerin iyilik hali, Suriye'ye ya da başka bir ülkeye gitmek isteyenlerin iyilik halinden yüksektir.
- Anketin açık uçlu sorularından biri olan "Türkiye'ye geldiğinizde yaşamınızı neler kolaylaştırdı" sorusunda dört tema belirlenmiştir. Bu temalar en çok yanıt alandan en aza doğru; psikolojik faktörler, ekonomik faktörler, sosyal faktörler ve diğer temasıdır.
- Diğer bir soru olan "Türkiye'ye geldiğinizde yaşamınızı neler zorlaştırdı?" sorusunda dört tema belirlenmiştir. Bu temalar en çok yanıt alandan en aza doğru; sosyal faktörler, ekonomik faktörler, fiziksel faktörler ve diğer temasıdır.
- Son soru olan "Sizce sizin durumunuzda olan kişilerin iyi hissetmesi için devletin ne tür uygulamaları olmalıdır?" sorusunda dört tema belirlenmiştir. Bu temalar en çok yanıt alandan en aza doğru; ekonomik faktörler, hukuki faktörler, sosyal faktörler ve diğer temasıdır.

Aşağıda, araştırma sonuçları ilgili alanyazın doğrultusunda tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırma Bulgularının Tartışılması

Gelecek beklentisi alanları ile ruhsal iyilik hali arasındaki ilişkinin tartışılması. Çalışmada, gelecek beklentisi anket maddelerinden iş hayatı, maddi durumla ilgili olan madde 2, aile ve çocukların geleceği ile ilgili madde 3, haklar ile ilgili madde 6, psikolojik sağlıkla ilgili madde 7 ve madde 10, sosyal yaşam ile ilgili madde 11 ile iyilik hali arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Bu sonuçlarla ilgili literatür tarandığında; Bapiste ve diğerlerinin 1997’de Birleşik Devletler’deki Batı Hintli göçmenlerin, beklentileri, karşılaştıkları gerçekler ve bu durumun, ruh sağlığına etkisi ilgili yaptıkları araştırma göze çarpmıştır. Bu çalışmada, beklentiler ile ilgili bazı kilit alanların psikolojik iyilik haliyle ilişkili olabileceği görülmüştür. Bu alanların ekonomik ve profesyonel gelişim, aile birliği ve aile içi ilişkiler, ırksal ayırım ve Birleşik Devletler’de azınlık statüsünün belirlenmesi gibi alanlar olduğu vurgulanmıştır.

Madde 1’de geleceğinin iyi olacağını düşünen katılımcıların iyilik hali, geleceğinin iyi olacağını düşünmeyenlerin iyilik halinden yüksek bulunmuştur. Şimşek’e (2012) göre gelecek beklentisi bireylerin geleceğe dair görüş, kaygı ve ilgilerini yansıtan bilişsel haritalardır. Buna göre gelecek beklentisi ile iyilik hali arasında pozitif ilişki tespit edilen birçok çalışma mevcuttur (Ehtiyar, Ersoy, Akgün ve Karapınar, 2017; Eryılmaz, 2011).

Madde 2’de gelecekte mali durumunun iyi olacağına inanan katılımcıların iyilik hali, iyi olacağına inanmayan katılımcıların iyilik halinden daha düşük bulunmuştur. Göçmenlerin düşük sosyoekonomik koşullara sahip olmasının ruh sağlık açısından risk faktörü olduğunu destekleyen pek çok çalışma bulunmaktadır (Sundquist ve ark. 2000; Fazel ve ark. 2005). Ancak Patel ve Kleinman’ın (2003) yaptığı kapsamlı değerlendirmelerde gelir eşitsizliği ile ruhsal sağlık; dolayısıyla kişilerarası ilişkiler, arasındaki ilişkinin henüz anlaşılmadığı ortaya konulmuştur. Bu sebeple mali durum ile iyilik hali arasındaki ilişkiyi inceleyen bulgular farklılaşmaktadır.

Madde 3’te gelecekte çocuklarının barış içinde yaşayacağına inanan katılımcıların iyilik hali, çocukların barış içinde yaşamasını beklemeyen katılımcıların iyilik halinden daha yüksektir. Bu durum çocuklarının güvenliğini sağlayıp onlara

barışçıl yaşam alanı sağlayacakları konusunda umutlu olan katılımcıların geleceğe dair beklentilerinin yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Nitekim çalışmanın nitel bulgular kısmında da 'güvenlik' teması koruyucu faktör olarak tespit edilmiştir (sf.56). Çocukların barış içinde yaşayacağına dair tutum geliştirmede; olumlu aile ikliminin varlığı, eğitimin desteklenmesi, etkili okul ortamı, toplumun güven düzeyinin yüksek olması gibi koruyucu dışsal faktörleri de etkisi yadsınamaz (Krovetz, 1999).

Madde 4'te, ailesine güvenli ortam sağlayacağına inanan katılımcıların iyilik hali, ailesine güvenli ortam sağlayamayacağını düşünen katılımcıların iyilik halinden daha yüksek bulunmuştur. Madde 5'te de çocuklarına iyi bir gelecek sağlayacağına inanan katılımcıların iyilik hali, çocuklarına iyi bir gelecek sağlayacağına inanmayan katılımcıların iyilik halinden yüksek bulunmuştur. Elde edilen bulgular akla 'özyeterlilik' kavramını getirmektedir. Ailesini koruma konusunda kendini yeterli hisseden katılımcıların iyilik hali, yeterlilikle olumlu yönde ilişkilidir. Özyeterlilik, kişinin çevresinde olup bitenler üzerinde etkili olabilecek biçimde bir edimi başlatıp sonuç alınca kadar sürdürebileceğine olan inancı olarak tanımlanmıştır (Bandura, 1994). Yapılan araştırmalara göre özyeterlilik arttıkça iyilik hali de artmaktadır (Magaletta ve Oliver, 1999). Elde edilen bulgular alanyazındaki bulguları destekler niteliktedir.

Madde 6'da vatandaşlık kazanacağına dair verilen yanıtlara göre iyilik halinin farklılaşmadığı tespit edilmektedir. Vatandaşlık elde etme durumu, daha kolay iş bulma ve çalışma, sosyal güvencenin sağlanması, yardımlardan yararlanma gibi hukuki konumun yanı sıra sosyal aidiyeti de içeren bir kavram olarak düşünülmelidir. Vatandaşlık elde edince iş bulma kolaylığı sağlanırken göçmenlere ait yardımların kesilmesi anlamına da gelmektedir. Bu açıdan vatandaşlık almak bazı katılımcılar tarafından avantajlı görünürken bazı açısından da dezavantajlı görünmektedir. Ayrıca vatandaşlık almak memleketle olan bir bağı daha kopması anlamına da gelmektedir. Katılımcılardan vatandaşlık almayı isteyenlerin ülkelerine geri dönme umudunun kalmadığını da söylemek yanlış olmaz. Bunun gibi pekçok faktör açısından ele alındığında vatandaşlık kazanmaya dair görüşlerin iyilik hali ile farklılaşmaması olağan görülmektedir.

Madde 7'de geleceğini mutlu ve endişesiz geçireceğini düşünen katılımcıların iyilik hali ile geleceği konusunda daha endişeli olan katılımcıların iyilik hali arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Genel olarak alanyazında geleceğini mutlu geçireceğine inanan, kendini iyi hisseden, yaşamdan doyum alan bireylerin iyilik hali

yüksektir (Lucas, Diener ve Suh, 1996). Ancak çalışmadan elde edilen bulgular geleceği konusunda endişeli olan ve olmayanların iyilik halinin farklılaşmadığı yönündedir.

Madde 8'de gelecekte karşılıklarına çıkacak zorlukları aşabileceğine inanan katılımcıların iyilik hali ile gelecekte karşılıklarına çıkacak zorlukları aşacağına inanmayan katılımcıların iyilik hali arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Elde edilen bulgular akla 'psikolojik sağlamlık' kavramını getirmektedir. Psikolojik sağlamlık; stresli durumlara uyum sağlama, stres ve zorluklara başa çıkma ve kendini toparlama gücü açıklanmaktadır (Block ve Kremen, 1996). Brooks ve Goldstein'e (2003) göre psikolojik sağlamlığı yüksek olan kişiler; davranış, beceri ve tutumlarını etkileyen düşünce yapısına sahiptir. Luthar, Cicchetti ve Becker (2000) ise psikolojik sağlamlığı bir kişilik özelliği (trait) olarak ele almaktadır. Öte yandan psikolojik sağlamlığı iyilik halinin yordayıcısı olarak alan araştırmalar mevcuttur (Cowen, 1991, 1994; Douce ve Keeling, 2014). Yapılan çalışmada ise gelecekteki zorluklarla başa çıkabileceğine inananların iyilik hali ile inanmayanların iyilik hali arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

Madde 9'da ve Madde 10 yer alan geleceğe umutla bakma ile ilgili maddelere verilen yanıtlara göre iyilik halinde farklılaşma olmamıştır. Buna göre alanyazında Gopaul-McNicol (1998) ve Waters'ın (1999) Amerika'ya göç eden azınlık gruplarla çalışmalarında, göçmenlerin göç etmeden önce ırkçılıkla ilgili duyumları ve buna bağlı önyargıları olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu ön yargılara bağlı olarak katılımcıların geleceğe umutla bakma konusunda tereddüt yaşadığı görülmüştür. Yaşanan tereddütün yansıması olarak ise iyilik halinde farklılaşma olmadığı düşünülmektedir. Ayrıca Witmer ve Sweeney'in (1992) geliştirdiği iyilik hali çemberindeki yaşam görevlerinden kendini yönetme (Self Direction) boyutuna bağlı olarak; gerçekçi inançlar (realistic beliefs) ile duygusal bilinçlilik ve başa çıkma (emotional awareness and coping) görevlerini akla getirmektedir. Gelecek beklentisi maddeleri, bazı katılımcılarda gerçekçi inançlar uyandırsa da bazılarında uyandırmamış veya bazıları sorunlarla başa çıkabileceğini düşünse de bazıları başa çıkamayacağını düşünmüş. Bu durumun katılımcıların cevaplarına göre iyilik halinin farklılaşmamasını açıkladığı düşünülmektedir.

İyilik hali alanı ile demografik bulguların tartışılması. Konuyla ilgili alanyazında; iyilik halinin, demografik bilgilerle ilişkilerinin, göçmenler için yerli halklarla aynı olmadığı tespit edildiği araştırmalara rastlanmıştır (Aroian vd., 1997) Bu durum göç deneyiminin, göçmenlere etkisini göstermiştir. Bu araştırmada; ekonomik yardım alma durumu, savaşta yakını kaybetme durumu, katılımcıların yaşları, Türkiye’de bulunma süresi, algılanan gelir düzeyi, psikolojik yardım alma talebi ve savaş sonrası plan dışında diğer demografik bilgilerin iyilik hali ile arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir. Başka bir araştırma olan, Lu ve Shih’in (1997) yaptıkları çalışmada, bu demografik değişkenlerin hiçbirinin, Tayvan’da yaşayan bir Çinli örnekleminin iyilik haliyle önemli ölçüde ilişkili olmadığını bulmuşlardır. Buradan da demografik değişkenlerin, kültürel faktörlere bağlı olarak önemini yitirebileceği düşünülebilir.

Savaşta kayıp yaşama durumuna göre iyilik hali farklılaşmaktadır. Elde edilen bulgulardan; yaşanan güçlüklerin, olumlu gelişmelere çevrildiği göze çarpmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak Carl Jung, Viktor Frankl gibi uzmanların görüşleri akla gelmektedir. Frankl (1959) İkinci Dünya Savaşı’nda toplama kampında bulunan mahkumların zorlu deneyimlerinden yola çıkarak yaşanan güçlüklerin nasıl anlamlı hale gelebileceğini göstermiştir. Jung ise semptomların olumlu yanlarını vurgulayıp bireyin iç dünyasındaki dengesizliği bu yolla aştığını belirtmiştir (Jung, 1931; 1943). Travma literatüründe kullanılan farklı terminolojiler ise strese bağlı büyüme, krize bağlı büyüme veya gelişme, güçlkle gelişen, travma sonrası büyüme (PTG) veya pozitif dönüşüm, acı çekmenin pozitif dönüşümüdür (Affleck ve Tennen, 1996; Folkman, 1997; Harvey, 1996; Tedeschi ve Calhoun, 1996). Zor koşullarla karşılaşp kayıp gibi pek çok travmatik olaylar sonucunda baş etme girişimleri ve olumlu değişimler “travma sonrası büyüme (PTG)” olarak ifade edilmektedir. Travma yaşayan bireyler, sonrasında daha iyi ilişkiler kurabilmekte, yaşamdaki olaylara farklı gözle bakıp daha çok takdir edebilmektedirler ve daha büyük manevi değişim ve kişisel güç hissedebilmektedirler (Tedeschi ve Calhoun, 1996). Yakın kaybına rağmen iyilik halindeki artış, travma sonrası büyüme ile açıklanabilmektedir. Papadopoulos (2004) ise bu duruma “Zorlukla Harekete Geçirilen Gelişme (AAD)” adını vermiştir. AAD ile PTG’nin en önemli farkı, PTG yaşayan her bireyin mutlaka bir travma geçirdiği varsayımdır. Ancak AAD bu varsayımı reddeder ve büyüme olduktan sonra da sıkıntıların devam edebileceğini savunur. Papadopoulos,

2007'deki çalışmasında ise mültecilerin, ölümle burun buruna gelmiş insanlar olarak tanımlamıştır. Genellikle kendilerini, hayatı, ilişkilerini tekrar gözden geçirmiş olduklarını bu nedenle de zorlu göç deneyimlerinin olası travmasal etkilerini; olumlu, olumsuz ve nötr olarak belirlemiştir. Bu 3 etkiyi Travma Izgarası (trauma grid) olarak tanımlamıştır. Travma ızgarasında olumlu olarak, mültecilerin travmalar yaşasalar bile bu deneyimden kazanç sağlayabilirler yanı Zorlukla Harekete Geçirilen Gelişmeler kaydedebilirler. Olumsuz olarak Post Travmatik Stres Bozukluğu (PTSD) yaşayabilirler, Izdıraplı Psikolojik Tepkiler (Distressful psychological reactions) verebilirler ve olağan acılar (Ordinary human suffering) yaşayabilirler. Verilen nötr tepkiler ise, tanımı tam olarak karşılama da dayanıklılık (resilience) olabilir. Dayanıklılığın temeli daha önceki yaşantılara dayanmaktadır. Birey, olumsuz olaylardan fazla etkilenmez, sağlıklı işleyişlerin büyük bir kısmı kalır ve çaresizlik, kayıp ya da yaralanmalarda olumlu ya da olumsuz değişmez. Bu çalışmadaki anne ve baba kaybı ile ilgili bulguların daha çok olumlu ve nötr etkilere vurgu yaptığı görülmüştür. Alanyazındaki bir başka çalışmada; sevilen birinin kaybının, yüksek düzeyde kalıcı psikolojik strese yol açtığına dair, kayda değer sayıda veri bulunamamıştır(Bonanno, Wortman ve Ness, 2004). Kayıp yaşamış katılımcıların, iyilik halinin yüksek olması, Jahoda'nın (1958) psikolojik sağlığın ölçütlerinden; çevresel hâkimiyet, sevme, çalışma ve kişiler arası ilişkiler, durumsal gereklilikleri karşılayabilme, uyum gösterebilme ve problem çözme becerileri ile açıklanabilmektedir. Bir yakınıni kaybetse de kişiler arası ilişkileri yolunda, iş ve çalışma hayatı iyi giden, duruma uyum sağlayabilmiş bireylerin iyilik hali daha yüksek olabilmektedir.

İyilik haline etki eden benzer demografik değişkenler ise ekonomik yardım alma ve algılanan gelir durumudur. Ekonomik gelir ve destek arttıkça iyilik hali de artmaktadır. Bu durum akla Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisini getirmektedir. Ekonomik yönden daha az kaygılı bireyin fizyolojik ihtiyaçları karşılanacağı için içsel geriliminin azalması ve iyilik halinin artması beklenir.

Yapılan araştırmada, ilişkili bulunan alanlara bakıldığında, algılanan gelir düzeyi arttıkça iyilik halinin de arttığı tespit edilmiştir. Alanyazında ise Pelletier'in (1995) yaptığı çalışma, işin ekonomik getirisi yeterli düzeyde olması, çalışma koşullarının uygunluğu ve iş memnuniyetinin yüksek oluşu gibi etmenlerin ruhsal iyilik halini artırdığı görüşünü desteklemektedir. Jeon ve diğerleri (2009) Kuzey Koreli

göçmenlerle ilgili yaptığı araştırmada, aylık geliri 1000 Amerikan dolarından düşük olan yetişkinlerin depresyon, anksiyete, somatizasyon gibi semptomlar gösterdiğini tespit etmişlerdir.

Türkiye’de bulunma süresi ilgili değişkene ait bulgular incelendiğinde; katılımcıların Türkiye’de bulunma süreleri arttıkça, iyilik hali azalmaktadır. Türkiye’ye yeni gelen katılımcıların iyilik hali yüksek iken 1 yıldan fazla kalanların geçim sıkıntıları vb. zorluklarla karşılaştığı ve bu sebeple sığınmacıların zaman geçtikçe iyilik halinin düştüğü düşünülmektedir. Bu düşünceyi destekleyen bir araştırma olarak; Lee ve diğerlerinin (2017) yaptığı çalışmada Kuzey Kore’den Güney Kore’ye göç edenlerin yetişkinlerin belli bir süre geçmesine rağmen psikososyal uyumda sıkıntı çektiği ve ekonomik güçlüklerle daha yoğun baş etmek zorunda kaldıkları gözlenmiştir. Uyumdaki zorlukların iyilik halini düşürdüğü söylenebilir.

Diğer bir değişken olan psikolojik yardım ihtiyacı konusunda çekimser olan katılımcıların iyilik hali, psikolojik yardım talebinde bulunmayan katılımcılara göre daha yüksektir. Psikolojik yardım alma talebinin, öz-duyarlılık kavramıyla açıklanmıştır. Korkmaz’a (2018) göre öz-duyarlılık ile iyi oluş pozitif ilişki içindedir. Buna göre psikolojik yardım talebinde çekimser olanların öz-duyarlılıkları, yardım talebinde bulunanlardan daha yüksek olduğu varsayılmıştır.

Türkiye’yi seçme nedeni olarak ulaşım kolaylığı cevabını verenlerin iyilik hali, diğer seçenekleri işaretleyenlerin iyilik halinden daha yüksek bulunmuştur. Lee’ye (1966) göre, göçmenler, mevcut yaşanan yer ve göç edilmesi düşünülen yerin durumu değerlendirip harekete geçmektedirler. Suriye’de savaşın olması; itici faktör ve en yakın mesafedeki Türkiye’nin güvenli olması, ortak geçmişin mevcudiyeti ise çekici faktör olarak görülebilir.

Başka bir demografik bulgu olan savaş sonrası göç planına ilişkin soruda, Türkiye’de kalmak isteyenlerin iyilik hali, Suriye’de olmak isteyenlere ya da başka bir ülkeye gitmek isteyenlerin iyilik halinden daha yüksektir. Sadece Türkiye’de kalmak isteyenlerin topluma uyum sağladığı düşünülürse; Knight ve McNaught’un (2011) iyilik hali tanımsal çerçevesinde toplumsal iyilik halinin içeriğinde yer alan sosyal uyum kavramı, çalışma bulgularını destekler niteliktedir. Sosyal uyum sağlayanların iyilik hali yüksektir.

İyilik hali ile savaşta yakını kaybetme durumu, ekonomik yardım alma durumu, algılanan gelir düzeyi, psikolojik yardım ihtiyacı arasında anlamlı farklar tespit

edilmiştir. Türkiye’de bulunma düresi, Türkçe bilme düzeyi, Türkiye’yi seçme nedeni ve savaş sonrası Suriye’ye dönme durumu arasında da anlamlı farklılıklar tespit edilmiş ve gruplararası farklılaşma nedenlerine bakılmıştır. Ancak cinsiyet, medeni durum, kardeş sayısı ve eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Nitel Bulguların tartışılması. Katılımcıların, “Türkiye’ye geldiğinizde yaşamınızı neler kolaylaştırdı” sorusundan elde edilen değişkene ait bulgulara bakıldığında dört tema belirlenmiştir. Bunlar; psikolojik faktörler, ekonomik faktörler, sosyal faktörler ve diğerlerdir. Cevaplar, göç esnasında ve sonrasında etki eden koruyucu faktörler olarak değerlendirilebilir. Koruyucu faktörler; yaşanan zorlukların etkisini azaltan ya da ortadan kaldıran, uyumu kolaylaştırıp bireysel yeterlilikleri geliştiren durumlar olarak tanımlanabilmektedir (Masten, 1994). Araştırmada koruyucu faktörlerden en belirgin olanı psikolojik faktörler olmuştur. Özellikle güvenlik ihtiyacı öne çıkmaktadır. Savaş travması yaşamış bireylerin güvenlik ihtiyacını fizyolojik ihtiyaçlardan önde tutulması araştırılan fenomene özel görülmektedir. Güvenlik ihtiyacı, Maslow (1943) tarafından en temel ikinci ihtiyaç olarak belirlenmiştir. Ayrıca Fazel ve diğerlerinin (2005) mülteci çocukların ruh sağlığında risk ve koruyucu faktörleri araştırdığı çalışmada; mültecilerin psikolojik iyilik halinin risk ve koruyucu faktörleri 3’e ayrılmıştır. Yerleşim öncesi faktörler; eğitim durumu, göç süreci ve travmatik deneyimler, yerleşim sonrası faktörler; yeniden yerleşmeden sonra geçen süre, aile ilişkileri, sosyal destek ve sosyoekonomik durum, bireysel faktörler ise; yaş, cinsiyet, fiziksel sağlıktır. Elde edilen bulgular, Lee ve diğerlerinin bulgularını destekler niteliktedir. Örneğin; bu sorudan en çok elde edilen yanıt güvenlik olmuştur. Bu yanıt Lee ve diğerlerinin yerleşim öncesi faktörlerden travmatik deneyimlere vurgu yapar. Göç etmeden önce savaş uçakları ve bombalamalar yüzünden can güvenlikleri olmayan sığınmacılar, yeni yerleştikleri ülkede savaş olmadığı için kendilerini huzurlu hissetmektedirler. İş hayatı ve devlet desteği, kamp, ekonomik destek gibi, Maslow’un (1943) ihtiyaçlar piramidinin temelinde yer alan fizyolojik ihtiyaçlara tekabül etmektedir. Ailenin yanında olması, akrabalarla olmak, toplum tarafından kabullenilme ve eğitim hayatına devam edebilme ise sosyal faktörler olarak değerlendirilebilir. Çalışma sonucuna benzer olarak, Posselt ve diğerleri (2018) yaptıkları çalışmada sığınmacıların koruyucu faktörlerini şöyle sıralamışlardır; sosyal destek, maneviyat, istihdam, eğitim ve mesleki eğitim, olumlu düşünme, umut, gelecek beklentisi gibi bilişsel stratejiler, spor, müzik, sanatsal

aktiviteler, aktivizm; kurban yerine kahraman olma ve kimliğini yeniden tanımlama, algılanan adaletsizliğe karşı durma, olumlu sosyal çevredir. Katılımcıların, “Türkiye’ye geldiğinizde yaşamınızı neler zorlaştırdı” sorusundan elde edilen değişkene ait bulgulara bakıldığında; sosyal faktörler, ekonomik faktörler, fiziksel faktörler ve diğerleri olarak dört tema belirlenmiştir. En çok dile getirilen dil bilme faktörü koruyucu bir faktör olurken, yabancı dilde yeterli olamama, risk faktörü olmuştur. Araştırmanın nicel bulgularında da belirtildiği gibi Türkçe bilme düzeyi artıka iyi hali azalmaktadır. Diğer sosyal faktörlerden geleneklerin tam yaşanamaması, gurbette olma sosyal destek eksikliği de risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Teodorescu ve diğerleri (2012) çalışmalarında, sığınmacıların göç sonrasındaki sosyal ağ ve entegrasyon zayıflığının psikiyatrik hastalıklara sebep olduğunu bulmuşlardır. Bu çalışmanın nicel kısmında da sığınmacıların, Türkiye’de bulunma süresi artarken iyilik hali azalmıştır. Ayrıca göç öncesi, göç anı ve göç sonrası süreç hepsi başlı başına birer stres kaynağı olabilmektedir. Göç etme süreci, sonucu belirsiz ve zorlu yolculuklar, kayıplar, mülteci kampları gibi durumları içerisinde barındırmaktadır (World Bank Group, 2016). Bu çalışmada da göç yolu ve kamp hayatı risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Kirmeyer ve diğerleri (2011) göç rotası ve süresi, ailenin dağılması, toplumsal destek sisteminin bozulması, göçün sonuçlarının belirsizliği, geleceğin belirsizliği gibi etkenleri yetişkinler için risk faktörü olarak tanımlamaktadırlar. Göç sonrası risk faktörleri ise yerleşilen ülkedeki hukuki statü belirsizliği, sosyal statü kaybı, aile üyeleriyle tekrar birleşme konusunda duyulan endişe, yetersiz istihdam, dil öğrenme, uyum, cinsiyet rolleri çatışmaları, çocukların yeni dilde eğitim alma zorluğu, akran grupları içinde ayrımcılıktır. Yapılan bu çalışmada da işsizlik, parasızlık, bürokrasideki zorluklar, eğitim almadaki güçlükler, Kirmeyer ve diğerlerinin (2011) tanımladığı risk faktörleri doğrulanmaktadır. Cevaplar arasında zorluk yaşamadığı ifade edenler de bulunmaktadır. Bu durumda koruyucu faktörlerin etkisi devreye girmektedir. Katılımcılardan ‘zorlanmadık’ cevabını verenlerde, bireysel koruyucu faktör olarak; zekâ, akademik başarı, olumlu veya kolay mizaç, iç kontrol odağı, benlik saygısı ve özyeterlik, kişisel farkındalık ve kendini kabul, özerklik, yaşam hedeflerinin olması ve gelecek için olumlu beklentiler, etkili problem çözme becerileri, iyimserlik ve umut, sosyal yetkinlik, mizah duygusuna sahip olma, sağlık, cinsiyet, yaş etkili olabilmektedir. Ailesel koruyucu faktör olarak; destekleyici anne-baba ya da bir aile üyesiyle olumlu ilişkiler, etkili ebeveynlik, çocuğa yönelik yüksek ve gerçekçi beklentiler etkili olabilir. Çevresel koruyucu faktör olarak; sosyal çevredeki

destekleyici bir yetişkinle olumlu ilişkiler, akran /arkadaş desteği, etkili toplumsal kaynaklar (kaliteli okullar, gençlik merkezleri, gençlik organizasyonları vb.) den herhangi biri ya da birkaçının etkili olabileceği düşünülebilir (Gizir, 2007). Katılımcıları devletten beklentileri ile ilgili sorular da ekonomik faktörler, hukuki faktörler, sosyal faktörler ve diğer olmak üzere dört temada toplanmıştır. Ön plana çıkan tema ekonomik faktörler olmuştur. Bu temanın vurgulanması Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisiyle uyumludur. Nitekim Poduska'nın (1992) ifadesine göre de fiziksel ve yaşamsal ihtiyaçlar, belli bir düzeyde finansal yeterlilikle karşılanabilir. Çalışmada cevap olarak verilen 'yardım' aslında maddi yardım talebini yanında manevi yardımı da kapsamaktadır. Bu bulgu, çalışmanın nicel kısmında, katılımcıların %45'inin psikolojik desteğe ihtiyaç duyma ile ilgili bulguyu desteklemektedir. Diğer açık uçlu soruların temalarından farklı olarak devletten beklentiler ile ilgili soruda karşımıza hukuki faktörler çıkmıştır. Kirmayer ve diğerlerinin (2011) de belirttiği gibi hukuki statü belirsizliği ve sosyal statü kaybı birer risk faktörüdür. Bu açıdan katılımcılar tarafından hakların iyileştirilmesi, yol izinin kolaylaştırılması, sigortalı çalışma olanağı, aynı mesleği yapabilme imkanı, sağlık hizmetlerinden faydalanma olanağı ve vatandaşlık alma hakkı gibi haklar talep edilmektedir.

Sığınmacılar, koruyucu faktör olarak güvende olmalarını öne çıkarmışlardır. Ancak bir o kadar da hayatını kolaylaştıran bir şey bulamadığını ifade eden katılımcılar bulunmaktadır. Bunun yanında dil farkından dolayı yaşanan zorluklar ve işte yaşanan zorluklar risk faktörü olarak olarak tanımlanmıştır. Devletten beklentiler ise daha çok hukuki düzenlemeler ve maddi destek yönünde olmuştur.

Öneriler

Bu bölümde araştırma sonuçları doğrultusunda; araştırmacılara, psikolojik danışmanlara ve politika yapıcılara bazı öneriler sunulmuştur.

Araştırmacılara yönelik öneriler.

- Türkiye, jeopolitik konumu sebebiyle çok göç alan bir ülke olmuştur. Buna rağmen alanyazına bakıldığında göçmenlik, mültecilik, sığınmacılık statüsündeki bireyler hakkında çok az çalışmaya rastlanmaktadır. Özellikle de bu bireylerin gelecek beklentileri ve ruhsal durumlarıyla ilgili daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç vardır.

- Araştırma için gerekli olan veri toplama sürecinde, bir tercümanın olması ve önce araştırmacıyı, araştırmayı ve amacını tanıtmayı çok önemlidir. Çünkü araştırma grubu daha önceki yaşantılarının da etkisiyle oldukça hassas ve güvensiz yaklaşabilmektedir.
- Suriyeli katılımcıların göçe yönelik koruyucu ve risk faktörlerinin tespiti daha çok göç esnası ve sonrasına yöneliktir. Ancak göç öncesindeki hazırlık sürecine dair koruyucu faktörler ve risk faktörlerinin tespitinin de zengin veri sağlayacağı düşünülmektedir.
- Bu çalışmada kişisel bilgi formunda yer alan cinsiyet, medeni durum, yaş, kardeş sayısı, eğitim düzeyi, meslek ve borç alma gibi değişkenlerin iyilik hali anlamlı bir ilişkisi saptanmamıştır. Ancak göçmenlerin farklı örnekleriyle bu değişkenlerin ele alınması gerekir
- Yabancı uyruklu katılımcılara hazırlanacak soruların, kısa ve anlamlı olması uygulanabilirlik açısından oldukça önemli görülmektedir. Zira Türkçe'den Arapça'ya tercümelerde soruların net olması, katılımcıların anlaması açısından oldukça önemlidir.
- Göçmen katılımcılara yöneltilen bazı sorular, kendi hak ve imkanlarını öğrenmeleri açısından bilgilendirici olabilmektedir. Bu sebeple araştırmacının, konusunu ve katılımcıların hak ve imkânlarını iyi bilmesi, yapılan araştırmaların bilinmeyen faydalarından olabilmektedir.

Psikolojik danışmanlara yönelik öneriler.

- Araştırma bulguları sonucunda katılımcıların %44.6' sının psikolojik yardım almaya ihtiyaç duyduğu, %29.7' sinin ise yardım almada kararsız olduğu tespit edilmiştir. Nereden yardım alacaklarını bilmeyen sığınmacılara, psikolojik danışmanlarını yol gösterebileceği ve destek olabileceği düşünülmektedir.
- Katılımcıların, yaşadıkları sorunların, beklentilerin ortak olduğu görülmektedir. Beklentilerle bağlantılı olarak umutsuzluk, depresyon gibi ruhsal sağlık

problemi yaşıyan kişilere grupla psikolojik danışmanın yararlı olacağı düşünülmektedir.

- Bu çalışma doğrultusunda koruyucu faktörlerde psikolojik faktörler teması öne çıkmıştır. Özellikle güvende olma duygusunun zorlu yaşam şartlarını kolaylaştırdığı görülmüştür. Bu açıdan sığınmacıların güvende olma duygularını destekleyecek faaliyetlere ayrıca önem verilebileceği düşünülmektedir.
- Tespit edilen risk faktörleri temalarının tümü (sosyal, ekonomik, fiziksel) sığınmacılarda yaralara yol açmıştır. Özellikle sosyal faktörlerin tamamı, grupla psikolojik danışma oturumlarının gündemi olabileceği düşünülmektedir.

Politika yapıcılara yönelik öneriler.

- Çalışmada, ankette yer alan son soruda sığınmacıların devletten beklentileri sorulmuştur. Katılımcıların devletten istekleri; vatandaşlık, iş imkanı, maddi-manevi yardım, sigortalı bir işte çalışma, sağlık hizmetlerinden daha kolay faydalanma, Türk-Suriyeli kardeşlik olgusunun pekişmesi, şehirlerarası yolculukta kolaylık, devletin kurumlarında iyi muamele, ülkesinde eğitimini aldığı mesleği Türkiye’de de yapabilmek, yetişkinlere yönelik daha çok eğitim, haklarının iyileştirilmesi, geleceğe yönelik kaygılarının azalması, spor ve sanat etkinliklerine katılımında daha çok imkan verilmesi gibi isteklerdir.
- Suriyeli sığınmacıların, devletten bir diğer talebi de kendilerini geliştirmek için daha çok eğitim almaktır. Gerek dil, eğitim meslek kursları olsun gerekse spor, sanat faaliyetlerine yönelik ücretsiz kurslar olsun. Sporda özellikle futbola ilgi duyan sığınmacılar kulüp kurmak, ülke içi ve ülke dışı müsabakalara da katılmak istemektedirler. Politika yapıcıların bu konuda yapacağı çalışmaların, onların travmatik yaşanmışlıkların etkisini azaltabileceği düşünülmektedir.
- Çalışmada, sığınmacıların devletten taleplerinde hukuki talepler ön plana çıkmaktadır. Zorunlu göçle gelen bu bireylerin sigortalı çalışma, yol izinde

kolaylık gibi haklarının iyileştirilerek, geleceğe daha güvenle bakmaları politika yapıcıların çalışmalarına bağlı gözükmektedir. Zira hakların belirsiz ve yetersiz olması iyilik halini azaltmaktadır. Bu açıdan politika yapıcıların, hayat düzenini sağlayan, haklarda iyileştirmelere gidebileceği düşünülmektedir. Sığınmacıların vatandaşlık alma isteklerinin; vatandaşlara verilen hakların, daha avantajlı olmasına bağlı olduğu göz önünde bulundurulursa, politika yapıcıların sığınmacı haklarını iyileştirmesi doğrultusunda, yabancı halk tarafından memnuniyetsizlik ve gelecek kaygılarının azalacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Acartürk, C. (2016), Göçün ruh sağlığına etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25 (4), 137-150.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)(2017). *Suriyeli sığınmacılara yapılan yardımlar*.https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2373/files/Suriyeli_Siginmacilar_a_Yapilan_Yardimlar+6.pdf adresinden 29.09.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)(2017). *Türkiye'deki Suriyelilerin demografik görünümü, yaşam koşulları ve gelecek beklentilerine yönelik saha araştırması*.https://www.afad.gov.tr/upload/Node/25337/xfiles/17a-Turkiye_deki_Suriyelilerin_Demografik_Gorunumu_Yasam_Kosullari_ve_Gelecek_Beklentilerine_Yonelik_Saha_Arastirmasi_2017.pdfadresinden 08.09.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Affleck, G. & Tennen, H. (1996). Construing benefits from adversity: Adaptational significance and dispositional underpinnings. *Journal of Personality*, 64(4), 899–922.
- Aiken, L. R. (1997). *Questionnaires and inventories: Surveying opinions and assessing personality*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Ajduković, M. ve Ajduković, D. (1993). Psychological well-being of refugee children. *Child Abuse & Neglect*, 17(6), 843-854.
- Ajduković, M. ve Ajduković, D. (1998). Impact of displacement on the psychological well-being of refugee children. *International Review of Psychiatry*, 10(3), 186–195.
- Akgün, N. (2016). *Suriyeli mültecilerde ruhsal iyilik hali ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Aroian, K. J., Norris, A. E., Patsdaughter, C. A., & Tran, T.V. (1997). Predicting psychological distress among former Soviet immigrants. *International Journal of Social Psychiatry*, 44(4), 284-294.
- Apak, H. (2014). *Suriyeli göçmenlerin uyumu ve gelecek beklentileri: Mardin örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin.

- Attepe-Özden, S., Pak, M. D. ve İçağasioğlu-Çoban, A. (2017). Sosyal hizmette iyilik hali kavramı. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 87-104.
- Ayalon L. (2011). Examining satisfaction with live-in foreign home care in Israel from the perspectives of care recipients, their family members, and their foreign home care workers. *Aging & mental health*, 15(3),376-84.
- Aydın, D.Z. (2019). *Yetişkinlerde zenofobi, empati düzeyi ve Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine dahil edilmelerine ilişkin algılar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Aydın, H, and Kaya, Y.(2017). The educational needs of and barriers faced by Syrian refugee students in Turkey: A Qualitative case study. *Intercultural Education*, 28(5),456-473.
- Awata S, Bech P,, Yoshida S, et al. (2007). Reliability and validity of the Japanese version of the World Health Organization-Five Well-Being Index in the context of detecting depression in diabetic patients. *Psychiatry and Clinical Neurosciences* 61(1),9-112.
- Bachner Y. G. (2013). Preliminary assessment of the psychometric properties of the abridged Arabic version of the Zarit Burden Interview among caregivers of cancer patients. *European Journal of Oncology Nursing* 17(5),60-657.
- Bakbak, D. (2018). Suriyeli sığınmacıların konteyner kamplarına ilişkin bir araştırma. *Gazi Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi*, 11(23), 249-287.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-14.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191–215.
- Başbakanlık Mevzuat Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü(2013). *Yabancı ve uluslararası koruma kanunu*.<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm> adresinden 18.09.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Bapiste, D., Jr., Hardy, K., & Lewis, L. (1997). Family therapy with English Caribbean immigrant families in the United States: Issues of emigration, immigration, culture and race. *Contemporary Family Therapy*, 19(3),337-359.

- Bech P., Gudex C., Staehr Johansen K. (1996). The WHO (Ten) well-being index: Validation in diabetes. *Psychotherapy and Psychosomatics* 65(4),183-90.
- Beiser, M., Hou, F., Hyman, I., & Tousignant, M. (2002). Poverty, family process, and the mental health of immigrant children in Canada. *American Journal of Public Health*, 92(2), 220-227.
- Betawi A. I. (2019). Evden Uzakta: Ürdün'deki Azrak Mülteci Kampında Suriyeli Çocukların Psikolojik İyi Oluşları. *Early Child Development And Care*,189(5),846-854.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) (2017). *Türkiye bilgi notu*.<https://data2.unhcr.org/en/documents/download/58226> adresinden 29.09.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Bhugra, D. (2004). Migration and mental health. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 109(4), 243-258.
- Block, J. & Kremen, A. M. (1996). IQ and ego-resiliency: Conceptual and empirical connections and separateness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(2), 349- 361.
- Brooks, R. B. & Goldstein, S. (2003). *Power of resilience*. New York: McGraw-Hill Companies.
- Bonanno, G.A., Wortman, C.B. & Nesse, R.M. (2004). Prospective patterns of resilience and maladjustment during widowhood. *Psychology and Aging*, 19(2), 260-271.
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. New York: Jason Aronson.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss (2. ed.)*. New York: Basic Books.
- Brey, P. (2012). *Well-Being in philosophy, psychology and economics*(1st edition). New York: Routledge.
- Burgess, T. (2001). A general introduction to the design of questionnaires for survey research. Leeds: Leeds University Press.
- Buss, A. H. (1961). *The Psychology of Aggression*(1st ed.). New York: Wiley.
- Buz, S. (2006). *Kadın ve göç ilişkisi: sığınan ve sığınmacı kadınlar örneği*.(Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 133-151.
- Cengiz, E.(2018). *Suriyeli ortaokul öğrencilerinin psikososyal uyum sorunları ile demografik özellikler arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Çağ Üniversitesi, Mersin.
- Ceylan, V., Algan, C., Yalçın, M., Yalçın, E., Akın, E, ve Köse, S.(2017). Suriyeli mülteci ve sığınmacıların çeşitli psikolojik faktörler açısından incelenmesi: Batman Örneklemi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*,3(2), 595-606.
- Coltrane, S., Melzer, S. A., Vega, E. J., & Parke, R. D. (2005). *Situated fathering: A focus on physical and social spaces*. In *Neighborhood Context*, 13(7),407-430.
- Cowen, E. L. (1994). The enhancement of psychological wellness: Challenges and opportunities. *American Journal of Community Psychology*, 22(2), 149–179.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). CA: Sage.
- Creswell, J. W. (2005). *Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (2. Ed.). USA: Pearson Education Inc.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3. ed.). CA: Sage.
- Creswell, J. W. (2015). *A concise introduction to mixed methods research* (1. ed.). CA: Sage.
- Crisp, J. (1999). *Policy challenges of the new diasporas: Migrant networks and their impact on asylum flows and regimes*. Geneva: UNHCR.
- Croce, K. A. (2018). Refugee students arrive at a school: What happens next?. *Global Education Review*, 5 (4), 7-16.
- Çağlayan, S. (2011). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*,17(1), 67-91.
- Çatak, B. (2018). *Gündelik yaşamda “yerleşikler ve dışarılıklar”:*Suriyeliler ve yerli halkın karşılaşmaları(Yayımlanmamış Doktora Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.

- Çataklı, İ.(2019). *Çataklı: Suriye'den gelebilecek yeni bir göç dalgasını sınırlarımız ötesinde karşılayacağız*.<https://www.yenisafak.com/gundem/son-dakika-catakli-suriyeden-gelebilecek-yeni-bir-goc-dalgasini-sinirlarimiz-otesinde-karsilayacagiz-3504820> adresinden 28.09.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Çelebi, Ö. (2018). *Yarının kadınları suriyeli kadınlarla özgün bir kendine yardım grup çalışması* (Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Çelik, K.(2018). *Kültürlerarası duyarlılık ve birlikte yaşam*. Ankara: HÜKSAM yayınları.
- Del Carpio, X.V. ve Wagner, M. (2015). *The impact of Syrian refugees on the Turkish labor market*.<http://documents.worldbank.org/curated/en/505471468194980180/pdf/WPS7402.pdf> adresinden 28.09.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Demoulin DF. (1998). Addressing self-concept and reading needs of elementary children. *J Risk Issues*, 4(2),34-37.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575.
- Douce, L. A., & Keeling, R. P. (2014). *A strategic primer on college student mental health*.http://www.nacua.org/documents/CollegeStudentMentalHealth_October2014.pdf adresinden 10 Haziran 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Ehnholt, K. A. and Yule, W. (2006). Practitioner Review: Assessment and treatment of refugee children and adolescents who have experienced war-related trauma. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47 (12), 1197–1210.
- Ehtiyar, V. R., Ersoy, A., Akgün, A. Ve Karapınar, E. (2017). Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutum ve olumlu gelecek beklentilerinin psikolojik iyilik hali üzerindeki etkisi. *Mediterranean Journal of Humanities* 7(2), 251-262.
- Ekşi, N. (2014). Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Korumanın Şartları, Geçici Koruma Usulü, Sağlanan Haklar ve Geçici Korumanın Sona Ermesi. *İstanbul Barosu Dergisi*, 88(6), 65-89.
- Erdoğan, M.M.(2018).*Suriyeliler Barometresi: Suriyelilerle uyum içinde yaşamın çerçevesi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Eryılmaz, A. (2011). Ergen öznel iyi oluşu ile olumlu gelecek beklentisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 24(1), 209-215.
- Esen, S. (2020). *Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonu (uyumu) ve yaşanan sorunlar: Konya ili örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Eser, E., Çevik, C., Baydur, H., Güneş, S., Esgin, T., Öztekin, Ç, . . . Özyurt, B. (2019). *DSÖ-5'in Türkçe versiyonunun yetişkinlerde ve yaşlı erişkinlerde birinci basamak ortamlarında kullanımı için güvenilirliği ve geçerliliği*. <https://www.cambridge.org/core/journals/primary-health-care-research-and-development/article/reliability-and-validity-of-the-turkish-version-of-the-who5-in-adults-and-older-adults-for-its-use-in-primary-care-settings/C5F0A780D535DE56845AC005DCD1A7E7#article> adresinden 19.02.2019 tarihinde erişilmiştir.
- FPH. (2021). *Concepts of Mental and Social Wellbeing*. The Faculty of Public Health. http://www.fph.org.uk/concepts_of_mental_and_social_wellbeing adresinden 20.02.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Fazel M., Wheeler J. ve Danesh J. (2005). Prevalence of serious mental disorder in 7000 refugees resettled in Western countries: a systematic review. *The Lancet*, 365(9467),1309-1314.
- Fazel, M., Reed, R. V., Panter-Brick, C., & Stein, A. (2012). Mental health of displaced and refugee children resettled in high-income countries: risk and protective factors. *The Lancet*, 379(9812), 266-282.
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS* (2. ed.). CA:SAGE Publications.
- Fisher, K. E., Yefimova, K., & Yafi, E. (2016). *Future's butterflies: Co-designing ICT wayfaring technology with refugee syrian youth*. <https://dl.acm.org/doi/abs/10.1145/2930674.2930701> adresinden 25.02.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Fişek, N. (1985). *Halk sağlığına giriş*, Ankara: H.Ü. Dünya Sağlık Örgütü Hizmet Araştırma ve Araştırmacı Yetiştirme Merkezi Yayını.

- Fletcher, G. (2013). A fresh start for the Objective-List Theory of well-being. *Utilitas*, 25(2), 206-220.
- Folkman, S. (1997). Positive psychological states and coping with severe stress. *Social Science and Medicine*, 45(8),21-1207.
- Forced Migration Online. (FMO) (2012). *What is forced migration*. <http://www.forcedmigration.org/about/whatisfm> adresinden 29.09.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Frankl, V. (1959). *Man's search for meaning*. New York: Washington Square Press.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8. ed.). New York: McGraw-Hill.
- Friedman S. L.& Wachs T. D. (Ed.)(1999). *In measuring environment across the life span: Emerging methods and concepts*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Gez, A. (2018). *Suriyeli çocuk ve ergenlerde algılanan sosyal destek ve psikolojik sağlık arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çağ Üniversitesi, Mersin.
- Gizir, C. (2007). Psikolojik sağlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113-128.
- Glantz M. D. & Johnson J. L. (Ed.) (1999). *Resilience and development: Positive life adaptations*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Gopaul-McNicol, S. (1998). Caribbean families: Social and emotional problems. *Journal of Social Distress and Homeless*, 7(1), 55-73.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2019). *Uluslararası koruma*. <https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-koruma-istatistikler> adresinden 20.09.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Göç İdaresi (2020). *İstatistikler*. <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> adresinden 18.09.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Göçmen Büro (2018). *Göç nedir*. <https://gocmenburo.com/goc-nedir> adresinden 21.07. 2019 tarihinde erişilmiştir.

- Grolnick, W.S., Ryan, R. M., & Deci, E. L. (1991). Inner Resources for School Achievement: Motivational Mediators of Children's Perceptions of Their 107 Parents. *Journal of Educational Psychology*, 83(4), 508-517.
- Harvey, M. (1996). An ecological view of psychological trauma and trauma recovery. *Journal of Traumatic Stress*, 9(1), 3–23.
- Haybron, D. M. (2007). *The pursuit of unhappiness*. Oxford: Oxford University Press.
- International Labour Organization (2020). *COVID-19 küresel salgınında göçmen işçileri korumak: Politika belirleyiciler ve Ortaklar için tavsiyeler*. [https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-Covid-19'un Suriyeli Mülteciler Üzerindeki Etkileri. geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_745357.pdf](https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-Covid-19'un%20Suriyeli%20Mülteciler%20Üzerindeki%20Etkileri.geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_745357.pdf) adresinden 05.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Iversen, V. C., Berg, J. E. ve Vaaler, A. E. (2010). Expectations of the future: Immigrant, asylum seeker, or refugee—does it matter?. *Journal of Psychiatric Intensive Care*, 6(1), 23-30.
- İçağasıoğlu-Çoban ve S. AttepeÖzden (Ed.) (2018). *Psikiyatrik sosyal hizmet içinde*. Ankara: Nobel.
- Jahoda, M. (1958). *Joint commission on mental health and illness monograph series* (1.ed.). *Current concepts of positive mental health*. New York:Basic Books.
- Jeon, B., Kim, M., Hong, S., Kim, N., Lee, C., Kwak, Y.,... Kim, D. (2009). Prevalance and correlates of depressive symptoms among North Korean defectors living in South Korea for more than one year. *Psychiatry Investigation*, 6(3), 122–130.
- Jung, C.G. (1931). The aims of psychotherapy. *Collected Works* (16.ed.). London: Routledge & Kegan Paul.
- Jung, C.G. (1943). Psychotherapy and a philosophy of life. *Collected Works* (16. ed.). London: Routledge.
- Karpat, K. (2003), *Türkiye ve Orta Asya*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Kaypak, Ş. ve Bimay, M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyokültürel etkileri: Batman örneği. *Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), 84-110.

- Kirişci K. (2014). *Syrian Refugees and Turkey's challenges: Beyond the limits of hospitality*. Washington: The Brookings Institution.
- Kirmayer, L.J., Narasiah, L., Munoz, M., Rashid, M., Ryder, A.G., Guzder, J., Pottie, K. (2011). Common mental health problems in immigrants and refugees: general approach in primary care. *Canadian Medical Association Journal*, 183(12), 959-967.
- Knight, A. & McNaught, A. (Eds). (2011) *Understanding wellbeing: An introduction for students and practitioners of health and social care*. Banbury: Lantern Publishing.
- Kopinak, J. K. (1999). The use of triangulation in a study of refugee well-being. *Quality and Quantity*, 33(2), 169-183.
- Korkmaz, B. (2018). Öz-duyarlık: psikolojik belirtiler ile ilişkisi ve psikoterapide kullanımı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(1), 40-58.
- Krovetz, M.L. (1999). *Fostering Resiliency: Expecting all students to use their minds and hearts well*. California: Corwin Press, Inc.
- Kuckartz, U. (2014). *Qualitative text analysis: A guide to methods, practice and using software*. London: Sage.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- Lee, Y., Lee, M. ve Park, S. (2017). Mental health status of North Korean refugees in South Korea and risk and protective factors: a 10 year review of the literature. *European Journal of Psychotraumatology*, 8(1), 1-13.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. CA: Sage Publications.
- Lorant, V., Van-Ogen, H. & Thomas, I. (2008). Contextual factors and immigrants health status: double jeopardy. *Health Place*, 14(4), 678- 692.
- Lu, L., & Shih, J. (1997). Personality and happiness: Is mental health a mediator? *Personality and Individual Differences*, 22(20), 249-256.
- Lucas, R. E., Diener, E. & Suh, E. M. (1996). Discriminant validity of well-being measures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(3), 616-628.

- Luster, T., Qin, D., Bates, L., Rana, M., & Lee, J. A. (2010). Successful adaptation among Sudanese unaccompanied minors: Perspectives of youth and foster parents. *Childhood, 17*(2), 197-211.
- Luthar, S. S., Cicchetti, D. & Becker, B. E. (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child Development, 71*(3), 543–562.
- Magaletta, P. R. & Oliver, J. M. (1999). The hope construct, will, and ways: their relations with self-efficacy, optimism, and general well-being. *J Clin Psychol, 55*(5), 539-551.
- Markus, H. ve Nurius, P. (1986). Olası benlikler. *Amerikan Psikolog, 41*(9), 954 - 969.
- Marvasti, A.B. (2004). *Qualitative research in sociology*. London: Sage Ltd.
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review, 50*(4), 370- 396.
- McParker, M.C.(2018). Experiences of female refugee students from Burma in multicultural middle school classrooms. *Middle Grades Review,4*(2), 1-19.
- McCabe, K. & Barnett, D. (2000). First Comes Work Then Comes Marriage Future Orientation Among African American Young Adolescent. *Family Relations, 49*(1), 63-70.
- Measham, T.,Guzder, J., Rousseau, C., Pacione, L., Blais-McPherson, M. & Nadeau, L. (2014). Refugee children and their families: Supporting psychological well being and positive adaptation following migration. *CurrProbl Pediatr AdolescHealthCare, 44* (7), 208-215.
- Mertens, D. (1998). *Research methods in education and psychology*. New York: SAGE Pub.
- Michalos, A. C. (2008). Education, Happiness And Wellbeing. *Social Indicators Research, 87*(3), 347-366.
- Migliarini, V.(2017). Subjectivation, agency and the schooling of raced and dis/abled asylum-seeking children in the Italian context. *Intercultural Education,28*(2), 182–195.

- Miles M.B. & Huberman A.M.(1984). *Qualitative data analysis: A source book of newmethod*. Londra: Sage Publications.
- Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı (2020). *2019 Yılı İdare Faaliyet Raporu*.https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_03/12144540_28191618_Milli_EYitim_BakanIYYY_2019_YYIY_Ydare_Faaliyet_Raporu_28.02.2020.pdf adresinden 28.02.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı (2021). *2020 Yılı İdare Faaliyet Raporu*.
https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_03/03134336_2020_YYIY_Ydare_Faaliyet_Raporu.pdf adresinden 28.02.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Morse, J.M., Mayan, M., Spiers, J., Barrett, M., & Olson, K. (2002). Strategies in qualitative research. *International Journal of Qualitative Methods*, 1(2), 1-19.
- Mosselson, J. (2006). Roots & Routes: A re-imagining of refugee identity constructions and the implications for schooling. *Current Issues in Comparative Education*, 9(1), 20-29.
- Mülteciler Derneği (2020). *Türkiyedeki Suriyeli sayısı Ağustos 2020*.
<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> adresinden 18.09.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Myers, L. E. (1992). Wellness, Prevention, Development: The cornerstone of the profession. *Journal of Counseling and Development*, 71(3), 136-140.
- Myers, J. E., Sweeney, T. J. ve Witmer, J. M. (2000). The wheel of wellness counseling for wellness: a holistic model for treatmentplanning. *Journal of Counseling and Development*, 78(3), 251-266.
- Neuman W.L.(2012). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches*. Toronto: Pearson.
- Oettingen, G. & Mayer, D. (2002). The Motivating Function of Thinking About The Future: Expectations Versus Fantasies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(5), 1198-1212.
- Orhan, O. (2014). "Suriye'ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler", ORSAM Rapor No: 189, s.7-58.

- Özden, Ş. (2013). *Syrian Refugee Turkey*. <http://www.migrationpolicycentre.eu/docs/2013-05.pdf> adresinden 27.07.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Özkalp, Enver (1995), *Sosyolojiye giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özkan, Y. (Ed.)(2011).*Sosyal dışlanma ve aile: Sosyal hizmet müdahalelerinde güçlendirme yaklaşımı*. Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Özlem, D. (2014). *Etik: Ahlak felsefesi*. İstanbul: Notos Kitap.
- Padır, M.A.(2019). *Examining xenophobia in Syrian refugees context: The Roles of Perceived Threats and Social Contact*(Yayımlanmamış Doktora Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Papadopoulos, R.K. (2004). "Trauma in a systemic perspective: Theoretical, organizational and clinical dimensions". *In Paper presented at the 14th Congress of the International Family Therapy Association, Istanbul*.
- Papadopoulos, R. K. (2007). Refugees, trauma and adversity-activated development. *European Journal of Psychotherapy and Counselling*, 9(3), 301-312.
- Papadopoulos, R. (2008). Systematic challenges in a refugee camp. *Context*, 99(1), 16-19.
- Patel, V. & Kleinman, A. (2003). Poverty and common mental disorders in developing countries. *Bulletin of the World Health Organization*, 81(1),609-615.
- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3. ed.). London: Sage Publications, Inc.
- Patton, M. Q. (2005). Qualitative research. *Encyclopedia of statistics in behavioral science*,39(2), 183-200.
- Pelletier, K. R. (1995). *Sound mind, sound body: A new model for lifelong health*. New York: Simon and Schuster.
- Pictes, (2021). Projede çalışan rehberlik danışmanı sayısı. <http://pictes.meb.gov.tr/www/gecici-sureli-ogretici-ve-rehberlik-danisman-alimina-iliskin-duyuru/icerik/19> adresinden 15 Mayıs 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Poduska, B. (1992). Money, marriage, and Maslow's hierarchy of needs. *The American Behavioral Scientist*, 35(86), 756-770.

- Posselt, M, Eaton H., Ferguson, M, Keegan, D. ve Procter, N. (2018). Enablers of psychological well-being for refugees and asylum seekers living in transitional countries: a systematic review. *Health and Social Care in the Community*, 27(4), 1-16.
- Ramachaudran (Ed.) (1994). *Encyclopedia of human behavior*. New York: Academic Press.
- Rotter, J. B., Change J. E. & Phares, E. J. (1972). *Applications of Social Learning Theory of Personality*. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Rousseau, C. , Drapeau, A. , Lacroix, L., Bagilishya, D. And Heusch, N.(2005). Evaluation of a classroom program of creative expression workshops for refugee and immigrant children. *Journal of child psychology and psychiatry* 46(2), 180–185.
- Sandıklı A, Semin A. (2012). *Bütün boyutlarıyla Suriye Krizi ve Türkiye*. BİLGESAM Rapor No:52. İstanbul.
- Shakya, Y. B., Guruge, S., Hynie, M., Akbari, A., Malik, M., Htoo, S., ... ve Alley, S. (2010). Aspirations for higher education among newcomer refugee youth in Toronto: Expectations, challenges, and strategies. *Refuge: Canada's Journal on Refugees*, 27(2), 65-78.
- Shen, B. G. & Takeuchi, D. T. (2001). *A structural model of acculturation and mental health status among Chinese Americans*. *American Journal of Community Psychology*, 29(3), 387–418.
- Simpson J. A. ve Rholes W. S. (Ed.) (1998). *Attachment theory and close relationships*. New York:Guilford Press.
- Sibai A. M., Chaaya M., Tohme R. A., Mahfoud Z. & Al-Amin H. (2009). Validation of the Arabic version of the 5-item WHO Well Being Index in elderly population. *Int J Geriatr Psychiatry*, 24(1), 7-106.
- Sipsma, H. L., Ickovics, J. R., Lin, H., & Kershaw, T. S. (2012). Future expectations among adolescents: A latent class analysis. *American Journal of Community Psychology*, 50(1), 169– 181.
- Sorenson, D. (2014). *An Introduction to the modern Middle East: History, religion, political economy, politic*. Boulder: Westview Press.

- Strauss, A. L. (1987). *Qualitative analysis for social scientists*. UK: Cambridge university press.
- Streitwieser, B., Schmidt, M. A., Gläsener, K.M. and Brück, L.(2018). Needs, barriers and support systems for refugee students in Germany. *Global Education Review*, 5(4), 136-157.
- Sundquist J., Bayard-Burfield L., Johansson L. M., Johansson S. E. (2000) Impact of ethnicity, violence and acculturation on displaced migrants: psychological distress and psychosomatic complaints among refugees in Sweden. *J NervMent Dis*, 188(1),357-365.
- Şimşek, H. (2012). Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ve gelecek beklentilerini etkileyen faktörler. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(1), 90-109.
- Tabachnick, B. G.,&Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. ed.). London: Pearson.
- Tanay-Akalın, A.(2016). *Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- TBMM. 2014. Ülkemize Sığınan Suriye ve Irak Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu-5. Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Ankara.
- T.C. İçişleri Bakanlığı. 2013. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. Resmi Gazete 11.04.2013 Sayı: 28615;27-79.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı. (2020). *Ocak 2020 İnternet Bülteni*. https://hboqgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/27110237_OCAK_2020internet_BulteniSunu.pdf adresinden 17.02.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Tedeschi, R.G.and Calhoun, L.G. (1996). The post-traumatic growth inventory: Measuring the positive legacy of trauma. *Journal of Traumatic Stress*, 9(3), 71-455.
- Teodorescu, D.S., Heir, T., Hauff, E., Wentzel-Larsen, T. & Lien, L. (2012). Mental health problems and post-migration stress among multi-traumatized refugees

- attending outpatient clinics upon resettlement to Norway. *Scandinavian Journal of Psychology*, 53(4), 316-332.
- Tomba E , Bech P, et al. (2012). Clinimetrics and clinical psychometrics: Macro- and micro-analysis. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 81(6), 333-43.
- Tunay-Aytekin, S. (2018). *Suriyeli göçmen ergenlerin dayanıklılık özelliklerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri (TDK)(2020). Savaş. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 18.09.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri (TDK)(2020). Göç. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 18.09.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Türkiye Cumhuriyeti Kamu Denetçiliği Kurumu (TCKDK)(2018). *Türkiye'deki Suriyeliler özel rapor*. https://www.ombudsman.gov.tr/suriye_rapor/index.html#p=4 adresinden 18.09.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı (2019) *2019 yılı idare faaliyet raporu*. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_03/12144540_28191618_Milli_EYitim_BakanYYY_2019_YYIY_Ydare_Faaliyet_Raporu_28.02.2020.pdf adresinden 18.09.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Uğurlu, N. (2015). *Outcome of art therapy intervention on trauma, depression and anxiety symptoms among syrian refugee children* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Uluslararası Göç Örgütü. (IOM) (2009). *Uluslararası göç terimleri sözlüğü*. [http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf) adresinden 28.09.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Uluslararası Göç Örgütü. (IOM) (2020). *Basın Açıklaması: Dünya Mülteciler Günü*. <https://www.umhd.org.tr/2020/06/basin-aciklamasi-dunya-multeciler-gunu/> adresinden 17.02.2021 tarihinde erişilmiştir.
- UN. (2017). *The International Migration Report*. <https://www.un.org/development/desa/publications/international-migration-report-2017.html> adresinden 28.07.2019 tarihinde erişilmiştir.

- Van Ecke, Y. (2005). Immigration from an attachment perspective. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 33(5), 467-476.
- Van Oudenhoven, J. P. (2006). *Immigrants*. New York: Cambridge University Press.
- Wang, M.C. & Gordon, E.W. (Ed.) (1994). *Educational resilience in inner-city America: Challenges and prospects*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Waters, M. (1999). *Black Identities: Immigrant dreams and American realities*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- World Health Organization (1998). *Who Wellbeing scale*. <https://www.psykiatri-regionh.dk/who-5/who-5-questionnaires/Pages/default.aspx> adresinden 19.02.2019 tarihinde erişilmiştir.
- World Health Organization (2020). *Kamp dışı ortamlardaki mülteci ve göçmenler için coronavirüs hastalığına (COVID-19) karşı hazırlıklılık, önleme ve control*. UNHCR. <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/75773> adresinden 08.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Witmer, J. M. ve Sweeney, T. J. (1992). A holistic model for wellness and prevention over life span. *Journal Of Counseling &, Development*, 71(2), 140-148.
- World Bank Group (2016). *Mental health among displaced people and refugees: making the case for action at the world bank group*. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/25854/112742.pdf?sequence=5&isAllowed=y> adresinden 01.03.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Yalçın, C. (2004), *Göç sosyolojisi* (1. Baskı). Ankara: Anı Yayınları.
- Yanbolluoğlu, Ö. (2018). *Suriyeli mültecilere yönelik duygular ve algılanan sosyal mesafede, gruplararası pozitif ve negatif temas, sosyal baskınlık yönelimi, gruplararası tehdit ve gruplararası kaygının rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri* (4. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldız, Ö. (2013). Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 140-169.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yüce, E. (2018). *Türkiye’de geçici koruma altında bulunan öğrencilerin okula uyumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Zubaroğlu Yanardağ, M., Özer, Ö. ve Budak, F. (2018). Suriyeli Sığınmacıların İyilik Durumlarının İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma. In *ICPESS (International Congress on Politic, Economic and Social Studies)*, 5(3), 68-75.

EK-A: GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU/TÜRKÇE

YETİŞKİN GÖNÜLLÜ KATILIMCI FORMU

Çeşitli sebeplerle ülkelerini terk etmek durumunda kalan ve Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyeliler’ in ruhsal iyilik hali ve gelecek beklentilerini ölçmeyi amaçlayan bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Tuncay ERGENE danışmanlığında yapılmakta olup Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Yüksek Lisans Programı’nda yüksek lisans tezi olarak yürütülmektedir. Çalışma kapsamında sizlerin ruhsal iyilik hali ve gelecek beklentinizi belirlemek amacıyla ölçekleri doldurmanız beklenmektedir. İlgili uygulamanın yapılabilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan gerekli izin alınmıştır.

Çalışmanın sağlıklı olabilmesi için içten ve dürüst cevaplar vermeniz oldukça önemlidir. Verdiğiniz yanıtlar sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacaktır ve kimseyle paylaşılmayacaktır. Yanıtlarınız kimlik bilgileriniz olmaksızın değerlendirileceği için görüşme formu üzerinde kimliğinizi belirleyecek bilgileri yazmanıza gerek yoktur. Çalışmaya katılmama hakkına sahip olmakla birlikte, çalışmaya katıldıktan sonra istediğiniz zaman ayrılabilirsiniz.

Katılımlarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Tuncay ERGENE

Katılımcı Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı’nda bir yüksek lisans tezi olarak yürütülen ve katılımcısı olmam teklif edilen araştırma ile ilgili yukarıdaki bilgileri dikkatli bir şekilde okudum. Çalışmaya katılmam durumunda verdiğim kişisel bilgilerin gizliliğine özenle ve saygıyla yaklaşılacağına inanıyorum. Yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladım ve araştırmaya katılmam için yapılan daveti memnuniyet ve gönüllülük içerisinde kabul ediyorum.

Gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul ediyor musunuz?

( ) Evet, kabul ediyorum.

( ) Hayır, kabul etmiyorum.

NOT: Sorularınız ve sonuçlar konusunda aşağıdaki adrese ulaşabilirsiniz.

elifaksoy.94@gmail.com

Tarih:

Katılımcı:

Ad Soyad:

Adres:

Tel:

İmza:

Araştırmacı:

Ad Soyad: Elif AKSOY

Adres: Hacettepe Üniversitesi

Eğitim Fakóltesi

Eğitim Bilimleri Bölümü

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı

Tel: 0312 297 8550

İmza:

Tez danışmanı: Prof. Dr. Tuncay ERGENE

EK-B: GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU/ARAPÇA

استمارة الانضمام طوعي للبالغين

تدهم وسكتو بتركيا بشكل مؤقت وللذين هم ممن نحن الحماية المؤقتة للسوريين ولقياس نسبة الحالة الروحية للذين نركو أيام المستقبل المنتظر اقيمت هذه المباحثات في جامعة خوجا تايا الأستاذ البروفيسور تونجاي ارجنا الذي سيقوم . . . الأتيّة معة خوجا تايا في قسم الاحوال الروحية والنفسية الدراسات العليا وسيضاف هذا البحث في برنامج الدراسات العليا على سبيل المثال (الاطروحة)

لمعرفة الحال الروحي والنفسي والمستقبل المنتظر في مجال العمل ولتطبيق البرنامج ننظر اجوبتكم ولقد اخذت جامعة حاجا تايا الاذن لتنفيذ ذلك

ليكون العمل سليم يجب ان تجيبوا من داخلكم وبشكل صحيح الاجوبة التي ستختارونها على سبيل المعرفة فقط وتستخدم لتصحيح الاخطاء فقط ولن يتم مشاركتها مع احد لاداعي لكتابة المعلومات الشخصية الموجودة بالبطاقة الشخصية يتكون اصحاب الحق في العمل معا وستطبعون متى ترغبون الانفصال عن هذا العمل شكرا لقبولكم الاضافة البروفيسور الدكتور تونجاي ارجنا بيان انضمام

جامعة حاجاتيا قسم المعلومات النفسية والتوجيه فرع الدراسات العليا اقبل الانضمام الي البحث وقرأت المعلومات الواردة اعلاه بشكل دقيق بقولي للاستضافة لؤمن واصدق واحترم شخصية المعلومات واطل الانضمام من قلبي وبسعادة هل تقبلون التطوع بالانضمام للبحث ؟

( ) نعم اقبل

( ) لا لا اقبل

ملاحظة :اسألنكم والنتائج تجدونها في الراب ط ادناه

@gmail.com ايليف آكسو . ٩٤

الايمل

التاري خ

المضيف

الاسم

والكنية

العنوان

الهاتف

التوقي ع

الباحث

الاسم والكنية :ايليف آقسوي

العنوان جامعة حاجاتيا كلية التعليم قسم المعلومات فرع

المعلومات النفسية والتوجيه

هاتف :

03122978550

التوقي ع

طرح المعلومات البروفيسور الدكتور تونجاي ارجن |

EK-C: DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU/TÜRKÇE

Değerli katılımcılar;

Türkiye’de yaşayan Suriyeli vatandaşların gelecek beklentilerini ölçmek amacıyla bir anket uygulanacaktır. Lütfen maddeleri dikkatle okuyunuz. Okuduğunuz maddenin sizi ne derece yansıttığına karar veriniz. Ve size uygun olan maddenin yanına (X) işareti koyunuz. Lütfen her maddeyi işaretleyiniz, boş bırakmayınız. Adınızı ve adresinizi yazmayınız. Kişisel Bilgi Formu’ ndaki alanları da lütfen doldurunuz.

Duyarlılığınız için teşekkür ederim.

Psikolojik Danışman Elif AKSOY

Adres: Hacettepe Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

Eğitim Bilimleri Bölümü

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı

Tel: 0312 297 8550

Kişisel Bilgi Formu

<p><u>1.Cinsiyetiniz nedir?</u></p> <p>( ) Kadın ( ) Erkek</p> <p><u>2.Medeni durumunuz nedir?</u></p> <p>( ) Evli ( ) Bekâr ( ) Dul</p> <p><u>3.Yaşınız nedir?</u></p> <p>( ) 20 ve altı ( ) 21-30 ( ) 31-40 ( ) 41-50 ( ) 51 ve üstü</p> <p><u>4.Anne</u> ( ) Sağ ( ) Yaşamıyor</p> <p><u>5.Baba</u> ( ) Sağ ( ) Yaşamıyor</p> <p><u>6.Kaç Kardeşsiniz?.....</u></p> <p><u>12.Gelir düzeyiniz ne derece yeterlidir?</u></p> <p>( ) Yeterli ( ) Kısmen Yeterli ( ) Yetersiz</p> <p><u>13.Eğitim durumunuz nedir?</u></p> <p>( ) Okur-yazar değil ( ) Üniversite ( ) İlkokul ( ) Yüksek Lisans ( ) Ortaokul ( ) Doktora ( ) Lise</p> <p><u>14.Türkiye'yi seçme nedeniniz nedir?</u></p> <p>( ) Ulaşım kolaylığı ( ) Dini yakınlık</p>	<p><u>7.Mesleğiniz nedir?</u></p> <p>( ) Ev hanımı ( ) Esnaf ( ) İşçi ( ) Çalışmıyor ( ) Memur ( ) Diğer</p> <p><u>8.Kaç yıldır Türkiye'de bulunuyorsunuz?</u></p> <p>( ) Yeni geldim ( ) 4-6 yıl ( ) 1 yıldan az ( ) 6 yıldan fazla ( ) 1-3 yıl</p> <p><u>9.Türkçe'yi ne derece biliyorsunuz?</u></p> <p>( ) Bilmiyorum ( ) Orta ( ) Az ( ) İyi</p> <p><u>10.Ekonomik yardım alıyor musunuz?</u></p> <p>( ) Evet ( ) Hayır</p> <p><u>11.Aile üyelerinden savaşta hayatını kaybeden var mı?</u></p> <p>( ) Evet ise kim? ..... ( ) Hayır</p> <p><u>17.Suriye'de kalan yakınlarınızla telefonla iletişim kurma sıklığınız nedir?</u></p> <p>( ) Her gün ( ) Birkaç günde bir ( ) Haftada bir ( ) Ayda bir ( ) Hiç görüşemiyorum</p> <p><u>18.Psikolojik desteğe ihtiyacınız olduğunu düşünüyor musunuz?</u></p> <p>( ) Evet ( ) Kararsızım</p>
---	---

<p>( ) Diğer ülkelere göre daha güvenilir olduğunu düşündüğüm için</p> <p>( ) Diğer .....</p> <p><u>15.Türkiye'ye geldiğinizden beri hiç borç aldınız mı?</u></p> <p>( ) Evet</p> <p>( ) Hayır</p> <p><u>16.Eğer borç aldıysanız niçin aldınız?</u></p> <p>( ) Eğitim masraflarını karşılamak</p> <p>( ) Ev almak/ kiralamak</p> <p>( ) Giysi temin etmek</p> <p>( ) Yiyecek almak</p> <p>( ) Diğer.....</p>	<p>( ) Hayır</p> <p><u>19.Suriye'ye dönmeyi düşünüyor musunuz?</u></p> <p>( ) Evet</p> <p>( ) Kararsızım</p> <p>( ) Hayır</p> <p><u>20.Savaş sonrası Suriye'ye dönme imkanınız olsa aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?</u></p> <p>( )Türkiye'de kalmak isterim</p> <p>( )Suriye'ye dönmek isterim</p> <p>( )Türkiye'den vatandaşlık alıp bir ayağım Suriye'de bir ayağım Türkiye'de olmasını isterim.</p> <p>( )Avrupa'da bir ülkeye gitmek isterim</p>
--	--

EK-Ç: DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU/ARAPÇA

(GBA) استبيان التولعات المستقبلية

أجزاء المشاركين

سيتم تنفيذ مسح من أجل قياس التولعات المستقبلية للمواطنين السوريين الذين يعيشون في تركيا.
يرجى قراءة العناصر بعناية حذرا إلى أي مدى يعكسك العنصر الذي تقرأه ثم وضع علامة *محت تحت البند الذي يتناسب

يرجى وضع علامة على كل عنصر

. لا تترك شيئا فارغاً لا تكتب اسمك وجنواك

يرجى أمتلاء هذه الحقول في نموذج المعلومات الشخصية

شكرا لتفهمكم

المستشار النفسي أليف ألكوي

العنوان: Hacettepe University

كلية التربية

العلوم التربوية

الإرشاد والتوجيه النفسي

هاتف: 03122978350

نموذج المعلومات الشخصية

ما هي جنسك؟	ربة بيت ( )	حرفي ( )	ما هو جنسك؟
امرأة ( )	لا يعمل ( )	عامل ( )	رجل ( )
موظف		( ) آخر ( )	ما هو وضعك العائلي؟
كم سنة في تركيا؟	أنت حديثا ( )		متزوج ( )
أقل من 1 سنة ( )	أكثر من 6 سنوات ( )	4-6 سنوات ( )	أعزب ( )
سنوات 1-3 ( )			أرملة ( )
إلى أي درجة تعرف اللغة التركية	لا أعرف ( )	وسيط ( )	كم عمرك؟
قليل ( )	جيد ( )		ما دون 20 ( )
هل تحصل على مساعدة اقتصادية؟			21-30 ( )
نجل ( )			31-40 ( )
لا ( )			41-50 ( )
			وما فوق 51 ( )
			( ) الام توفت
			( ) على قيد الحياة
			( ) الاب توفى

<p>( ) على قيد الحياة</p> <p><u>كم أختتم؟</u></p> <p><u>ما عدد كلفة مستوى دخلك؟</u></p> <p>كاف ( )</p> <p>كافية جزئياً ( )</p> <p>غير كاف ( )</p> <p><u>ما هو وضعك التعليمي؟</u></p> <p>لا يجيد ( ) الجامعة ( )</p> <p>مدرسة ابتدائية ( ) تطعيم علي ( )</p> <p>المدرسة المتوسطة ( ) دكتوراه ( )</p> <p>المدرسة الثانوية ( )</p> <p><u>لماذا اخترت تركها</u></p> <p>للوصول السهل ( )</p> <p>التقارب البيئي ( )</p> <p>لأنني اعتقد أنها أكثر أمان من العولم الأخرى ( )</p> <p>آخر ..... ( )</p> <p><u>هل استأنتم من أحد منذ هجرتكم تركيا</u></p> <p>نعم ( ) لا ( )</p> <p><u>إذا افترضت لماذا؟</u></p> <p>لتغطية تكاليف التعليم ( )</p> <p>شراء إلتأجير منزل ( )</p> <p>لتأمين المعاش ( )</p> <p>الحصول على الطعام ( )</p> <p>آخر ..... ( )</p>	<p>لا ( )</p> <p>كم مرة تتواصل مع قاربك المقيمين في سوريا عبر الهاتف؟</p> <p>كل يوم ( )</p> <p>كل بضعة أيام ( )</p> <p>مرة في الأسبوع ( )</p> <p>مرة واحدة في الشهر ( )</p> <p>لا تتواصل أبداً ( )</p> <p><u>هل تعتقد أنك بحاجة إلى دعم نفسي؟</u></p> <p>نعم ( )</p> <p>غير متأكد من قراري ( )</p> <p>لا ( )</p> <p><u>هل تخطط للعودة إلى سوريا؟</u></p> <p>نعم ( )</p> <p>غير متأكد من قراري ( )</p> <p>لا ( )</p> <p><u>إذا كان بإمكانك العودة إلى سوريا بعد الحرب ، فما الذي تفضلته؟</u></p> <p>أود البقاء في تركيا ( )</p> <p>أود العودة إلى سوريا ( )</p> <p>أود أن اخذ الجنسية التركية وأبقى اذهب واجبي من ( )</p> <p>تركيا لسوريا</p> <p>أود أن أذهب إلى بلد في أوروبا ( )</p>
---	---

EK-D: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Tarih: 04/11/2020

Sayı:

E-35853172-101.02.02-00001313790

001313790

Sayı : 35853172-101.02.02
Konu : Elif AKSOY Hk. (Etik Komisyon İzni)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 21.10.2020 tarihli ve E-51944218-101.02.02-00001296288 sayılı yazı.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencilerinden Elif AKSOY'un Prof. Dr. Tuncay ERGENE danışmanlığında yürüttüğü "Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Gelecek Beklentileri ve İyilik Hali Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonununun 27 Ekim 2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Vural GÖRMEN
Rektör Yardımcısı

EK-E: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

...../...../.....

Elif AKSOY

EK-F: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu

...../...../.....

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı : GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURİYELİLERİN GELECEK BEKLENTİLERİ VE İYİLİK HALİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
09/08 /2021	140	198410	14/07 /2021	%8	1629571339

Uygulanan filtreler:

1. Kaynaklar hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunubeyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Elif AKSOY

Öğrenci No.: N18138280

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri

Programı: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Statüsü: Y.Lisans Doktora
Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç Dr. İbrahim KEKLİK

EK-G: Thesis/Dissertation Originality Report

...../...../.....

HACETTEPE UNIVERSITY

Graduate School of Educational Sciences

To The Department of Guidance and Psychological Counseling

Thesis Title: RELATIONSHIP BETWEEN FUTURE EXPECTATIONS AND WELL-BEING OF SYRIANS UNDER TEMPORARY PROTECTION

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography sectionis* checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
09/08 /2021	140	198410	14/07 /2021	%8	1629571339

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name
Lastname: Elif AKSOY

Student No.: N18138280

Department: Educational Sciences

Program: Guidance and Psychological Counseling

Status: Masters Ph.D.
Integrated Ph.D.

ADVISOR APPROVAL

APPROVED

Doç. Dr. İbrahim KEKLİK

EK-Ğ: Yayınlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına ilişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- o Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2yıl ertelenmiştir.⁽¹⁾
- o Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren ...ay ertelenmiştir.⁽²⁾
- o Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.⁽³⁾

...../...../.....

Elif AKSOY

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

⁽¹⁾ Madde6.1.Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü ana bilimdalının uygun görüşü Üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine

karar verebilir.

(2) *Madde6.2.Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3.şahıslara veya kurumlara haksız kazanç; imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanın önerisi ve enstitü ana bilimdalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.*

(3) *Madde7.1.Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü Üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.*

Madde7.2.Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanın önerisi ve enstitü ana bilimdalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.